

1981/82:134

Torsdagen den 29 april

Kl. 12.00

Förhandlingarna leddes till en början av förste vice talmannen.

1 § Justerades protokollen för den 21 innevarande månad.

2 § Upplästes och lades till handlingarna följande från valprovsningsnämnden inkomna

Berättelse om granskning av bevis för riksdagsledamot

Till valprovsningsnämnden har från riksskatteverket inkommit bevis om att Inge Carlsson, Finspång, utsetts till ledamot av riksdagen samt att Berit Löfstedt, Ljungsbro, Helge Johansson, Valdemarsvik, Ragnhild Wärn, Motala, Olof Sandqvist, Åtvidaberg, Christer Häll, Norrköping, och Maj-Inger Klingvall, Norrköping, utsetts till ersättare för riksdagsledamöter.

Valprovsningsnämnden har vid sammanträde denna dag granskat bevisen och därvid funnit, att de blivit utfärdade i enlighet med 15 kap. 1 § vallagen.

Stockholm den 28 april 1982

Bengt Hult

/Sven-Georg Grahn

Det skulle antecknas att *Inge Carlsson* (s) utsetts att inträda som ledamot av kammaren i stället för Carl Lidbom (s) som avsagt sig riksdagsmannauppdraget.

3 § Svar på fråga 1981/82:342 om förslaget om en s. k. hyreshusavgift

Anf. 1 Ekonomi- och budgetministern ROLF WIRTÉN:

Fru talman! Bo Lundgren har frågat mig om regeringen delar den syn på vissa effekter av bostadssubventioner m. m. som redovisas i avstämningen av

Torsdagen den
29 april 1982

*Om förslaget om
en s. k. hyreshus-
avgift*

1980 års långtidsutredning och – om så är fallet – hur regeringen kan lägga fram förslag om införande av en s. k. hyreshusavgift.

Låt mig först erinra om att subventionerna inom bostadssektorn är utomordentligt höga och har ökat kraftigt under senare år. Enligt regeringens uppfattning är det av bl. a. statsfinansiella skäl nödvändigt att begränsa ökningstakten. Under senare år har också flera förslag med detta syfte lagts fram.

Minskade räntebidrag påverkar de fastigheter som är uppförda med statliga lån efter år 1957. När räntebidragen minskar, leder det till hyreshöjningar. Man kan utgå ifrån att dessa hyreshöjningar på grund av bruksvärdesprincipen sprider sig också till det äldre beståndet. Eftersom hyreshöjningarna där inte motsvaras av högre kostnader, skulle de, utan särskilda åtgärder, leda till ökade vinster för fastighetsägarna.

Syftet med den föreslagna hyreshusavgiften är att undvika denna icke avsedda effekt av de minskade räntesubventionerna, dvs. att uppnå en likformig behandling av olika kategorier hyreshusägare.

Vad långtidsutredningen konstaterar i det av Bo Lundgren återgivna citatet är att det är osäkert om det efterfrågebortfall som blir resultatet av minskade subventioner i beståndet fullt ut kompenseras vid en lika stor ökning av subventionerna i nyproduktionen. Jag har ingen grund för att ifrågasätta utredningens resonemang på den punkten.

Det huvudsakliga syftet med de åtgärder regeringen föreslagit under senare år har emellertid inte varit att enbart omfördela subventioner från det befintliga bostadsbeståndet till nyproduktionen, utan att minska ökningen av de totala bostadssubventionerna.

Mina svar på Bo Lundgrens frågor blir alltså sammanfattningsvis dels att jag inte har några principiella invändningar mot det resonemang som förs i de citerade delarna av den senaste långtidsutredningen, dels att jag inte kan finna att förslaget om en s. k. hyreshusavgift på något sätt skulle vara oförenligt med detta resonemang.

Anf. 2 BO LUNDGREN (m):

Fru talman! Jag ber först att få tacka ekonomi- och budgetministern för svaret på frågan.

Det förslag om en s. k. hyreshusavgift som har lagts fram av regeringen har kritiserats från många utgångspunkter. Kritiken har bl. a. gällt den omfattning förslaget har fått. Man träffar fastigheter som man sannolikt inte har avsett att träffa med denna avgift – eller skatt, som man bör kalla det. Kritikerna har också ifrågasatt om ett tillräckligt underlag för att utforma ett förslag om en hyreshusavgift har tagits fram. Det har också ifrågasatts om remissbehandlingen har varit tillfredsställande. Detta kan naturligtvis diskuteras. Så kommer väl också att ske vid riksdagsbehandlingen av förslaget.

Jag är inte riktigt nöjd med vad budgetministern säger i svaret. Det borde ha funnits anledning för regeringen att, innan den lade fram ett förslag om en hyreshusavgift, invänta vad som på denna punkt sades i den avstämning av

Torsdagen den
29 april 1982

*Om förslaget om
en s. k. hyreshus-
avgift*

långtidsutredningen som gjordes inom ekonomidepartementet. Jag konstaterar att det på s. 237 i utredningen sägs att en omfördelning av kostnaderna riskerar att påskynda omflyttningen inom beståndet med minskad efterfrågan på nyproduktionen som följd. Ett alternativ är då att öka subventioneringen av nybyggandet och att minska subventioneringen i beståndet, och det är korrekt att man inte har avsett att göra det. Vi är överens om att subventioneringen måste minska. Man säger att ett annat alternativ, som också kan skapa denna omfördelningseffekt, är att lägga pålagor på beståndet av äldre bostäder, vilket också riskerar att påskynda omflyttningen inom beståndet. Detta utlåtande kommer alltså från ekonomidepartementets egna experter på detta område. Man säger vidare att kostnaderna i beståndet bör hållas nere.

Det är dessutom så, fru talman, att det i samband med hyressättning förs förhandlingar, och man kan inte direkt utgå från att bruksvärdeprincipen leder till ökade vinster i de äldre fastigheter som det rör sig om. Det är f. ö. fastigheter som inte har fått del av de stora subventioner som nyproduktionen fått.

Jag vill ändå fråga ekonomi- och budgetministern: Är det inte, när det gäller vad som sägs i avstämningen av långtidsutredningen, rimligt att anta att den avgift som läggs på det äldre beståndet är ytterligare en pålaga, som leder till de effekter som redovisas i just denna avstämning?

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 3 Ekonomi- och budgetministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Själva sakfrågan får vi väl återkomma till, som Bo Lundgren säger, i samband med att utskottet har behandlat propositionen. Därför skall jag inte ge mig in i någon diskussion om hur detta förslag träffar den ena eller andra kategorin av fastigheter.

Bo Lundgren citerar ur avstämningen av 1980 års långtidsutredning och konstaterar helt riktigt att det blir en likartad effekt i det bestånd som nu finns, om man minskar subventionerna för de äldre fastigheterna eller lägger på en ny avgift, som det här är fråga om. Det slår alltså ungefär lika mot nyproduktionen. Jag gör inte heller något annat konstaterande. Vi är alla överens om detta. Men då måste också Bo Lundgren komma till den slutsatsen, att om det parti han företräder vill gå längre i nedtrappningen av bostadssubventionerna, blir ojämlikheten mellan de bidragsberättigade fastigheterna och de som finns vid sidan av dessa ännu större. Därför kommer i varje fall inte den politik som Bo Lundgren företräder att leda till något bättre resultat när det gäller det som han är ute efter, dvs. att hålla uppe nyproduktionen av bostäder. Det kommer att slå hårdare med det förslag som Bo Lundgren själv företräder.

Torsdagen den
29 april 1982

*Om åtgärder mot
spioneri*

Anf. 4 BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Eftersom vi nu diskuterar omfördelningen av kostnader från en del av beståndet till en annan är det av stort intresse hur profilen för besparingarna resp. för pålagorna på äldre fastigheter som regeringen i detta fall har föreslagit har utformats. Är det så – som är fallet – att det förslag som vi lägger fram har en profil som inte på samma sätt missgynnar det äldre beståndet, blir det inte samma omflyttningseffekter. Jag konstaterar att budgetministern i sitt andra inlägg säger att det är korrekt. Om man får en sådan här omfördelning genom att exempelvis lägga hyreshusavgift på det äldre beståndet, riskerar man att påskynda omflyttningseffekterna, och då blir det också minskad efterfrågan på nyproduktion.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på fråga 1981/82:351 om åtgärder mot spioneri

Anf. 5 Justitieministern CARL AXEL PETRI:

Herr talman! Ingvar Eriksson har frågat mig om jag överväger att vidta några åtgärder som syftar till att ge ökade möjligheter att ingripa mot och beivra spionage och annan brottslig verksamhet riktad mot vårt försvar och dess anläggningar.

Brottsbalkens bestämmelser om spioneri och andra brott mot rikets säkerhet har under de senaste åren setts över av två offentliga utredningar. I samband med de senaste ändringarna, som trädde i kraft vid årsskiftet, har gränserna för det straffbara området fått en ingående belysning. Vad gäller de nu berörda bestämmelserna anser jag inte att det finns anledning att aktualisera ytterligare förändringar.

Skyddet mot spioneri och andra brott mot rikets säkerhet är naturligtvis inte endast beroende av straffbestämmelsernas konstruktion utan även av brottsbekämpningens effektivitet. I det sammanhanget vill jag erinra om att rikspolisstyrelsens säkerhetsavdelning nyligen har varit föremål för en viss omorganisation i syfte bl. a. att effektiviteten och säkerhetsskyddet skall förbättras.

Jag vill också nämna att överbefälhavaren nyligen i en skrivelse till regeringen har föreslagit en ändring i rättegångsreglerna för att lagföring av brott mot rikets säkerhet skall underlättas i vissa fall. Bakgrunden är att försvarsmakten enligt överbefälhavaren ibland av säkerhetsskäl kan se sig förhindrad att lämna ut handlingar som är av betydelse för att ett misstänkt brott skall kunna styrkas. Överbefälhavarens skrivelse är nu föremål för remissbehandling.

Frågan om lagföring för brott mot rikets säkerhet fick också viss aktualitet i den allmänna debatten i samband med att den sovjetiska ubåten 137 grundstötte på svenskt territorium. Problemet gällde här frågor om den straffrättsliga immuniteten. Jag har tidigare i riksdagen sagt att rättsläget på det området bör belysas ytterligare och att det i samband därmed får provas

om någon ändrad lagstiftning behövs. Arbetet med de frågorna pågår f. n. inom justitiedepartementet.

Jag kan med hänsyn till det anförda inte se att det f. n. finns anledning för mig att ta några ytterligare initiativ på området.

Anf. 6 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! Jag vill tacka justitieministern för svaret. Det är i långa stycken positivt, och där redovisas att en hel del arbete pågår. Jag vill emellertid kommentera svaret något och också redogöra litet för anledningen till min fråga.

Det är oerhört viktigt att vårt försvar kan klara sina uppgifter i framtiden, likaså att våra försvarsanläggningar är skyddade och säkra. Uppgiften att trygga freden, vårt folks möjligheter att bevara oberoendet och utvecklingen av vårt land i frihet – samtidigt som det är en stabiliserande faktor mellan öst och väst när det gäller freden i Norden och i vår övriga omvärld – är oerhört viktig.

Vårt försvar utsätts ständigt för andra länders intresse. Under det senaste halvåret har vi kunnat konstatera att det vid upprepade tillfällen förelegat misstankar om spioneri mot vårt land. Ubåtsaffären är en av de mest flagranta överträdelser vi har upplevt, och den har också ökat intresset för de här frågorna. Vi vet att det tidigare har förekommit överträdelser i Stockholms skärgård och för några veckor sedan också på västkusten. Även till lands har det kunnat noteras fall av misstänkt spioneri mot vårt försvar och dess anläggningar. Inte minst i samband med militära övningar har man kunnat konstatera att främmande fordon uppehållit sig inom områden där de inte haft anledning att hålla till. I ett uppmärksammat spionerimål i höstas konstaterades att många hemliga vägar och punkter hade prickats ut.

Många inom försvaret sysselsatta känner en stark oro för den här utvecklingen. Det som är mest oroande är att man inte kunnat beivra sådana här brott enligt gällande lagstiftning. Därför är det med tillfredsställelse jag konstaterar att justitieministern här har klargjort att man skall granska just brottsbekämpningens effektivitet. Med tacksamhet noterar jag också att regeringen är beredd att närmare studera den skrivelse som överbefälhavaren har ingivit. Med anledning av den skrivelsen och de svar som justitieministern här har lämnat vill jag ställa frågan: När kan man tänka sig att denna översyn skall leda till åtgärder i form av ändrad lagstiftning?

I det här sammanhanget vill jag också konstatera att många människor som är sysselsatta inom det frivilliga försvaret känner stark oro. De frågar sig om deras arbete inom försvaret verkligen är meningsfullt, t. ex. de insatser som görs när de anmäler händelser som verkar misstänkta. Jag vill fråga justitieministern vilka åtgärder han kan tänka sig vidta för att stärka denna grups intresse för försvaret och dess framtid.

Anf. 7 Justitieministern CARL AXEL PETRI:

Herr talman! Först vill jag naturligtvis än en gång understryka det angelägna i att spioneribrott blir uppdagade och att de skyldiga fälls.

Nr 134

Torsdagen den
29 april 1982

*Om åtgärder mot
spioneri*

Torsdagen den
29 april 1982.

*Om åtgärder mot
spioneri*

Samtidigt måste jag säga att det på detta område som på alla andra måste förekomma fall där misstänkta inte kan fällas. Kan de inte fällas bör de också på detta område hållas för oskyldiga.

Men vi skall naturligtvis – och det är jag övertygad om att rikspolisstyrelsens säkerhetsavdelning arbetar intensivt på – försöka få en så effektiv brottsbekämpning på detta område som det över huvud taget är möjligt. Jag vill gärna säga att jag tycker att säkerhetsavdelningen har lagt ned ett stort arbete på att ha en så effektiv brottsbekämpning som det går att ha.

På frågan om när ett förslag på grund av överbefälhavarens skrivelse kan föreläggas riksdagen kan jag inte svara. Remissbehandlingen är inte avslutad. Den frågan kan behandlas först när vi fått in synpunkter från olika håll.

Ingvar Erikssons sista fråga är så allmänt hållen att det nästan är omöjligt att ge något svar på den. Självfallet hoppas jag att frivilliga organisationer och andra organisationer inom försvaret fortsätter att arbeta oförtrutet.

Anf. 8 INGVAR ERIKSSON (m):

Herr talman! Jag vill tacka justitieministern för detta svar.

Det är klart att man känner oro inför dessa frågor, därför att många människor upplevt det som meningslöst att anstränga sig. Vi vet att de som tjänstgör inom försvaret blir utsatta för en hård kontroll. Man frågar sig om just denna kontroll är meningsfull den gången man inte lyckas beivra just sådana brott som jag här påtalat.

Det aktuella fall som jag talade om i mitt förra inlägg gällde ett spionerimål i Hässleholmstrakten. När man inte kunde sätta fast de misstänkta utländska medborgarna, så blev reaktionen kraftig. Bl. a. har chefen för Milo Syd, general Sven Olof Olson, sagt att han inte kan förstå sig på det svenska rättsväsendet och att det är väldigt märkligt att man inte kunde få fast just dessa. De anställda kan inte under hela sin anställningstid få se så mycket inom försvaret. Då tycker man att det är angeläget att handläggningen påskyndas. Därför skulle jag vara mycket tacksam om justitieministern när remissomgången är klar ville ta mycket allvarligt på detta och intensifiera arbetet så att ett snabbt beslut kommer till stånd.

När det gäller polisens och försvarets insatser i övrigt vill jag understryka vad justitieministern sade om att de gjort vad på dem ankommer. Det är mycket positivt. Jag hoppas följaktligen att denna fråga skall kunna få en lösning, så att vårt folk skall anse att vårt försvar är meningsfullt även framöver.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på fråga 1981/82:358 om riksförsäkringsverkets information rörande anledningen till minskade bostadstillägg**Anf. 9** Socialministern KARIN SÖDER:

Herr talman! Kerstin Andersson i Kumla har frågat mig om jag avser vidta åtgärder för att pensionärerna skall få en sannfärdig information om anledningen till minskat bostadstillägg.

Statsbidraget till kommunernas kostnader för kommunalt bostadstillägg till folkpension har i *enlighet med riksdagens beslut* ändrats fr. o. m. den 1 april i år. Ändringen innebär bl. a. att statsbidrag inte utgår för bostadskostnader till den del de ligger under 80 kr. per månad. Till bilden hör att den övre hyresgränsen för statsbidrag höjdes den 1 januari 1982 med 50 kr. till 800 kr. per månad för ensamstående pensionär och med 100 kr. till 950 kr. per månad för makar.

Det ankommer på varje kommun att besluta efter vilka grunder bostadstillägg skall utgå. Flertalet kommuner har beslutat ändra reglerna i huvudsak enligt de nya statsbidragsvillkoren fr. o. m. april månad. Ett tjugotal kommuner har dock behållit de tidigare bidragsreglerna.

Informationen till de försäkrade i samband med genomförande av förändringar i förmånsreglerna ankommer på riksförsäkringsverket och försäkringskassorna. Inför pensionsutbetalningarna i april utfärdade riksförsäkringsverket ett pressmeddelande om de nya statsbidragsreglerna samt de av kommunerna beslutade nya grunderna för utgående bostadstillägg. Vidare lämnade många försäkringskassor kompletterande uppgifter till lokalpressen om förhållandet i de enskilda kommunerna. Frågan om de ändrade bidragsreglerna ägnades också ett betydande intresse i pressen.

Vid utbetalningen till de enskilda pensionärerna lämnades en information på utbetalningshandlingen om anledningen till att bostadsstödet minskat eller dragits in. Denna text, som av tekniska skäl måste vara kortfattad, angav att ändringen i regel berodde på att kommunernas bestämmelser om kommunalt bostadstillägg ändrats.

Enligt min mening finns det inte anledning för regeringen att vidta några ytterligare särskilda informationsåtgärder med anledning av de nya statsbidragsreglerna och därav följande kommunala beslut om kommunalt bostadstillägg till folkpensionärer.

Anf. 10 STURE ERICSON (s):

Herr talman! Jag får tacka socialministern för svaret på Kerstin Anderssons i Kumla fråga, som hon tyvärr är förhindrad att själv ta emot.

Socialministerns svar är negativt – regeringen tänker inte göra någonting för att rätta till den missvisande informationen till pensionärerna om vad som är den egentliga orsaken till att deras bostadstillägg har sänkts. Centern och folkpartiet har inte kurage nog att öppet säga till pensionärerna att de i riksdagen tillsammans med moderaterna har bestämt att bostadstilläggen skall sänkas. I stället kryper man bakom ryggen på kommunerna.

Det är lätt att föreställa sig hur ansvariga kommunalmän känner det när de

Om riksförsäkringsverkets information rörande anledningen till minskade bostadstillägg

Torsdagen den
29 april 1982

Om riksförsäkringsverkets information rörande anledningen till minskade bostadstillägg

på det här missvisande sättet oförskyllt görs till syndabockar för regeringens sociala nedrustning. Troligen finns det också åtskilliga borgerliga kommunalmän som under de närmaste månaderna i samtal med undrande pensionärer måste ge beskedet att det är deras partivänner i riksdagen som har dragit in dessa pengar.

Det kan inte heller vara alltför lustigt för de ansvariga handläggarna i riksförsäkringsverket och i Kommunförbundet att på detta sätt få ställa upp för en missvisande borgerlig information inför valet.

Det är beklämmande att de borgerliga partierna – med sina överlägsna propagandaresurser och sina många och stora tidningar – nu också ansett det nödvändigt att utnyttja folkpensionsavierna för sin valpropaganda.

Jag tror att sådana här ojusta metoder skadar upphovsmännen mer än några andra. Om nu inte regeringen vågar gå ut med en ärlig redovisning till pensionärerna, får väl vi socialdemokrater under den kommande valrörelsen ta med oss pensionsavier och berätta vilka det är som har beslutat om att bostadstilläggen skall minskas.

Anf. 11 Socialministern KARIN SÖDER:

Herr talman! Jag skulle vilja säga till Sture Ericson att det är han själv som skall ha kurage nog att erkänna att den teknik som använts för att meddela på pensionsavierna varför förändringar har ägt rum är exakt den teknik som använts i liknande situationer tidigare. Det har varit på detta sätt också när statsbidragen ökat och kommunerna därför kunnat höja bostadsbidragen – då har samma formuleringar använts.

Det är också, Sture Ericson, kommunerna som författningsenligt bestämmer de kommunala bostadstilläggen med utgångspunkt i sina egna ekonomiska resurser och de statsbidragsförändringar som ägt rum i den ena eller den andra riktningen.

Jag tycker vidare att det är mycket anmärkningsvärt att Sture Ericson påstår att riksförsäkringsverket med de här bestämmelserna skulle utöva någon sorts valpropaganda. Vad Sture Ericson faktiskt säger här är att myndigheten skulle blanda sig i valpropaganda och alltså inte använda en teknik som är förenlig med det uppdrag myndigheten har. Detta tycker jag är det allvarligaste i Sture Ericsons inlägg.

I övrigt vill jag säga: När jag är ute och talar underlåter jag aldrig att tala om – och ibland kommer det också in i pressen – varför vi har förändrat statsbidragen på det sätt som vi har gjort, varför vi har tvingats göra det.

Jag använder absolut inga ojusta metoder, och det gör ingen annan i regeringen heller. Vi säger sanningen, nämligen att vi måste spara. I det avseendet skall vi hjälpas åt. Men jag talar också om – vilket jag inte är säker på att socialdemokraterna gör – att vi har höjt den övre nivån, samtidigt som vi satte in en form av låt oss kalla det självrisk i botten när det gäller de kommunala bostadstilläggen.

Torsdagen den
29 april 1982

Om riks försäkringsverkets information rörande anledningen till minskade bostadstillägg

Anf. 12 STURE ERICSON (s):

Herr talman! Socialministern säger att det är kommunerna som bestämmer. Ja, det är just detta – man kryper bakom ryggen på kommunerna. Här i riksdagen har ju fattats ett borgerligt majoritetsbeslut om indragning när det gäller de här pengarna. Det är det som är det beklagliga i sammanhanget.

Pensionsavin når ju alla pensionärer, som då självfallet kan ta del av informationen på denna. Annan information når naturligtvis bara minoriteter. Men i det här fallet är informationen på pensionsavin klart missvisande. Att enbart skriva att kommunerna bestämmer när det kommande bostadstillägget ändrats är klart missvisande. Felaktig konsumentupplysning av detta slag skulle när det gäller kommersiella förhållanden klart brännmärkas. Nu gäller det något mycket allvarligare. Det gäller det förtroendefulla förhållandet mellan samhällets myndigheter och våra pensionärer. Därför tycker jag att det är ytterst pinsamt att regeringen inte tänker försöka göra ett tillrättaliggande då det gäller denna felaktiga information. För min del tror jag inte att dagens pensionärer särskilt lätt faller för den typen av centerpartistiskt bondfångeri.

Anf. 13 Socialministern KARIN SÖDER:

Herr talman! Vi känner alla till Sture Ericsons vokabulär. Den behöver man inte orda så mycket om. Vad som är allvarigare är emellertid att Sture Ericson blandar ihop myndighetsutövning och politiska besked som ges.

Denna information har alltså gått ut från riks försäkringsverket. Varken jag eller någon annan i regeringen har påverkat utformningen av texten på avierna. Detta förhållande hoppas jag existerade också på den socialdemokratiska regeringens tid. Det var alltså myndigheten själv som formulerade beskeden på avierna, och så är det även i dag.

Sedan vill jag framhålla att vi går ut med raka politiska besked. Det har jag hittills gjort, och det kommer jag att göra. Jag har sagt sanningen, även när vi tvingats göra beskrningar. Jag har inte dolt någonting i det avscendet. Men faktum i det här fallet är också att den övre nivån har höjts. Även då gavs samma besked, att det sist och slutligen var de kommunala bostadstilläggen, sådana de bestämts i kommunerna, som var utslagsgivande. Ett tjugotal kommuner har faktiskt oförändrade bidrag. Det är ju ett bevis för att det är kommunens beslut som till sist blir avgörande när det gäller det kommunala bostadstillägget.

Anf. 14 STURE ERICSON (s):

Herr talman! Socialministern kryper bakom ryggen på riks försäkringsverket och säger att det är riks försäkringsverket som har gjort formuleringen. Hon säger att hon inte har påverkat skrivningen. Men samtidigt får vi här höra att hon inte anser att det finns anledning för regeringen att vidta några särskilda åtgärder för att rätta till den här felaktiga informationen.

Jag skall inte försöka reda ut vad som hänt på riks försäkringsverket. Socialministern har säkert bättre möjligheter än jag att göra det. Men det

Torsdagen den
29 april 1982

*Om beredskaps-
arbete i form av
slyröjning*

beklagliga är att det har gått ut information som av flertalet pensionärer måste uppfattas som något av en medvetet felaktig information – och regeringen tänker inte göra någonting åt den saken!

Anf. 15 Socialministern KARIN SÖDER:

Herr talman! Jag upprepar vad jag sagt flera gånger här, Sture Ericson. Jag kommer i all information att åter och åter tala om exakt vad som har hänt. Däremot tänker jag inte påverka riksförsäkringsverket i dess myndighetsutövning, när man tillämpar samma princip som tidigare. Ett sådant agerande brukar ju kallas för ministerstyre.

Men i det politiska arbetet kommer jag att hederligt redovisa exakt vad vi har gjort. Det tycker jag är det bästa, när vi lever i en demokrati. Det är det bästa sättet att agera, att sätta in den aktuella åtgärden i dess rätta sammanhang.

Anf. 16 STURE ERICSON (s):

Herr talman! Jag är helt övertygad om att socialministern inte kommer att utsättas för någon kritik för ministerstyre om hon försöker se till att pensionsavierna i fortsättningen lämnar en korrekt beskrivning av vad som skett. I det här fallet är det fråga om en missvisande information. Beklagligtvis tänker regeringen inte göra något åt denna missvisande information till landets pensionärer.

Anf. 17 Socialministern KARIN SÖDER:

Herr talman! Sture Ericson! Det är så enligt de lagar och författningar som gäller i vårt land att det är kommunen som sist och slutligen bestämmer hur de kommunala bostadstilläggen skall utformas. Det är den informationen som står på avin.

Anf. 18 STURE ERICSON (s):

Herr talman! Att texten på avin måste vara kortfattad förstår jag, men jag kan inte begripa att den måste vara missvisande.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på fråga 1981/82:341 om beredskapsarbete i form av slyröjning

Anf. 19 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Herr talman! Lennart Brunander har frågat mig om jag är beredd att vidta åtgärder så att även andra än skogsvårdsstyrelsen kan utföra slyröjning som beredskapsarbete.

Skogsvårdande arbete som beredskapsarbete kan utföras i skogsvårdsstyrelsernas och domänverkets regi. De mindre, enskilda skogsägarna kan med skogsvårdsstyrelserna som huvudmän få skogsvårdande arbete utfört som

beredskapsarbete. När det gäller de större skogsbolagen, som har att sköta skogsvården i den egna skogen, anser jag att de bör anställa personal för dessa arbetsuppgifter.

Under innevarande budgetår har det dock vad avser stamkvistning varit möjligt även för de stora skogsbolagen att få sådant arbete utfört som beredskapsarbete.

Anf. 20 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Jag tackar arbetsmarknadsministern för svaret. Bakgrunden till frågan är den, att riksdagen för inte så länge sedan fattade beslut om att i princip förbjuda röjning av sly med kemiska medel. En annan bakgrund är att ganska många ungdomar ute i landet går arbetslösa och att det är angeläget att ge dem sysselsättning. I den situationen bestämde sig Södra Skogsägarna i södra Älvsborgs län och LRF för att gå ut till sina medlemmar – skogsägare och markägare – och intressera dem för att röja i planteringarna och även plantera. Södra Skogsägarna skulle ställa upp med arbetslag, som man skulle kunna få genom beredskapsarbete. Man hade kontakter med arbetsförmedlingen, allt var klart och man var i princip beredd att sätta i gång jobbet, när man fick klart för sig att det inte gick på grund av de regler som finns.

Jag tycker för min del att det är angeläget att mobilisera alla krafter för att göra någonting åt arbetslösheten bland ungdomar. Alla möjligheter måste tas till vara. Vi har ju de intentionerna när det gäller beredskapsarbete att vi vill försöka få ungdomarna ut i industrin och ut i arbetslivet för att på den vägen sedan på ett naturligt sätt kunna rekrytera dem in i ett ordinarie arbete. Ett sådant system borde kunna fungera också i det här sammanhanget. Därför tycker jag att det är litet synd att arbetsmarknadsministern så här utan vidare säger att inga åtgärder behöver vidtas och att det skall vara som det har varit.

Jag tror alltså att skogsägarföreningarna skulle kunna göra en viktig insats på två sätt, dels genom att få till stånd en röjning som är viktig och nödvändig, dels genom att ge ungdomar arbete. Om ungdomarna skall göra den här insatsen åt skogsägarna, är det ganska nödvändigt att de kan jobbet. Man kan inte lasta över den här uppgiften på skogsvårdsstyrelsen, som inte har resurser att klara den i någon större omfattning. Skogsvårdsstyrelsens aktivitet på det här området har inte heller varit särskilt stor.

Jag tycker att det finnes anledning att ändra reglerna med tanke på den situation på arbetsmarknaden som vi har f. n. och även med tanke på att vi nu måste försöka få i gång röjning på annat sätt än med kemiska medel. Det finns alltså två motiv för att göra någonting just nu. Jag skulle gärna vilja veta om arbetsmarknadsministern ändå inte kunde överväga att göra dessa förändringar.

Anf. 21 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Herr talman! Jag är ense med Lennart Brunander om att det finns flera motiv för att sätta i gång skogsvårdande åtgärder, dels därför att det är bra för

Torsdagen den
29 april 1982

*Om beredskaps-
arbete i form av
slyröjning*

skogen, dels därför att det är ett bra sätt att ge ungdomar sysselsättning. Dessa arbeten har också stor omfattning.

I mars i år var inte mindre än 5 062 personer sysselsatta i skogsvårdande beredskapsarbeten, och av dessa var 4 000 sysselsatta i skogsvårdsstyrelsens regi.

Vi skall komma ihåg att beredskapsarbeten skall vara sådana arbeten som annars inte skulle komma till utförande. Här har skogsägarna både skyldighet och ett eget intresse av att vårda sin skog. Därför måste det finnas också en prövning av vilken typ av arbete som kan och bör utföras och när det skall ske. Men detta är prioriterade arbetsuppgifter när det gäller att ge ungdomar sysselsättning.

Också enskilda markägare kan få skogsvårdande arbeten utförda på sin mark som beredskapsarbete, men de skall själva vara huvudmän för verksamheten. Att sätta i gång beredskapsarbeten via entreprenörer är inte möjligt.

Vidare kan man rimligen ställa större krav på de stora skogsbolagen härvidlag än på de mindre skogsägarna som kan få den här hjälpen när det är fråga om arbeten som annars inte skulle komma till utförande.

Jag tycker, Lennart Brunander, att det är en ordning som har fungerat bra. Verksamheten har också en stor omfattning – av båda de motiv som vi är överens om föreligger.

Anf. 22 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Arbetsmarknadsministern säger att det är skogsägarens skyldighet att vidta de här åtgärderna, och det är naturligtvis riktigt. Därför skall skogsägaren inte få utföra detta arbete som beredskapsarbete, men domänverket har möjlighet att utföra det som beredskapsarbete. Såvitt jag begriper är också domänverket som markägare skyldigt att vidta dessa åtgärder, även om det inte sker som beredskapsarbete.

Jag tycker inte att man kan jämställa skogsägarföreningar och entreprenörer i detta sammanhang, utan här kan skogsägaren genom sin egen organisation få arbetet utfört.

Som jag sade tidigare borde det finnas motiv för att just nu förändra reglerna för denna typ av beredskapsarbeten. Om man sedan skall ha dem permanent, vet jag inte. Men i den situation vi nu har borde det vara vettigt att vidta dessa åtgärder.

Det faktum att arbetsmarknadsministern anser att det fungerar bra får inte innebära att det inte kan fungera bättre, vilket jag tror att det kan göra, om man vidtar den här förändringen.

Anf. 23 Arbetsmarknadsministern INGEMAR ELIASSON:

Herr talman! Jag vill understryka att det faktum att markägaren har skyldighet att vårda sin skog inte innebär att det inte kan ske som beredskapsarbete. Tvärtom sade jag att arbetena kan utföras också hos enskilda markägare som enskilda beredskapsarbeten. Men det innebär att det måste ske en prövning från fall till fall, just därför att beredskapsarbeten

Torsdagen den
29 april 1982*Om en flyglinje
mellan Örebro
och Köpenhamn*

skall vara den typ av arbetsuppgifter som annars inte kommer till utförande.

När det gäller stora skogsbolag bör man kunna ställa kravet att det skall finnas anställd personal för skogsvårdande åtgärder. Stamkvistning har emellertid kunnat utföras som beredskapsarbete, därför att man har gjort bedömningen att det annars inte skulle ha skett.

Nu kan man naturligtvis diskutera gränsdragning och regelförändringar i detta avseende. Men jag tycker att ordningen fungerar väl i den meningen att skogsvårdsstyrelserna och länsarbetsnämnderna i förening får pröva från fall till fall huruvida det är angeläget att utvidga den här sortens arbete också som beredskapsarbeten. Detta fungerar bra i dag, menar jag.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på fråga 1981/82:346 om en flyglinje mellan Örebro och Köpenhamn

Anf. 24 Kommunikationsministern CLAES ELMSTEDT:

Herr talman! Bengt Wittbom har frågat mig om det finns skäl för regeringen att nu ompröva sin hitintills restriktiva inställning i fråga om möjligheterna att öppna en flyglinje mellan Örebro och Köpenhamn.

Under senare tid har behovet av reguljär trafik med lätta flygplan inom Skandinavien ökat. Tillstånd har getts till sådan trafik på ett antal förbindelser, bl. a. Kalmar-Ronneby-Köpenhamn, där Swedair bedriver trafiken åt SAS. Tillstånd har också getts till Golden Air på sträckan Karlskoga-Karlstad-Oslo och till Swedair på sträckan Västerås-Örebro-Oslo.

Ansökan om koncession prövas med utgångspunkt från SAS företrädesrätt till internationell trafik som följer av SAS-samarbetet. Hänsyn tas givetvis också bl. a. till eventuell avledning av trafik från existerande linjer, till möjligheterna att lösa tull- och säkerhetsfrågorna samt till de ansökande bolagens teknisk-operativa kvalifikationer. Som följd härav kan i vissa fall beredningen av en ansökan ta ganska lång tid.

I fråga om linjen Örebro-Köpenhamn har förutsättningarna för ett beslut av regeringen saknats. Jag räknar dock med att beslut kan fattas före sommaren.

Anf. 25 BENGT WITTBOM (m):

Herr talman! Jag får tacka kommunikationsministern för svaret, även om det var kort och intetsärande.

Den 21 oktober 1980 ingav ett flygföretag i Örebro, Örebro Air, koncessionsansökan för att få flyga Örebro-Kastrup. Sedan den koncessionsansökan ingavs – alltså för snart två år sedan – har 65 olika skrivelser, utredningar, sammanträden och andra aktiviteter skett i frågan. Jag har med mig en sammanställning av hela händelseförloppet vid behandlingen av den

*Om en flyglinje
mellan Örebro
och Köpenhamn*

här frågan, och jag tänkte få överlämna den till kommunikationsministern, när vi är färdiga med vår diskussion.

Den verklighet jag har fått ta del av när jag har gått igenom materialet stämmer illa med kommunikationsministerns svar.

Kommunikationsministern säger i svaret: "I fråga om linjen Örebro-Köpenhamn har förutsättningarna för ett beslut av regeringen saknats." Det är möjligt att det är så. Jag kan bara konstatera, att när Örebro Air hade ingivit sin koncessionsansökan och normal remissomgång var slutförd, hade länsstyrelsen i Örebro län sagt ja, detsamma gällde handelskammaren för Västmanlands län och Örebro län, tulldirektionen i östra regionen var överens med Örebro Air om att man hade hittat vettiga former för tullklarering av flygfrakten, distriktstullkammaren i Örebro tyckte också att man hade hittat ett fungerande system, föreningen Örebro Flygtransport Ek. förening bestående av 35 enskilda företag i Örebro, tyckte att uppläggningsverkade bra, och sist men inte minst visade luftfartsverkets inspektion av Örebro Air att man var fullt tillfreds med den organisation, den ekonomiska stabilitet och den trafikuppläggnings som Örebro Air hade presenterat.

Därefter inträffade det som kanske gör att det inte har funnits förutsättningar. Då satte nämligen SAS och Swedair i gång och sökte koncessioner på linjer med anknytning till den koncessionsansökan Örebro Air hade ingivit, man begärde kompletterande utredningar, i brev till länsstyrelserna i Västmanland och Örebro, till handelskamrarna och till kommunerna t. o. m. hotade man med att om Örebro Air eller något annat bolag fick koncession på någon linje med slutstation Köpenhamn så skulle man överväga att lägga ned stora delar av det mellansvenska flygnätet.

Jag vill fråga kommunikationsministern: Är det de breven och det utspelet från Swedairs sida som har gjort att det inte funnits några förutsättningar för regeringen att fatta beslut ännu?

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 26 Kommunikationsministern CLAES ELMSTEDT:

Fru talman! Jag tänker inte gå in i en diskussion av det slag som Bengt Wittbom försöker göra det här till. Jag har i svaret sagt att det har funnits vissa frågetecken med en internationell linje. Det är inte så enkelt att få alla papper klara på kort tid – jag skulle gärna se att det kunde gå snabbare. Vi har inom SAS ram ett avtal med danskar och norrmän. Det måste man naturligtvis ta hänsyn till. Där finns intressen som pockar på uppmärksamhet.

Sedan nöjer jag mig med att säga att jag är litet förvånad över att Bengt Wittbom säger att svaret är intetsägande. Han har frågat mig om det är dags att fatta beslut i ärendet, och jag har svarat att jag utgår från att beslut kommer före sommaren. Om det är beslutet som Bengt Wittbom är intresserad av, har han fått ett klart besked. Om det är andra intressen som ligger bakom frågan, måste jag tyvärr lämna dem därhän.

Anf. 27 BENGT WITTBOM (m):

Fru talman! När jag lämnade in frågan till kommunikationsministern hade jag inte tillgång till allt det material om vad som skett i koncessionsfrågan som jag har i dag. Därför är min inställning till hur frågan har hanterats litet annorlunda i dag.

Eftersom flygföretaget Örebro Air har gjort stora investeringar och vidtagit alla de åtgärder som var nödvändiga för att luftfartsverket vid sin inspektion skulle bli nöjt med flygföretagets uppläggning, är det svårt för företaget att klara de höga kostnaderna för en omfattande organisation under så lång väntan som två år.

Jag ställer mig fortfarande mycket frågande till påståendet att förutsättningarna för ett beslut inte skulle ha funnits tidigare. Såvitt jag förstår hade man denna fråga uppe vid ett möte i Köpenhamn. Slutsatserna från det mötet var att man avvaktade den svenska regeringens beslut i frågan och att man inte hade någon allvarigare invändning.

Även om jag nämner Örebro Air är det inte företaget som det i första hand handlar om. Vad det verkligen handlar om är att för näringslivet och för medborgarna i Örebroregionen så snart som möjligt få till stånd en rationellt och riktigt upplagd flygförbindelse till Köpenhamn. Alla möjligheter har stått öppna för regeringen när det gäller beslutet. Örebro Air har sagt att man gärna är med och konkurrerar med Swedair på samma flyglinje.

Anf. 28 Kommunikationsministern CLAES ELMSTEDT:

Fru talman! Jag känner väl till intresset i Örebroregionen att få flyglinjeansökan prövad. Bengt Wittbom har frågat mig om det och jag har svarat. Ett beslut kommer före sommaren. Vad begär Bengt Wittbom mer?

Anf. 29 BENGT WITTBOM (m):

Fru talman! Vad jag mer begär är att verkligen få kommunikationsministerns svar understruket och också att få möjlighet att komplettera kommunikationsministerns information innan beslutet fattas.

Under dessa nästan två år har det också tidigare sagts från kommunikationsdepartementets sida att man varit beredd att fatta beslut. Men inga beslut har kommit! Nu väntar verkligen framför allt ägarna av flygföretaget Örebro Air på att få ett beslut. Dröjer det längre än till den tidpunkt som kommunikationsministern har angivit, kommer med stor sannolikhet Örebro Air att få problem, och det kommer att innebära att vi i Örebro har mindre chanser att få den flyguppläggning som är bäst för Örebro.

Anf. 30 Kommunikationsministern CLAES ELMSTEDT:

Fru talman! För att skingra alla oklarheter kan jag säga att representanter för länsstyrelsen i Örebro län samt för kommuner och landsting i början av året uppvaktade mig i detta ärende. Det är alltså inte första gången frågan aktualiseras.

Torsdagen den
29 april 1982

*Formerna för den
kyrkliga lagstift-
ningen m. m.*

Jag tycker att diskussionen har fått en sådan inriktning att det finns anledning att påpeka detta.

Anf. 31 BENGT WITTBOM (m):

Fru talman! Efter kommunikationsministerns sista inlägg och efter att jag har gått igenom den samlade dokumentationen och alla dessa 65 skrivelser mellan kommunikationsdepartementet, berörda parter i Örebro, länsstyrelser, luftfartsverket, Swedair och SAS ser jag mig föranlåten att konstatera att hela hanteringen av den här frågan antagit anmärkningsvärda former.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Föredrogs och hänvisades

Propositionerna

1981/82:150 bil. 2, mom. 2 i hemställan, till skatteutskottet

bil. 4 till arbetsmarknadsutskottet

bil. 5 till civilutskottet

i övrigt till finansutskottet

1981/82:211 till finansutskottet

9 § Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1981/82:2516–2518 till lagutskottet

1981/82:2519–2524 till skatteutskottet

10 § Formerna för den kyrkliga lagstiftningen m. m.

Föredrogs konstitutionsutskottets betänkande 1981/82:36 om formerna för den kyrkliga lagstiftningen m. m. (prop. 1981/82:77).

Anf. 32 MARIE-ANN JOHANSSON (vpk):

Fru talman! Regeringens proposition 77 och föreliggande betänkande behandlar formerna för kyrklig lagstiftning. Förslagen bidrar till att permanenta det nuvarande förhållandet med en till staten knuten kyrka – detta samtidigt som regeringen säger sig inte vilja föregripa de principiella ställningstagandena i stat–kyrka-frågan. Men det är ju faktiskt vad man gör med denna proposition, som nu också ett enhälligt utskott ställt sig bakom. Utskottet gör sig inte mödan att ens kommentera vpk:s motionsyrkande, som ju innebär att riksdagen hos regeringen skall begära förslag om kyrkans skiljande från staten. Jag tolkar detta som att övriga partier nu för mycket lång tid framåt har avskrivit tanken på en kyrka skild från staten. Det är då alltså enbart vpk som här i riksdagen slåss för principen om religionsfrihet i hela dess vidd.

Vi i vpk vill inte bestrida att propositionens förslag i stort sett innebär positiva reformer inom ett system med en statskyrka. Vi kan ändock inte

acceptera förslagen så att säga för dagen, i väntan på att den segslitna frågan om kyrkans skiljande från staten får sin lösning. Anledningen är förstas att vi inte anser att det finns några skäl för att ytterligare långhala denna fråga. Det borde vara dags att nu fatta ett principbeslut om att kyrkan skall skiljas från staten och därmed också att hos regeringen begära förslag om detta. Vpk ser religionsfriheten som en mycket viktig princip, och så länge en kyrka åtnjuter en särställning – som fallet är med den svenska statskyrkan – så kan man inte säga att vi har en verklig religionsfrihet.

När det gäller bestämmelsen i grundlagen om "att Konung alltid skall vara av den rena evangeliska läran, sådan som den, uti den oförändrade Augsburgiska bekännelsen, samt Uppsala mötes beslut av år 1593 antagen och förklarad är", så är det vår uppfattning att det bästa sättet att få bort denna antika bestämmelse är att biträda vpk:s förslag om avskaffande av monarkin och införande av republik. Detta är ett förslag som vi också väckt till årets riksmöte. Den här bestämmelsen visar i blyxtbelysning att hela systemet med monarki är en kvarleva från en förgången tid som inte hör hemma i ett demokratiskt samhälle.

Om det är så att regeringen och utskottet delar vissa remissinstansers uppfattning att "statschefens uppgift att framträda som nationens symbol skulle försvåras om bestämmelsen om statschefens tro skulle slopas" – och eftersom man inte föreslår några ändringar trots att det föreligger en motion tyder mycket på att det är så – visar också det hur långt vi har kvar till både religionsfrihet och demokrati i Sverige. Vi har ett system där ämbetet som statschef ärvs och där denna statschef dessutom, för att kunna upprätthålla någon form av auktoritet, påtvingas en viss religion. Det låter som en saga i ett modernt och upplyst land som Sverige, men det är dess värre sant. Riksdagen kan dock, som sagt, ändra på detta genom att biträda vpk:s förslag om republik, som kommer upp så småningom i kammaren, och också genom att biträda vårt förslag i dagens fråga som gäller kyrkans skiljande från staten.

Fru talman! Med det anförda vill jag yrka bifall till motion 1981/82:2453 om avslag på propositionen och begäran hos regeringen om förslag till kyrkans skiljande från staten.

Anf. 33 BERTIL FISKESJÖ (c):

Fru talman! Årets riksdag blir på kyrkans område en reformriksdag med beslut av stor saklig betydelse. Man får gå mycket långt tillbaka i våra annaler för att finna någon motsvarighet. Reformbesluten innebär också en ändpunkt på ett omfattande utredningsarbete som i olika etapper bedrivits i 30 år och som inte tidigare avsatt särskilt remarkabla resultat.

Med tanke på de tidigare motsättningarna i frågan men alldeles särskilt med tanke på den ställning och den betydelse som den svenska kyrkan har, är det mycket tillfredsställande att det gått att nå så bred enighet i de avgörande frågorna mellan de politiska partierna här i riksdagen men också bland den kyrkligt engagerade allmänheten i vårt land. Det finns ingenting som tyder på

annat än att denna breda enighet också skall komma till uttryck vid det kyrkomöte som nu påbörjat sina överläggningar.

Det är ett tålmodigt och lyhört beredningsarbete som ligger bakom denna enighet, och kyrkominister Karl Boo är att gratulera till att ha kunnat föra detta beredningsarbete till ett lyckosamt slut. Detsamma gäller alla andra som positivt bidragit till att överenskommelser kunnat nås.

I den enighet som jag här talat om innefattar jag det beslut i kvinnoprästfrågan som riksdagen tog för en tid sedan. När kyrkomötet med, som jag hoppas, stor uppslutning gett sitt bifall bör denna enligt de allra flestas mening olyckliga och för kyrkans anseende graverande stridsfråga definitivt vara löst.

Det grundlagsförslag som kammaren nu skall ta ställning till har föregåtts av förhandlingar mellan partierna och inneslutits i en överenskommelse mellan dessa som också omfattar följdlagstiftning i förslag till lag om svenska kyrkan och lag om kyrkomöte. Tillsammans taget syftar detta lagpaket till omfattande förändringar av de grundläggande reglerna för normgivningsmaktens fördelning på det kyrkliga området samt de högsta kyrkliga organens organisation och kompetens.

Det innebär bl. a. att det nu blir möjligt att förstärka och vidga kyrkans demokratiska förankring samt att ge de kyrkliga organen på det centrala planet mera ändamålsenliga former. Därmed tillgodoses önskemål som länge funnits inte minst inom kyrkan. Kyrkomötet får en ny sammansättning och organisation, och kyrkans centralstyrelse tillskapas som ett beredande och verkställande organ.

Avsikten med förslagen är inte att den balans som finns mellan stat och kyrka skall rubbas, men funktionsfördelningen blir annorlunda än nu. Lagstiftningen på det kyrkliga området anpassas till vad som gäller för lagstiftning enligt huvudprincipen i grundlagen, dvs. huvudregeln blir att riksdagen stiftar även kyrkolag. Samtidigt har bestämmelserna utformats så att kyrkomötet garanteras ett visst inflytande över denna lagstiftning. Vidare får de kyrkliga organen betydligt vidgad kompetens att besluta i kyrkans egna angelägenheter genom överföring av befogenheter från såväl regering som riksdag till kyrkomötet.

Som del av en grundlag är det nu liggande förslaget inte helt tillfredsställande. De föreslagna reglerna återfinns i en punkt i de övergångsbestämmelser som ursprungligen fogades till 1974 års regeringsform. Det naturliga hade enligt min mening varit att reglerna om kyrkan infogats som ett särskilt kapitel i regeringsformen. Men jag känner till skälen för att det inte blivit så, och jag skall inte särskilt uppehålla mig vid den frågan. Jag tror dock att man kan våga göra det antagandet att de regler som man nu med så mycken möda enats om säkerligen kommer att bestå så länge att själva termen övergångsbestämmelse så småningom kommer att te sig rätt obsolet.

Man kan också ha invändningar mot det sätt på vilket bestämmelserna är utformade, där de nu blivit placerade. För den oinitierade läsaren kan de te sig något förvirrande. Lagen om svenska kyrkan skall tillkomma på ett sätt, lag om medlemskap i svenska kyrkan på ett annat sätt, lagen om kyrkomötet

på ett tredje – för att ta några exempel. Men jag är starkt medveten om att reglerna som de nu utformas är resultatet av många överväganden och de kompromisser som varit nödvändiga för att föra helheten i hamn. Med hänsyn till helhetsresultatet och den uppnådda enigheten får således en del inadvartenser accepteras. Några besvärande tolkningstvister lär inte behöva uppkomma.

Jag har inte för avsikt att närmare gå in på detaljer i det omfattande lagstiftningskomplex som kommer att härledas från grundlagsändringen. Jag lämnar således därhän även sådana delar kring vilka det funnits olika meningar, t. ex. antalet ledamöter i kyrkomötet, biskoparnas ställning och detaljer i kyrkomötets organisation. Även dessa frågor omfattas ju av gjorda överenskommelser. F. ö. återkommer de som lagstiftningsärenden till riksdagen så småningom. Vidare föreställer jag mig att kommande talare som står på listan och som varit i hög grad involverade i beredningsarbetet kan ha mera initierade synpunkter härvidlag.

Vänsterpartiet kommunisterna har i en motion yrkat avslag på propositionen och krävt ett förslag om kyrkans skiljande från staten, och partiets representant här i kammaren har yrkat bifall till dessa förslag. I såväl propositionen som utskottsbetänkandet framhålls att det varit en viktig utgångspunkt för enigheten kring de nu famlagda reformförslagen att dessa inte skall anses föregripa senare ställningstaganden i denna principfråga. Utskottet avstyrker vpk-motionen och är därvidlag liksom i övrigt enhälligt.

Med ytterligare understrykande av värdet av denna breda enighet ber jag, fru talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 34 MARIE-ANN JOHANSSON (vpk) replik:

Fru talman! Jag utgår ifrån att det är Bertil Fiskesjö som är utskottets föredragande, även om det är flera från utskottet som tänker delta i debatten.

Jag tycker att behandlingen av vår motion varit mycket knapphändig både i betänkandet och i dagens debatt, men jag tycker ändå att jag av Bertil Fiskesjös anförande kan skönja en bekräftelse på vad jag sade i mitt första anförande, nämligen att övriga partier för mycket lång tid framåt har avskrivit tanken på ett kyrkans skiljande från staten, även om man nu säger att man inte skall föregripa denna diskussion. Bertil Fiskesjö talar om att man kommit till en ändpunkt i utredningsarbetet och kommit till ett lyckosamt slut, och det tolkar jag som att vi nått därhän att det inte kan hända någonting på den fronten på mycket länge.

Jag skulle vilja ställa några frågor till Bertil Fiskesjö. Delar Bertil Fiskesjö den uppfattningen att vi skall ha religionsfrihet i Sverige? Och anser han i så fall att vi har det så länge det finns en kyrka som är knuten till staten och särbehandlad på ett alldeles särskilt sätt?

Man kan fråga om utskottet har diskuterat frågan på detta sätt. Jag menar alltså, att så länge vi har denna statskyrka kvar har vi inte religionsfrihet fullt

ut. Därför har vi också från vårt parti motionerat om en ändring i detta förhållande.

Anf. 35 BERTIL FISKESJÖ (c) replik:

Fru talman! I vad gäller religionsfrihet är mitt svar på den fråga som ställdes: Ja, vi har religionsfrihet i vårt land – den är t. o. m. direkt inskriven i 2 kap. i regeringsformen.

Vad beträffar den fråga som berörs särskilt i vpk-motionen har den diskuterats för sig och i många omgångar. Det har ansetts vara på det sättet att den frågan – där det i själva principfrågan finns delade uppfattningar – inte bör få stå hindrande i vägen för nyttiga och nödvändiga reformer som det länge har funnits krav på i riksdagen men också från den kyrkliga sidan. Det är ur den aspekten som jag har sagt att reformarbetet har kommit till en slutpunkt, där man lyckats ena sig om mycket omfattande förändringar på de punkter som jag berörde i mitt inledningsanförande.

Vad sedan mera allmänt gäller partiernas olika inställningar i principfrågan om kyrka-stat är de väl kända, liksom den ståndpunkt som vi från mitt partis sida härvidlag intager.

Anf. 36 HILDING JOHANSSON (s):

Fru talman! Den reform av den kyrkliga lagstiftningen och kyrkomötet som nu behandlas i sin första läsning svarar fullständigt mot det ideal som vi ofta ställer upp för både författningsändringar och kyrkliga reformer, nämligen att det bakom reformerna skall stå en mycket stor majoritet. En sådan bred uppslutning förutsätter alltid att man från olika partiers sida gör avkall på vissa krav. Det betyder inte att man ger upp dem, men att man sluter upp kring de reformer som det finns majoritet för.

När man diskuterar de nu föreslagna reformerna bör man dessutom hålla i minnet att de bygger på förslag från en utredning som i sina direktiv hade att utgå från att reformerna skulle ligga inom ramen för de nuvarande relationerna mellan stat och kyrka. Förslagen skulle inte försvåra övergången till en fri kyrka, men inte heller innebära att en sådan infördes. Denna grundtanke har man hållit fast vid under beredningen i kanslihuset och under de överläggningar som därefter förekommit liksom under utskottsbehandlingen. Det är sålunda inte fråga om att skilja stat och kyrka. Inom ramen för ett bevarat samband mellan stat och kyrka innebär reformen i stället en större frihet och självständighet för denna kyrka.

Ärkebiskop Sundby har i den offentliga debatten betecknat reformen som ett steg mot en friare och självständigare kyrka. Jag har redan anslutit mig till denna bedömning och vill för egen del tillägga att det knappast är möjligt att gå stort längre utan att klippa av bandet mellan stat och kyrka.

Redan nu har kyrkan självständig beslutanderätt på väsentliga områden – de har nämligen aldrig reglerats av vare sig riksdag eller regering. Nu överlämnas beslutanderätten på områden som tidigare varit författningsmässigt reglerade och där det fordrats beslut även av riksdag och regering samt där regeringen i vissa fall ensam har beslutat. Jag har svårt att fatta att kyrkan

skulle bli mera bunden om *kyrkomötet* har att bestämma dess lära, dess böcker, dess sakrament, dess gudstjänstordning och övriga handlingar. Jag kan inte heller begripa att kyrkans bestämmanderätt skulle minskas när den själv får besluta om kollekten, om den centrala verksamheten för evangelisation, mission och övrigt utlandsarbete samt diakoni. I själva verket innebär det att kyrkomötet får, med stöd av föreskrifterna i lagen om svenska kyrkan, självt utfärda föreskrifter på ett mycket stort område. För min del anser jag det naturligt att svenska kyrkan på detta sätt bestämmer sin lära – och följaktligen sina böcker, sina gudstjänsthandlingar och själv genom kyrkomötet utfärdar förordningar om evangelisation, mission och liknande verksamhet.

Samtidigt får svenska kyrkan förstärkta demokratiska organ för sitt beslutsfattande. Detta ger den också ökad frihet och självständighet. Det högsta inomkyrkliga organet, kyrkomötet, får en bredd som det hittills saknat. Därmed får det en starkare förankring och ger plats för olika riktningar och synpunkter.

Det kommer sedan att finnas kvar ett visst beroende av staten. Inte ens de allra friaste religiösa samfundet kan ställas utanför samhället. Det finns en lagstiftning som gäller i alla religiösa sammanhang, främst religionsfrihetslagstiftningen. Så länge svenska kyrkan är ett offentlighetsorgan måste den följa den ordning som gäller för denna, framför allt att tillämpa demokrati och könslikställighet, vilket också stämmer med kyrkans lära. Så länge tjänster är statligt reglerade får detta konsekvenser. Man kan inte låta staten betala lönerna och samtidigt låta andra, icke statliga organ avgöra innehållet i tjänsten eller lönegradsplaceringen.

I detta sammanhang vill jag påminna om att centralstyrelsen inte på något sätt kan jämföras med ett statligt ämbetsverk. Regeringen kan inte till den lämna över uppgifter som tillkommer regeringen, t. ex. att utnämna biskopar. Inte heller kan man år efter år tillämpa en lagstiftningsprincip på det kyrkliga området och en annan för samhället i övrigt. Man måste i stort sett ha samma grundläggande ordning. Lika litet kan det inom kyrkan stå kvar privilegier som har raserats i samhället i övrigt.

Anser man inom svenska kyrkan att man inte kan tillämpa de grundläggande principerna inom stat och kommun i Sverige, kan den inom ramen för religionsfrihetslagstiftningen bryta sambandet med staten. När vi behandlade frågan om kvinnor och män som präster i svenska kyrkan lät jag förstå att det säkert skulle bli en ja-majoritet i riksdagen, om en bred majoritet i svenska kyrkan önskade att kyrkan skulle skiljas från staten.

Nu får diskussionen gå vidare. I första hand är det en diskussion inom kyrkan som fordras, och jag är övertygad om att man inom riksdag och regering kommer att lyssna lyhört till denna diskussion. Själv har jag svårt att se att man i det långa loppet kan bevara det nuvarande sambandet mellan stat och kyrka i ett så starkt pluralistiskt samhälle som det svenska.

Men det hindrar mig inte från att med glädje hälsa den reform som nu ser ut att kunna genomföras. Den lägger en ny grund för diskussionen genom att kyrkan får förstärkta och demokratiserade organ för sin verksamhet och

Torsdagen den
29 april 1982

*Formerna för den
kyrkliga lagstift-
ningen m. m.*

genom den frihet att ordna sina egna angelägenheter som den erhåller. Kyrkan förnyas i överensstämmelse med moderna betraktelsesätt inom det svenska samhället. Den kommer långt mer än tidigare att arbeta enligt en folkrörelsemodell. Den kommer att få en starkare anknytning till de kyrkokommunala enheterna, församlingarna, som är de organisatoriska grundvalarna för kyrkan.

Från vissa teologiska utgångspunkter kan det te sig främmande att arbeta med en folkrörelsemodell, men en sådan närmar kyrkan till de stora flertalet i det svenska samhället. Jag har förstått att det finns personer som fnyser åt den kyrkokommunala verksamheten och erfarenheten och talar ringaktande om kyrkomötet som en kyrkokommunal kongress. Det hör samman med vissa högkyrkliga uppfattningar. Men för svenska kyrkan innebär en sådan syn att man ställer sig på en farlig distans från verkligheten.

Det kan vara svårt att ge upp gamla privilegier, och när jag tagit del av vissa inlägg i den offentliga debatten har min tanke osökt gått till prästeståndets uppmärksammade sista strid 1863. Det har t. o. m. väckts en motion vid kyrkomötet om att prästeståndets privilegier skall bevaras. Det har också funnits ett arv från det gamla prästeståndet vid kyrkomötet, genom den särskilda prästerliga representationen. Det är omöjligt att bibehålla en sådan i ett demokratiskt samhälle som det svenska. Där är det självklart att representationen i kyrkans högsta organ bygger på val. Av samma skäl har jag funnit det uteslutet att biskoparna skulle ha en självskriven ombuds rätt. Kyrkans särart kan inte bryta de demokratiska principerna inom ett organ som har en offentligrättslig ställning. Ståndssamhällets gamla representationsregler övergavs för riksdagens del för över 100 år sedan. Nog är vi mogna att avskaffa den för kyrkans del 1982.

Besluten vid årets riksdag och kyrkomöte får ses som viktiga organisatoriska reformer för svenska kyrkan. De kan bli väsentliga steg mot större frihet och självständighet, mot ökad demokrati och vidgad lekmannastyrelse, mot mer arbetsduglighet och vitalitet. Men jag hoppas att det inte blir de sista stegen, utan att reformviljan blir levande.

Med det anförda, fru talman, yrkar även jag bifall till konstitutionsutskottets hemställan.

Anf. 37 ANDERS BJÖRCK (m):

Fru talman! De kyrkliga reformer som nu är aktuella har diskuterats under en lång följd av år. Flera gånger har en lösning skymtat, men varje gång hittills har frågan fallit, därför att bred enighet inte kunnat uppnås. De överläggningar som ägt rum under statsrådet, Karl Boos ledning har emellertid lett till resultat, och det är till betydande del hans förtjänst att en överenskommelse har kunnat träffas.

Nu föreligger alltså enighet mellan de fyra stora partierna om reformer som på väsentliga punkter kommer att förändra och förhoppningsvis förbättra svenska kyrkans arbetsvillkor. Moderata samlingspartiet ställer sig bakom denna lösning.

Vi gör det, fru talman, efter noggrant övervägande. Frågan har ett flertal

gångar ingående diskuterats i vår riksdagsgrupp. Vi är inte på alla punkter tillfredsställda med utgången av de förhandlingar som förts, men vi anser det som uppnått vara till sådan fördel för svenska kyrkan att vi biträder det förslag som riksdag och kyrkomöte nu har att ta ställning till.

Den självklara utgångspunkten för moderata samlingspartiet har varit kyrkans bästa. Vi anser det vara av största vikt att den ges goda arbetsmöjligheter i hela vårt land. Kyrkan behöver därför en organisation för att föra ut det kristna budskapet som är effektiv och vittomfattande. Detta kan tyvärr knappast sägas om den nuvarande ordningen. Särskilt bekymmersamt är det att kyrkan saknar en effektiv central ledning. Inrättandet av en kyrklig centralstyrelse ser vi därför som en viktig del i arbetet att stärka kyrkan.

För oss har det varit självklart att ärkebiskopen skall vara ordförande i den föreslagna centrala kyrkostyrelsen. Det går inte att helt skilja kyrkans andliga och organisatoriska verksamhet från varandra. Här behövs en enhetlighet i kyrkoledningen – ett krav som tillgodoses om ärkebiskopen blir ordförande.

Låt mig i detta sammanhang säga något om biskoparnas ställning. Den nu föreliggande reformen behandlar självfallet inte deras andliga ledarskap i resp. stift. Vad det handlar om är i stället deras ställning på det framtida kyrkomötet. De kommer i framtiden att ges rätt och skyldighet att deltaga i kyrkomötets arbete, och de kommer att fullt ut kunna deltaga i dess utskottsarbete. De kommer dessutom att vara valbara till kyrkomötet. Det skulle förvåna mig, om denna sista möjlighet inte kommer att utnyttjas av de flesta stift.

Men biskoparna kommer inte – såvida de inte valts i den ordning som kommer att gälla – att ha rösträtt vid kyrkmötet. Moderata samlingspartiets ståndpunkt har varit att biskoparna borde vara självskrivna ledamöter också i framtiden, men vi har på denna punkt kompromissat för att över huvud taget få till stånd en reform. Jag vill instämma med vad Hilding Johansson sade. Självfallet har alla parter som har deltagit i dessa överläggningar fått ge avkall på sina resp. grundständpunkter.

Vad beträffar det nya kyrkomötets sammansättning i övrigt finns det bara anledning att sätta ett frågetecken för dess storlek. Enligt vår mening hade det räckt med 151 ledamöter, men vi har också här bedömt det vara nödvändigt att kompromissa för att få en reform till stånd.

Riksdagen kommer i fortsättningen ensam att stifta kyrkolag, med undantag av frågan om medlemskapet i kyrkan. Där kommer att krävas samtycke av kyrkomötet för att förändringar skall bli gällande. Vi hoppas att den grundlagsstadgade yttranderätt som nu skall tillkomma kyrkomötet också i andra frågor verkligen blir ett effektivt instrument för att hävda kyrkans mening. Denna yttranderätt får inte ses som ett remissinstitut vilket som helst. Det handlar här om ett uttryck för svenska kyrkans ståndpunkter, och det är att hoppas att riksdag och regering i framtiden inte genomdriver någon lagstiftning mot klara ståndpunktstaganden från kyrkomötets sida.

Formerna för den kyrkliga lagstiftningen m. m.

Torsdagen den
29 april 1982

*Formerna för den
kyrkliga lagstift-
ningen m. m.*

Skulle så ske är det med all säkerhet bäddat för allvarliga konflikter på området.

Jag säger detta därför att det är viktigt med ett lagstiftningsarbete i harmoni mellan stat och kyrka. Det är också väsentligt att det politiska inflytandet på vissa typer av kyrkliga frågor blir begränsat. Också här kan jag instämma med Hilding Johansson, när han underströk att svenska kyrkan nu får möjligheter att ta ställning till de inomkyrkliga frågorna på en lång rad områden. Vi ser självfallet från moderata samlingspartiets sida detta som mycket positivt. Det gäller, som sades här, lärofrågor, kyrkans böcker, gudstjänstordning, sakrament, förvaltning och mycket annat.

Trots att kyrkan nu får beslutanderätten över den typ av frågor som jag just nämnde kan vi dock aldrig komma ifrån att det alltid ytterst kommer att finnas – och måste finnas – ett inflytande från riksdagen också på dessa frågor så länge vi har en statskyrka. Alla debattörer vill inte förstå detta. Men de som inte vill ha något statligt inflytande alls på kyrkan måste vara beredda att ta steget fullt ut och förorda ett skiljande av kyrkan från staten. Men så långt vill många inte gå, och det råder inget tvivel om att statskyrkotanken i dag har ett starkt stöd bland svenska folket.

Fru talman! Det skulle finnas anledning att kommentera en rad andra punkter. Vi har från moderat håll också fäst stort avseende vid att den kyrkliga egendomen ges ett starkt skydd. Vi hade också på denna punkt varit beredda till andra lösningar.

Men det väsentliga är ändå att det nu har skapats förutsättningar för svenska kyrkan att verka under gynnsammare villkor. Men riksdag och kyrkomöte – detta gäller i synnerhet riksdagen – kan bara dra upp riktlinjerna, skapa ramarna. Innehållet ankommer det på andra att utforma. Om de nu föreslagna reformerna skall kunna leda till det som vi verkligen önskar från många håll, dvs. en stark och offensiv kyrka präglad av integritet, så ankommer det i första hand på svenska kyrkan själv att utföra det arbetet.

Den kyrkohistoriskt intresserade vet att kyrkor ibland har gått under eller allvarligt försvagats tack vare interna strider och oenighet. Den risken föreligger naturligtvis också i dag för svenska kyrkan. Lekmannen får ibland intrycket att huvuddelen av svenska kyrkans verksamhet ägnas åt att försöka lösa interna problem i stället för att lösa människornas problem. Så illa är det naturligtvis inte i verkligheten, men det intryck som många får i massmedia av svenska kyrkans nuvarande situation kan vara tillräckligt för att tillfoga den allvarliga skador.

Fru talman! Då vi moderater tror och uppriktigt hoppas att den nu föreslagna reformen skall vara av godo för svenska kyrkan har vår riksdagsgrupp ställt sig bakom den. Jag ber att få yrka bifall till hemställan i konstitutionsutskottets betänkande 36.

Anf. 38 BERTIL HANSSON (fp):

Fru talman! Det förslag som framläggs i regeringens proposition 77 har sin utgångspunkt i att statsmakterna har tagit på allvar dels vårt lands nya

konstitution från början av 1970-talet, som säger att all offentlig makt utgår från folket, att riksdagen är folkets främsta företrädare och att det är riksdagen ensam som stiftar svensk lag, dels det beslut som 1979 års kyrkomöte fattade om att de nuvarande relationerna mellan stat och kyrka enligt kyrkans mening skall gälla.

Med detta beslut ställde sig kyrkomötet bakom att svenska kyrkan skall vara ett offentlighetsorgan, vilket måste innebära att dess förhållanden till stor del regleras genom lagstiftning. Eftersom svensk författning känner endast ett sätt att lagstifta, nämligen genom riksdagen ensam, var det från de båda av mig nämnda utgångspunkterna helt konsekvent att folkpartiregeringen tillsatte kyrkomöteskommittén, vars ordförande Hilding Johansson tidigare har talat, och gav kommittén de direktiv som också har refererats i den tidigare debatten. Det måste finnas en harmoni mellan olika slags lagstiftning, mellan lagar som gäller olika områden i det svenska offentliga sammanhanget, och kyrkan kan där inte kräva något undantag.

I den debatt som sedan har förts på kyrkligt håll bland en del kyrkliga opinionsbildare har använts sådana uttryck som att det framlagda förslaget om att riksdagen ensam stiftar kyrkolag skulle vara att omyndigförklara svenska kyrkan – ja, t. o. m. innebära övergrepp mot svenska kyrkan. De som är ansvariga för den debatten måste ha sent vaknat upp inför vidden av det beslut som 1979 års kyrkomöte fattade och som krävde lagstiftning också t. v. för svenska kyrkans förhållanden.

Det liggande förslaget känner i fråga om lagstiftningen endast ett undantag från den rena lagstiftningsprincipen, med riksdagen ensam som lagstiftande, nämligen att reglerna om medlemskap i fortsättningen skall komma till genom en lagstiftning där kyrkomötets samtycke erfordras. Folkpartiet har i sitt arbete med det liggande förslaget accepterat detta undantag från den rena lagstiftningsprincipen just därför att det gäller en för ett trossamfund så känslig sak som reglerna för medlemskapet. Men det finns när det gäller de nuvarande reglerna anledning att påminna om att den svenska kyrkan i den evangelisk-lutherska internationella kyrkofamiljen utgör ett undantag i så måtto att det finns automatik i hur ett barn blir medlem i svenska kyrkan, till skillnad från vad som är gällande på övriga håll i världen, där dopet är medlemsgrundande. Det finns en spänning mellan dessa regler och de regler som finns i regeringsformens 2 kap. 2 §, och det kräver en fortsatt vaksamhet både inom kyrkan och inom riksdagen kring dessa frågor.

Om det förslag som nu behandlas av riksdagen hade varit hela reformen, skulle den förvisso ha kunnat karakteriseras som att statens inflytande blev större i fortsättningen än det hittills har varit. Men vi vet alla att det finns ett balansmaterial i de återstående delarna av lagstiftningspaketet, nämligen det som just nu ligger under behandling på kyrkomötet och som kommer att behandlas av riksdagen i höst. Det innebär att svenska kyrkan själv, oberoende av regering och riksdag, i fortsättningen kommer att få besluta helt självständigt i sina egna inre angelägenheter. Den viktigaste av dessa, nämligen svenska kyrkans lära, måste det såväl från riksdagens och

Torsdagen den
29 april 1982

*Formerna för den
kyrkliga lagstift-
ningen m. m.*

regeringens som från kyrkomötets sida vara angeläget att slå vakt om som kyrkans egen angelägenhet. Utan dessa kompletteringar, som vi nu i dag inte har att behandla, skulle förslaget totalt ha kunnat tolkas som en förstärkning av statskyrkosystemet och därmed gått emot folkpartiregeringens direktiv att kyrkomöteskommitténs arbete inte fick mynna i ett föregripande av det definitiva framtida ställningstagandet till frågan om relationerna mellan stat och kyrka.

Såsom det totala reformpaketet nu ser ut bedömer vi det från folkpartiets sida på det sättet, att det i fortsättningen bör vara lättare att finna en lösning på den segslitna kyrka-stat-frågan. Folkpartiet har den förhoppningen att det demokratiserade kyrkomötet skall visa sig i principfrågan om stat och kyrka ha samma uppfattning som den majoritet som finns i riksdagen, nämligen att statskyrkosystemet bör ersättas av nya relationer mellan staten och svenska kyrkan.

Folkpartiet, som i regeringsställning tog initiativet till kyrkomötesutredningen – vars förslag bildar utgångspunkten för propositionen – ville få till stånd ett uppbrott ur stillaståendet, det stillastående som så länge karakteriserat debatten i stat-kyrka-frågan och som också förlamat reformarbetet inom svenska kyrkan.

Vi ser det förslag som nu föreligger som ett steg mot nya relationer mellan staten och kyrkan, ett steg mot förnyelse också inom kyrkan. Därför har partiet – dess riksdagsgrupp och företrädare såväl i överläggningarna mellan de två regeringspartierna som i överläggningarna mellan de fyra partierna i slutskedet – aktivt medverkat till det förslag som nu behandlas och som är präglad av den breda enighet som man också enligt folkpartiets mening bör eftersträva när det gäller beslut i frågor som har med förhållandet mellan staten och svenska kyrkan att skaffa.

Fru talman! Jag ser här en anledning att med skärpa tillbakavisa de beskyllningar som under ett tidigt skede av debatten i vintras kastades mot folkpartiet från framträdande kyrkopolitiker såväl inom centern som inom moderaterna, nämligen att folkpartiet genom sitt agerande skulle ha velat sabotera arbetet med att åstadkomma en av kyrkan starkt önskad reform.

Vi har deltagit i arbetet med en uppriktig önskan att nå den breda enighet som nu råder.

Fru talman! Jag vill till allra sist konstatera att vårt parti också i fortsättningen kommer att arbeta efter de riktlinjer som vi redan slagit fast i vårt partiprogram, nämligen att det såväl för svenska kyrkan själv som för svensk demokrati är det riktiga och bästa att de nuvarande banden mellan stat och kyrka löses upp, samtidigt som svenska kyrkan ges goda möjligheter att verka över hela landet.

Fru talman! Med det anförda vill jag yrka bifall till hemställen i konstitutionsutskottets betänkande.

Torsdagen den
29 april 1982

*Formerna för den
kyrkliga lagstift-
ningen m. m.*

Anf. 39 GUNNEL JONÄNG (c):

Fru talman! Konstitutionsutskottets betänkande är mycket kortfattat. Ändå innebär det början till en av de stora reformerna för kyrkan. Frågan om förhållandet mellan svenska kyrkan och staten har under decennier utträtts och diskuterats. Flera regeringar har försökt sig på att åstadkomma genomgripande förändringar utan att lyckas. Frågan har sopats under mattan eller avisats av kyrkomötet, därför att man inte varit beredd att lyssna på kyrkans egna uppfattningar.

Detta har inneburit stagnation för kyrkan. Angelägna reformer på det kyrkliga området har inte kunnat genomföras.

Fru talman! För den som är aktiv i svenska kyrkan har det varit svårt att i arbetet uppleva som en underliggande ström motsättningar mellan olika uppfattningar – å ena sidan mellan förespråkare för ett bevarat samband och å andra sidan förespråkare för skiljande mellan staten och kyrkan, å ena sidan förkämparna för kvinnliga präster och å andra sidan motståndarna. Men jag tror att dessa motsättningar – särskilt när det gäller kvinnopräst-frågan – framför allt har skadat tredje man och gjort kyrkan mindre trovärdig som förmedlare av kärlekens budskap.

I dag ser det ut som om vi står i början till något nytt, ett reformarbete som kan bli av utomordentligt stor betydelse för kyrkan.

1979 års kyrkomöteskommitté under Hilding Johanssons skickliga ordförandeskap, präglad av omsorg om kyrkan, kunde avge ett betänkande som var enhälligt i fråga om de stora principerna. Jag var en av ledamöterna i denna kommitté, och jag vill bara säga att det kändes som en befrielse att vi i kommittén – trots att vi hade helt olika uppfattningar i fråga om förhållandet mellan kyrkan och staten – kunde bli eniga i våra ställningstaganden.

Min målsättning i utredningen var att göra det bästa möjliga för kyrkan. Att från den utgångspunkten i utredningen göra det personliga ställningstagandet att riksdagen ensam skall stifta kyrkolag var svårt. Det var svårt att sätta sig in i effekterna för framtiden av ett sådant ställningstagande. Men kyrkan skulle få så mycket annat i stället: större självständighet och frihet genom åtgärderna om kyrkomötets demokratisering, om centralstyrelse, om vidgat självbestämmande och om möjlighet att själv utfärda förordningar – dessa frågor som vi senare kommer att få ta ställning till här i kammaren. Denna självständighet och frihet upplever jag vara av fundamental betydelse för kyrkan och dess framtid.

Jag har därefter som ledamot i kyrkomötets utredningsnämnd med stor glädje sett hur vi också där i stort sett har kunnat enas, så när som på en reservation.

Det ger tillförsikt att kyrka och stat tillsammans nu förefaller kunna lösa de många organisatoriska problemen och att kyrkan därefter skall kunna gå ut i ett intensivt arbete med sin nya organisation och i sin nya frihet och bli ett fullödigt instrument i evangelisationens tjänst. Det är således i dag ett mycket viktigt reformarbete som påbörjas.

Men jag vill kraftigt understryka att jag samtidigt ser detta reformarbete som en nödvändig ändpunkt för organisatoriska diskussioner och förändring-

Torsdagen den
29 april 1982

*Formerna för den
kyrkliga lagstift-
ningen m. m.*

ar av kyrkans ställning. Nu måste kyrkan få arbetsro och kunna finna sig till rätta i sin nya organisation. Det är en nödvändig förutsättning för att hela reformarbetet skall bli meningsfullt.

Till sist, fru talman: Jag känner stor tillfredsställelse över att kommunministern – trots svårigheter och motstånd – har lyckats skapa enighet mellan de olika partierna och därmed fått möjlighet att lägga fram propositionen. Jag känner också stor tacksamhet mot biskop Arne Palmqvist, som lett kyrkmötets utredningsnämnd och som inte heller han lämnat någon möda ospard för att åstadkomma bästa möjliga resultat för kyrkan.

I dag lägger vi här i riksdagen grunden, och därefter är det kyrkan som har att ta över ansvaret. Kyrkan ges alla möjligheter att fungera offensivt i vårt samhälle. Och nu tror jag att inte minst kyrkans eget folk förväntar sig att kyrkan verkligen tar det ansvaret.

Anf. 40 MÅRTEN WERNER (m):

Fru talman! Också jag ställer mig naturligtvis bakom det betänkande från konstitutionsutskottet som vi behandlar i dag.

Det är en kompromiss på hög nivå. Och resultatet har de svagheter som alla kompromisser har men också den styrkan att alla står bakom den slutliga produkten.

Huruvida detta är ett steg framåt eller tillbaka kan man däremot diskutera. Hilding Johansson har i likhet med ärkebiskopen deklarerat att kyrkan får större frihet, och då hänvisar man till de interna frågor som kyrkomötet har att handlägga självt.

Nu vet vi nogsamnt att de frågorna aldrig har varit kontroversiella, vare sig i riksdagen eller i regeringen. Jag kan inte erinra mig att man från det hållet under historisk tid har lagt sig i vilka psalmer vi har i psalmboken eller vad som gäller handböckerna i övrigt, gudstjänstordningen etc. Däremot måste konstateras att man i och med att kyrkomötet inte deltar i lagstiftningen här har förlorat en möjlighet att påverka utvecklingen. Rätt naturligt kan många av oss uppleva den aktuella reformen som en starkare bindning till staten.

Nåväl, jag står bakom denna kompromiss och hoppas att det här skall kalmera kyrkan till att börja syssla med det som kyrkan är till för – inte strid utan frid.

På ett par punkter skulle man önska sig lösningar. En av de viktigaste frågorna som kyrkomötet har att hantera är lärofrågan. Det är inte bara en relik från ett gammalt ståndssamhälle att biskoparna var självskrivna i gamla tider, utan det var för att slå vakt om den rena evangeliska läran. Nu kan man tycka att det är betänkligt att gemene man i kyrkomötet skall votera om den obefläckade avlelsen eller treenigheten. När nu biskoparna har kommit utanför kyrkomötet så till vida att de inte kan rösta, skulle man kunna tänka sig att här var en läroinstans, att biskoparna skulle ha ansvaret för den rena evangeliska läran och att de skulle tolka vad kyrkans lära är i en viss fråga. Det skulle ge kyrkan mycket större trygghet. Det må vara en biskops uppgift att rannsaka skrifterna och sig själv därvidlag.

Den andra frågan som jag hoppas skall få sin lösning i framtiden gäller sättet att utse ärkebiskopen, som ju kommer att vara ordförande i kyrkans centrala styrelse. Rimligtvis bör ärkebiskopen utses av en större valmenighet än den som finns i Uppland, Gästrikland och Hälsingland plus domkapitlen och fakulteterna. Det bör inbegripas i den målsättning som kommunministern har uttalat – han vill ge kyrkan en mera demokratisk uppbyggnad.

Till slut, fru talman, vill jag bara betyga att också jag är tacksam för att vi har kommit till en sådan här consensus.

Anf. 41 HILDING JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Trots Mårten Werners slutord vill jag göra en kommentar till hans anförande.

När det gäller biskoparna och läran har jag en gång föreslagit att det skulle finnas en särskild läronämnd. Men andra har varit betänksamma i fråga om en sådan ordning. Även jag får böja mig för kompromisser. I den aktuella kompromissen ingick att någon läronämnd inte skulle finnas. Men biskoparnas möjlighet att påverka i lärofrågor är ändå stor. De kommer att vara skyldiga att närvara vid kyrkomötet. De har en oinskränkt yttranderätt. Jag skulle vilja se det kyrkomöte som vidtog förändringar i läran på centrala punkter, mot biskoparna!

Om var och en av biskoparna står upp och håller ett långt anförande och gör tillrättalägganden, bör de väl ändå kunna påverka övriga. Men det är också inskrivet i bestämmelserna att man kan få en minoritetsbordläggning på det sättet att en minoritet kan tvinga fram att lärofrågan kan avgöras först efter ett val till kyrkomötet. Det finns alltså inskrivet garantier mot förhastade beslut när det gäller den luthersk-evangeliska läran.

Vad sedan gäller frågan om hur ärkebiskop skall väljas, så är det en fråga som ännu inte har diskuterats. För min del skall jag gärna anteckna de synpunkter som Mårten Werner förde fram.

Anf. 42 MÅRTEN WERNER (m) replik:

Fru talman! Jag uppskattar att Hilding Johansson har detta förtroende för biskoparna och deras talekonst. Vi får väl hoppas att det stämmer, men några garantier har vi ju inte för att de lyckas vinna 251 ledamöter för sin mening.

Det kan kanske låta förfärligt konservativt, men jag menar nog att biskoparna har det ansvaret för kyrkans lära, att de i dessa stycken skulle vara kyrkans röst och att detta skulle vara utan appell. Det skulle ge vår kyrka den stadga som behövs. Hilding Johansson vet mycket väl att som det nu är finns det en hel mängd småpåvar, som var och en driver sin mening. Det får vara någon ordning i kyrkan också.

Anf. 43 HILDING JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Mårten Werner och jag brukar finna varandra åtminstone till en del i sådana här debatter. Därför kan jag även denna gång börja med att instämma i det sista som Mårten Werner anförde i sin replik, nämligen att det

bör vara någon ordning i kyrkan. Det får vi väl hoppas att det också skall förbli.

Det avgörande är inte om biskoparna har rösträtt eller ej. De kan ju även bli nedröstade. Blir det verkligen stora strider, blir det nog på det sättet att biskop står mot biskop – att de har olika tolkningar och olika uppfattningar. Så blir det då lekmännen som avgör frågan, och det är väl riktigt i en demokratisk församling. Biskoparna skall väl inte ha den särställningen, att de ensamma bestämmer läran, utan de bör kunna argumentera för sina uppfattningar. Och så får kyrkomötesdelegaterna avgöra frågan, sedan de lyssnat på deras synpunkter.

Anf. 44 Kommunministern KARL BOO:

Fru talman! Låt mig konstatera – liksom tidigare talare i denna debatt – att det är mycket glädjande att de reformer som riksdagen nu skall ta ställning till förefaller kunna beslutas i bred politisk enighet. Låt mig tillägga att det har varit med stor glädje jag kunnat konstatera de uppriktiga ansträngningar som har gjorts från alla håll för att kunna nå fram till de förslag som nu behandlas.

Sedan lång tid tillbaka har det pågått ett omfattande utredningsarbete om relationerna mellan staten och svenska kyrkan. Det långvariga utredningsarbetet har inneburit att angelägna reformer på det kyrkliga området inte har kunnat genomföras. Genom den proposition som nu lagts fram öppnas möjligheter att komma ur det tidigare låsta läget och ge kyrkan bättre förutsättningar att kunna bedriva sitt viktiga arbete i dagens samhälle.

Grundlagsförslaget, som nu är föremål för beslut, skall ses i samband med övriga reformer. Hela det arbete som föregått de framlagda förslagen har utgått från att det nuvarande inbördes förhållandet mellan stat och kyrka inte förändras, men att det inom den ram som nu föreslås går att genomföra nya och förbättrade verksamhetsformer.

De förslag som regeringen nu lagt fram ändrar inte relationerna. Det framgår av förslagen att kyrkomötet också framgent kommer att medverka i lagstiftningen rörande frågor om medlemskap i svenska kyrkan.

Den föreslagna ordningen innebär också att riksdagen skall göra sina ställningstaganden efter att ha hört kyrkomötet.

Det reformerade kyrkomötet kommer att få betydande befogenheter på det inomkyrkliga området. Det faktum att kyrkomötet i framtiden skall besluta om lära och böcker, om sakrament, gudstjänster och övriga handlingar, om kollekt, om evangelisation, mission, utlandsarbete och diakoni innebär att kyrkan själv kan leda utvecklingen av kyrkligt arbete och församlingsliv.

Genom inrättande av en kyrklig centralstyrelse får kyrkan också ett sammanhållet och representativt organ, som kan leda och utveckla verksamheten.

De nu föreslagna grundlagsändringarna är, tillsammans med det förslag till reformerat kyrkomöte som också förelagts riksdagen och som nu är under behandling i kyrkomötet, ett sammanhållet system för att ge svenska kyrkan

en modern organisation, som kan leda och utveckla verksamheten.

Det kommer att vara till gagn för det kyrkliga arbetet i vårt land att vi får en modern och vital organisation, som är demokratiskt uppbyggd.

Genom det beslut som riksdagen nu står i begrepp att fatta läggs en god grund för en positiv framtidsutveckling. Det är angeläget att alla berörda förmår ta till vara den breda uppslutning som finns kring den tänkta reformen.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 1 och 2

Utskottets hemställan bifölles.

Mom. 3

Utskottets hemställan bifölles med 279 röster mot 17 för motion 2453 av Lars Werner m. fl.

11 § Anslag till invandring m. m.

Föredrogs arbetsmarknadsutskottets betänkande 1981/82:22 om anslag till invandring m. m. (prop. 1981/82:100).

Anf. 45 LAHJA EXNER (s):

Fru talman! I arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 22 behandlas flera socialdemokratiska motionsyrkanden. Dessa har vunnit stöd i utskottet. Detta noterar vi naturligtvis med tillfredsställelse och hoppas att de berörda frågorna med dagens beslut förs ett steg i rätt riktning.

Den stora gruppen invandrare och deras barn utgör en betydelsefull tillgång för det svenska samhället. De har utfört sina arbetsuppgifter och bidragit till våra industriella framgångar under årens lopp, deras arbete har försett oss med exportprodukter som har gett oss möjlighet att köpa varor och produkter som vi inte har själva. Invandrare finner vi också ofta i service- och vårdyrken. Jag är övertygad om att en stor del av våra kommunikationer, matställen, vården av sjuka och gamla och mycket annat skulle ha svårt att fungera utan våra invandrare och deras ättlingar.

Men flera arbetsvilliga händer är inte det enda som invandrarna har gett oss. Jag vill ställa frågan: Vad har invandrarna betytt för vitaliseringen av vår kultur, våra matvanor, vår idrott, vårt föreningsliv och vår politiska debatt? Handen på hjärtat! De har säkert gett oss mycket mera än vad vi anar. Vi har genom invandrarna möjligheter att här hemma finna kunskap och förståelse i frågor som är av stor betydelse i det internationella arbetet.

Vi i Sverige lever fortfarande i relativt välstånd, som bottnar mer i tur än skicklighet. Vi har ju bl. a. blivit förskonade från krig och större naturkatastrofer. Vi har möjlighet och skyldighet att årligen ta emot människor som tvingats lämna sina hemländer på grund av krig, politisk eller annan

Torsdagen den
29 april 1982

*Anslag till invand-
ring m. m.*

förföljelse. Vi har lätt att ge en slant till människor som har drabbats av naturkatastrofer o. d. Det är i grund och botten samma sorts solidaritet som behövs när några hundra eller några tusen behöver en ny – och som de hoppas tillfällig – hemort. Våra attityder och vårt praktiska handlande när det gäller de skyddssökande är helt avgörande för hur dessa människor med bibehållen mänsklig värdighet kan finna sin plats som samhällsmedborgare i vårt land och kanske så småningom återvända oskadda till sina hemländer.

De spontaninvandrande som söker skydd och asyl i vårt land tvingas alldeles för ofta genomgå en smärtsam upplevelse med årlång ovisshet, sysslolöshet och risk för psykiska skador. Invandrarpolitiska kommittén har till uppgift att snarast lägga fram förslag till åtgärder som syftar till en smidigare och snabbare handläggning av asyl- och tillståndsärenden. Det faktum att invandrarpolitiska kommittén inte kunde finna den i tilläggsdirektiven föreslagna besvärsnämnden som en framkomlig väg, får inte tolkas som ovilja eller uppgivenhet från socialdemokraterna i kommittén. Handläggningsinstansen för besvärfrågorna utgör endast en del av ett frågekomplex, och en helhetslösning tar naturligtvis något längre tid att arbeta fram, men behöver inte nödvändigtvis innebära någon större tidsförskjutning.

I avvaktan på kommitténs kommande förslag har vi också ansett att åtgärder måste vidtas, så att flaskhalsarna försvinner på arbetsmarknadsdepartementet och på invandrarverket. Därför har vi socialdemokrater föreslagit ett ökat antal handläggartjänster på invandrarverkets tillståndsbyrå. Vi noterar att regeringen därefter har tillgodosett vårt krav och invandrarverkets yrkande på denna punkt. Det är vår uppfattning att inga ansträngningar får sparas när det gäller att bringa ned väntetiderna i tillståndsärenden. Det är en investering i humanitet som dessutom ger samhällsekonomiskt positiva effekter. Förkortning av väntetiderna är en grundförutsättning för lika behandling av asylärenden, när väntetiden inte blir den avgörande faktorn.

Ett annat yrkande i vår motion gäller kartläggning och meritvärdering av kunskaper i invandrarpråk hos myndigheter och institutioner. Behovet av tvåspråkig personal har funnits i årtionden. Samtidigt har antalet tvåspråkiga ökat i landet. Det är viktigt att samhällets insatser på utbildningsområdet effektiviseras och samordnas med behoven. Men målet måste också vara att de språkliga resurserna kanaliseras effektivt, så att tillgång och efterfrågan sammanfaller och invandrarnas behov av trygg språklig kommunikation tillgodoses. Detta arbete är förvisso mödosamt, men dess betydelse har klarnat för allt större grupper av människor. Grundläggande för hur vi lyckas i detta arbete är naturligtvis att utvecklingen sker under inflytande av samtliga berörda parter.

Fru talman! Låt mig med dessa ord yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 46 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk):

Fru talman! I mitt anförande kommer jag att behandla vpk-motionerna 1981/82:684, 650 och 1070. Delar av motion 684 har behandlats tidigare. Där beskrev vi utförligt den svåra situation som invandrarungdomarna befinner sig i. Till den tidigare argumentationen kan följande läggas.

I en artikel i Läkartidningen om invandrarbarnens medicinska och sociala problem efter ankomsten till Sverige sägs:

”Det finns anledning att inom barnhälsovården och socialvården uppmärksamma invandrarbarnens medicinska och sociala situation under deras vistelse i Sverige. I den översiktsplan för kommunala insatser för invandrarungdom i Stockholm som har utarbetats inom Stockholms Kommuns invandrarförvaltning konstaterar man följande: Det finns i Stockholm i dag stora och växande grupper av invandrarungdomar av olika nationaliteter. Oroväckande många av dem – man vet inte hur många – lever på ett eller annat sätt i utkanten av samhället eller i farozonen att hamna i social misär. Den sociala verksamheten inom socialförvaltningen saknar direkt invandrarinriktning. Tvåspråkig personal förekommer i undantagsfall och är slumpmässigt placerad. Det är svårt att skilja ut invandrarungdomar i olika verksamheter på grund av avsaknad av eller bristfällig statistik. De finska ungdomarna förefaller lättast att urskilja och gruppen utslagna bland dem tenderar att öka. Det finns anledning att fundera över hur det kommer att se ut i kommunen om några år och vilka invandrargrupper som då kommer att befinna sig i samma svåra situation som de finska ungdomarna befinner sig i i dag. Detta bl. a. med tanke på de svårigheter som invandrarungdomarna har när det gäller att ta del av samhällets utbildningsutbud samt därmed sammanhängande svårigheter att få ett meningsfullt arbete. De kulturkollisioner som många invandrarungdomar drabbas av gör inte deras situation lättare och rasistiska sättningar i vårt samhälle växer.”

Fru talman! Vårt parti har i en följd av år genom konkreta krav och motioner uppmärksammat invandrarungdomarnas situation. Senast förra året har riksdagen avslagit vår motion om invandrarungdomen, med motiveringen att regeringen övervägde att vidta åtgärder. Av innehållet i årets budgetproposition att döma har övervägandet inte lett till några som helst konkreta förslag som förbättrar invandrarungdomarnas ställning.

Vårt parti anser att det krävs ett sammansatt åtgärdsprogram för att stötta de arbetslösa invandrarungdomar som är eller håller på att bli utslagna. Till en del kan detta bestå av åtgärder och förstärkningar på arbetsmarknadsutbildningens område, på arbetsförmedlingar, på skolans, utbildningens och fritidens områden. Men detta är inte nog. Det fordras framför allt ett intensivt arbete för att över huvud taget få kontakt med dessa ungdomar.

Vpk föreslår att resurser skall ställas till kommunernas förfogande för ett socialt stödprojekt för invandrarungdom. Detta bör organiseras så att invandrare anställs för att arbeta inom sin egen nations- och språkgrupp. Vi tror att detta är en förutsättning för att man skall kunna komma förbi barriärer av främlingskap och språksvårigheter. Det kan dessutom vara en utgångspunkt för att skapa förutsättningar att bygga upp en nationell

Torsdagen den
29 april 1982

Anslag till invandring m. m.

identitet hos invandrarungdomarna. Arbetet måste självfallet bygga på uppsökande verksamhet, men bör ges en fast bas i form av lokalutrymmen i invandrantäta bostadsområden. Stor frihet måste lämnas när det gäller verksamhetens konkreta utformning för att verksamheten skall kunna anpassas till skilda förhållanden. De invandrare som skall arbeta med verksamheten måste ges en grundlig utbildning för att finna sig väl till rätta bland svenska institutioner, inom sociala och andra vårdområden, inom utbildningssystemet och arbetsmarknadsväsendet. Detta är nödvändigt för att invandrarungdomarna skall få det konkreta stöd de behöver i olika situationer.

Invandrarorganisationerna har en avgörande betydelse i den verksamheten. Det är viktigt att de personer som skall arbeta åtnjuter ett stort förtroende inom den egna nationsgruppen och att verksamheten bedrivs i nära och kontinuerligt samarbete med invandrarorganisationerna. Därför måste lokala invandrarorganisationer ges ett avgörande inflytande över anställningsfrågan.

Fru talman! Invandrar- och minoritetsorganisationerna utgör en allt viktigare del av folkrörelserna i Sverige. Förutom att de fungerar som intresseorganisationer för invandrades och minoriteters strävan att bibehålla och utveckla den egna kulturen och det egna språket i det svenska samhället, har de en särskilt viktig funktion för kvinnorna, barnen och ungdomen.

I föreningarna träffas man, pratar om de problem man har, man hjälps åt och framför allt känner man sig som hemma. Här träffas man familjevis och umgås över alla åldersgränser. Många föreningar har teatergrupper, dansgrupper, körer etc., där alla medverkar och får del av sitt kulturarv och av den kulturella utvecklingen från hemlandet.

Förutom kulturella aktiviteter har invandrarorganisationerna stor betydelse som informationsförmedlare och som en viktig förbindelselänk mellan invandrarna och det svenska samhället. I det avseendet skiljer sig invandrarorganisationernas verksamhet mycket starkt från verksamhet som bedrivs i det traditionella svenska föreningslivet, med specialisering på vissa ämnesområden.

Invandrarorganisationerna är intresseorganisationer för hela familjen, men en huvuduppgift för samtliga är att arbeta med ungdom. De kan därigenom göra mycket för att förebygga sociala problem.

Vårt parti delar invandrarverkets bedömning att de invandrar- och minoritetspolitiska mål som riksdagen fastställde år 1975 endast kan förverkligas genom att invandrarernas egna organisationer får bättre möjligheter att arbeta och genom att svenska organisationer stimuleras att mer aktivt engagera sig i invandrarfrågorna.

Från 1975/76 erhåller invandrarorganisationer som är riksförbund verksamhetsbidrag från invandrarverket. Från dess t. o. m. 1979/80 erhöll SIV en ökning av anslaget. Därefter har organisationerna fått sänkta reala bidrag. Detta är en utveckling som, om den tillåts fortsätta, riskerar att rasera den verksamhet som vissa organisationer byggt upp. De senaste två åren har invandrarorganisationerna fått kompensation för 5 % av inflationen och

därmed i praktiken nedskärningar av redan otillräckliga bidrag.

Samtidigt ställer det svenska byråkratiska maskineriet allt större krav på invandrarorganisationerna, som förväntas delta aktivt i olika arbets- eller referensgrupper och i olika statliga eller kommunala utredningar och det med obefintliga eller minimala kansliresurser. Här uppenbarar sig en påtaglig risk att invandrarorganisationerna omvandlas till enbart administrativa enheter med huvudsaklig funktion att med svårighet bära sin egen administrationstyngd. Det som är helt klart är att organisationerna inte kan motsvara samhällets förväntningar med det nuvarande statsstödet.

I årets budgetproposition föreslår regeringen att anslaget för bidrag till avgränsade projekt skall minska med 250 000 kr. Vårt parti anser att det anslaget i stället bör ökas kraftigt, för att något så när motsvara det behov som antalet ansökningar vittnar om. Här bör vi erinra om att under föregående budgetår inkom till SIV ca 334 ansökningar på sammanlagt drygt 19 milj. kr.

Vårt parti delar Invandrartidningens och invandrarverkets uppfattning om att tidningen i dag delvis arbetar under andra förutsättningar än när tidningen startades. Den annorlunda sammansättningen av den nuvarande invandringen medför att de nykomna invandrarnas behov av grundläggande samhällsinformation är mycket större än tidigare invandrargrupper. Invandrarna kommer nu allt oftare från länder och kulturer som mycket starkt skiljer sig från det svenska samhället. Detta understryker också behovet av en ökning av anslaget till informationsverksamhet för att öka svenskarnas kunskaper om invandring och invandrarna. Inte minst kommunernas och olika myndigheters informations- och utbildningsarbete på det området behöver ökat stöd.

Fru talman! När det gäller motion 1070 så tog jag kontakt i går med flera advokater som i stor utsträckning arbetar som offentligt biträde i utlänningsärenden och diskuterade utskottets utlåtanden med dem.

Det framkom då att förhållandena inte på något sätt förbättrats på senare tid. Yrkanden om förskott beaktas endast i undantagsfall av arbetsmarknadsdepartementet och invandrarverket. Det är med beklagande jag måste konstatera att felaktiga uppgifter lämnats till utskottet på denna punkt.

Jag vill fråga statsrådet Andersson: Anser statsrådet att det är rimligt att de offentliga biträdena skall behöva vänta i ett år eller mer på sina arvoden i dessa ärenden? Anser statsrådet att det är rimligt att biträdena är skyldiga att betala in skatt och sociala avgifter till statsverket för arvoden som betalas ut först månader eller år senare? Skattskyldigheten uppstår nämligen i det ögonblick kostnadsräkningen skickas. Genom den utomordentligt nonchalanta behandling arbetsmarknadsdepartementet och invandrarverket utsätter de offentliga biträdena för blir risken uppenbar att detta viktiga rättsområde överges av kvalificerade jurister.

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall till samtliga vpk-motioner.

Torsdagen den
29 april 1982

*Anslag till invand-
ring m. m.*

Anf. 47 STEN SVENSSON (m):

Fru talman! Ett av de största invandrarpolitiska problemen är i dag de långa handläggningstiderna i tillståndsärenden. Frågan har både humanitära och ekonomiska aspekter.

Besluten blir sannolikt mycket svårare att fatta när vederbörande har etablerat sig i den nya miljön, barnens skolgång har börjat etc. Det blir allt svårare för sådana flyktingfamiljer och andra att acceptera ett negativt beslut. En förkortad beslutsprocess är i första hand en humanitär fråga.

De långa handläggningstiderna är dyrbara för samhället. Ovisshet och sysslolöshet medför stora påfrestningar för "väntarna", vilka då är hänvisade till socialhjälp och annan omsorg. Enligt det nya system som nu tillämpas ersätter staten kommunerna för dylika kostnader under väntetiden. Under 1980 uppgick dessa kostnader för staten till ca 70 milj. kr. Till detta kommer direkta kostnader för samhället på en rad områden.

Utskottet har bl. a. mot denna bakgrund tillmötesgått krav i motioner från oss moderater och från socialdemokraterna i utskottet på en uppräknig av anslaget till invandrarverket. Det kan inte komma i fråga att nu minska invandrarverkets personalresurser, vilket föreslagits i budgetpropositionen. Det blir i så fall en missriktad besparing, eftersom de stora samhällsekonomiska besparingarna kan göras på det sociala området om väntetiderna förkortas.

Sedan regeringen, som framgår av vår redovisning i betänkandet, numera ändrat sin bedömning av resursbehovet kan vi konstatera att utskottet enats om att göra dessa förändringar i förhållande till budgetpropositionens förslag.

En viktig omständighet som jag tror bidragit till regeringens ändrade inställning är bakslaget på förslaget i tilläggsdirektiven, som Lahja Exner nyss påpekade, till invandrarpolitiska kommittén. Kommittén hade fått i uppdrag att pröva möjligheten att flytta flertalet ärenden från regeringskansliet till en särskild besvärnsnämnd.

Kommittén kom mycket snabbt till den enhälliga slutsatsen, att en besvärnsnämnd inte skulle kunna bli en lösning på problemet med de långa handläggningstiderna. En sådan nämnd skulle, med den arbetsbelastning den kan beräknas få, medföra stora praktiska problem. Dessutom, anförde kommittén, leder förslaget till ökade förvaltningskostnader – vilket strider mot regeringens egna direktiv.

Kommittén har, vilket redovisas i en skrivelse till regeringen, sedan en tid övervägt en regional lösning, som bl. a. går ut på att få ett ökat samband mellan beslutsfattare och utredare i invandringsärenden. Kommittén har vidare i ett remissvar över utlänningslagkommitténs slutbetänkande pekat på möjligheten att vidga rätten att fatta avlägsnandebeslut på formell grund beträffande personer som kommit utan uppehållstillstånd och som inte åberopar politiska eller andra synnerliga skäl.

En sådan åtgärd, menar kommittén i sin skrivelse, skulle kunna bidra till att antalet besvär till regeringen minskar. När besvärskvanten överstiger

Torsdagen den
29 april 1982

Anslag till invandring m. m.

80 %, finns det skäl att överväga både denna och andra åtgärder som kan minska antalet besvär.

I likhet med utskottet skall jag inte vidare gå in på de frågor som invandrarkommittén kommer att arbeta vidare med. Jag har anledning att räkna med att kommittén, så snart den kan, framlägger förslag som är ägnade att förkorta handläggningstiderna. Jag vill verkligen understryka att vi skall göra allt för att kunna förverkliga den målsättningen.

I sammanhanget kan det vara värt att uppmärksamma den skrivelse till regeringen som Sveriges socialchefer avlät i början av denna månad. Där föreslog man att invandrarverkets organisation till viss del skulle regionaliseras, dvs. verksamheten skulle utlokaliseras till de orter dit större delen av invandrarna kommer. Detta skulle, menade man, förbättra kontakten mellan handläggare och sökande och påskynda ärendena utan att för den skull eftersätta rättssäkerheten. Den modellen bör enligt min personliga mening finnas med i den fortsatta diskussionen. Eventuellt skulle man kunna tänka sig någon form av försöksverksamhet.

De frågor som nyss ställdes av Alexander Chrisopoulos var ju riktade direkt till statsrådet Karin Andersson. Jag går inte in på dem, för jag räknar med att invandrarministern besvarar dem direkt. Vi har i utskottet haft anledning att skriva på det sätt som vi har gjort med ledning av de uppgifter vi har fått från regeringskansliet.

Med det anförda, fru talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

Anf. 48 OLLE GÖRANSSON (s):

Fru talman! Vid behandlingen av föreliggande betänkande om medelsanvisning till invandrarverket skulle jag vilja fästa kammarens uppmärksamhet på ett par punkter, som jag anser vara viktiga.

Den första punkten gäller de långa handläggningstiderna vid bedömningen av om en människa skall få stanna i vårt land eller ej. Självfallet är detta jobbigt för de människor som berörs. Det kan inte anses tillfredsställande att det skall ta både ett och två år innan man får besked om man får stanna. Dessa frågor rör polisen och dess utredningar, de rör invandrarverket, och de rör naturligtvis till syvende og sidst regeringen.

Även om förslag till förbättringar under de senaste åren har genomförts för att ge kortare handläggningstider, så måste jag konstatera att det fortfarande är väldigt mycket att göra innan man kommer ned till en rimlig handläggningstid.

Därför hälsar jag med stor tillfredsställelse det initiativ som arbetsmarknadsutskottet har tagit, när utskottet föreslår fler handläggare på invandrarverket än vad regeringen föreslog. Det ser jag som något mycket positivt, samtidigt som jag naturligtvis är oroad över de konsekvenser som den kommande besparingspropositionen kommer att få för invandrarverket, som har fått direktiv om att man reellt skall spara 2 % i förhållande till tidigare år. Detta kommer givetvis att få mycket stora konsekvenser för tillstånds- och medborgarskapsavsnittet. Skulle förslaget gå igenom, så kommer det att

Torsdagen den
29 april 1982

*Anslag till invand-
ring m. m.*

resultera i ännu mer förlängda handläggningstider med de oförsvarliga konsekvenser detta får psykiskt för de sökande och ekonomiskt för stat och kommun.

Vi kan väl också slå fast att verksamheten härutöver skulle drabbas kvalitativt genom att redan nu eftersatt verksamhet, såsom länderkunskapsarbetet och arbetet med instruktioner och anvisningar, exempelvis till polisen, inte skulle få bedrivas i nuvarande omfattning. Därför menar jag att är det ett område där vi måste se till att inte besparingsmaskinen går fram, så är det på tillstånds- och medborgarskapssidan.

Den andra punkten som jag skulle vilja kommentera gäller stödet till invandrarorganisationerna, både när det gäller deras föreningsverksamhet och när det gäller deras tidningsverksamhet.

Jag tror att alla som har kommit i kontakt med olika invandrarorganisationer kan konstatera att de föreningar man byggt upp och de tidningar man ger ut spelar en mycket stor roll för invandrarnas möjligheter att anpassa sig här och också föra sin kultur och sina traditioner vidare.

Det är alltså av oerhört stort värde för såväl invandrarna som den inhemska befolkningen att det finns t. ex. föreningar som för de olika nationaliteternas talan. Mot den bakgrunden känner man en viss besvikelse över anslagsutvecklingen när det gäller deras olika språkrör. Jag skulle kunna ta många exempel på detta. Vi kan konstatera att bidragen till invandrarnas tidningar har stått praktiskt taget stilla ända sedan 1979. Jag kan ta nästan vilken tidning som helst i förteckningen och läsa att bidraget år 1979 var t. ex. 20 000 kr., år 1980 20 000 kr. och år 1981 oförändrat 20 000 kr. Tidning efter tidning får alltså klara sig med samma summa pengar år efter år, utan ens sådana höjningar som är betingade av den penningvärdesförsämring som vi alla varit utsatta för.

Dessa förhållanden kan vi naturligtvis inte låta kvarstå oförändrade, utan vi måste även fortsättningsvis vara beredda att stödja invandrarorganisationernas tidningar. Jag förutsätter därför att vi så småningom kommer att få förslag till hur en utveckling av tidningsstödet skall kunna utformas.

Den tredje och, fru talman, sista punkt som jag vill ta upp gäller betydelsen av det s. k. 100-procentiga lönebidraget till invandrarorganisationerna. Arbetsmarknadsutskottet uttalade 1978/79 klart och entydigt att minskningen av lönebidraget från 100 % till 90 % för många organisationer, både allmännyttiga och andra, kommer att leda till en försämrad situation. Jag vill återge vad arbetsmarknadsutskottet skrev härom 1978/79:

Det skall inte bestridas att denna bidragskonstruktion kan leda till svårigheter för vissa organisationer och institutioner. De får emellertid en övergångstid av tre år, räknat från den 1 juli 1980, för att anpassa sig till den nya situationen. Även för tiden därefter kan bidrag med 100 % komma att utgå i vissa fall. Det är nämligen avsett att AMS skall ha i uppdrag att i samråd med statens avtalsverk och de fackliga organisationerna närmare klarlägga för vilka anställda med lönebidrag hos myndigheter och institutioner etc. som full kostnadstäckning i framtiden skall utgå. De ekonomiska problem som slutligt kan drabba vissa organisationer får tas upp i samband med

prövningen av att annat stöd från det allmänna kommer till stånd.

Detta var ett utdrag ur vad arbetsmarknadsutskottet då skrev. Med anledning härav vill jag fråga invandrarministern, om hon tänker vidta några åtgärder för invandrarorganisationerna på denna punkt. Senast i går hade jag ett samtal med en representant för en av de aktiva invandrarorganisationerna i vårt land, som berättade att försämringen av bidraget för dess del innebär att man på något sätt måste få fram mellan 200 000 och 300 000 kr. för att kunna bibehålla den verksamhet man har. Det låter kanske inte som om det är så mycket, men det är mycket pengar, och framför allt gäller det när man sätter det i relation till hur mycket samma invandrarorganisation får via det verksamhetsbidrag som invandrarverket delar ut. Man kan då konstatera att nedskärningen för organisationen motsvarar i kronor lika mycket som verksamhetsbidraget från invandrarverket utgår med.

Det är naturligtvis med anledning av det som jag oroligt ställer mig frågan: Kommer våra invandrarorganisationer att ensamma få bära denna försämring, eller kommer invandrarministern att arbeta för att invandrarorganisationerna på något sätt kompenseras för det inkomstbortfall som man här gör?

Anf. 49 Statsrådet KARIN ANDERSSON:

Fru talman! Först vill jag säga att det är tillfredsställande att så stor enighet har kunnat skapas i arbetsmarknadsutskottet om anslagen till invandring. Den vilja att se till sakfrågorna som under många år har präglat invandrapolitiken har därmed på nytt manifesterats. Det är bra för de människor som det ytterst gäller – invandrarna.

Men invandrapolitiken rymmer svåra och viktiga problem, som inte blivit mindre genom den ekonomiska utveckling som vi har haft. Jag tänkte uppehålla mig litet vid två av dem, som mycket starkt understrukits av de tidigare talarna. Det är väntetiderna i utlänningsärenden och ungdomsfrågorna. Dessa båda frågor utgjorde tyngdpunkten i budgetpropositionen och utskottets betänkande.

Först något om väntetiderna, som samtliga tidigare talare har berört. Sedan mitten av 1970-talet har antalet utlänningsärenden ökat mycket kraftigt. Invandrarverket avgör årligen över 120 000 tillståndsärenden av olika slag. Av dessa är kanske 5 000 av den arten att utvisning kan bli aktuell. I regeringskansliet är utlänningsärendena den största enskilda ärendegruppen.

Det är självklart att denna utveckling har påverkat handläggningstiderna. Jag framhöll i budgetpropositionen – och det har också understrukits här – att detta är en viktig fråga. I första hand medför den svåra påfrestningar för de berörda människorna, men det är också en samhällsekonomisk fråga, eftersom de långa handläggningstiderna för med sig kostnader för samhället.

Det förtjänar också att påpekas att det är en mindre del av ärendena som tar lång tid. Den övervägande delen av de utlänningsärenden som går genom hela instansordningen, dvs. upp till regeringen som besvärärenden, avgörs

Anslag till invandring m. m.

inom högst ett år. Jag har tidigare sagt att det borde kunna gå att få ner den tiden till sex-nio månader. Men jag tror inte att det är realistiskt att sätta målet högre, med tanke på den procedurordning som är fastlagd av riksdagen och de rättssäkerhetsgarantier som partierna i riksdagen i dag är ense om. Framtiden får utvisa hur det kommer att bli efter det att den invandrarpolitiska utredningen har blivit klar med sitt förslag.

Dess bättre kan jag nu se en ljusning, och jag tror att vi är på god väg att nå detta mål. Polisen, invandrarverket och departementet har efter hand fått ökade resurser och har också vidtagit organisatoriska åtgärder till förmån för utlänningsärendena. Framför allt har enskilda handläggare och annan personal lagt ned ett oerhört intensivt arbete för att på alla sätt försöka hålla jämna steg med ärendetillströmningen.

Invandrarverket redovisar att antalet avlägsnandeärenden som väntar på avgörande, alltså ärendebalansen, under första kvartalet i år har gått ned med nära 1 000 ärenden. Det är en minskning som vi inte har sett någon motsvarighet till på länge.

På departementet kan vi notera motsvarande trend. Också vi har en utveckling som är mycket bättre än de senaste tre årens. Denna utveckling tyder på att vi är på rätt väg och på att vi kan hoppas nå resultat.

Även om situationen f. n. ser ganska hoppfull ut, är det dock för tidigt att dra några bestämda slutsatser. Det kan inträffa många oväntade händelser i vår omvärld som medför att ärendetillströmningen ökar, och det kommer självfallet att påverka balanserna.

Jag har därför under våren agerat så att både invandrarverket och departementet får tillfälliga resurser under en tid i syfte att nedbringa balanserna så långt det är möjligt. När detta har skett och man kommer ner till rimliga balanser, tror jag att den ordinarie personaldimensioneringen hos de berörda instanserna är tillräcklig för att möta en normal ärendetillströmning. Genom mitt agerande, som inte bara avser nästa budgetår utan också den del som är kvar av innevarande budgetår, har också motionerna från socialdemokraterna och moderaterna blivit tillgodosedda. Det har också noterats här.

Det förtjänar också att noteras att invandrarverket i sin petita icke begärde någon extra personalförstärkning. Det är alldeles riktigt att man begärde att 2-procentsregeln inte skulle gälla för tillståndsbyrån, men därutöver begärde man ingen personalförstärkning. Det utspel som jag har gjort och som i stort sett överensstämmer med motionerna innebär alltså att verket kommer att få något mer än den minskning som skulle ha uppstått genom 2-procentsregelns tillämpning.

Ungdomsfrågorna är viktiga. Jag har ofta sagt att det är andra generationen invandrare som har den svåraste situationen, t. o. m. svårare än för den första generationen, vilken kan vara svår nog. Det behövs särskilda insatser för dem, och en rad sådana åtgärder har vidtagits. En del har redovisats i budgetpropositionen, och en del vidtas inom ramen för den ordinarie arbetsmarknadspolitiken, som ju har varit mycket aktiv under våren. Där har speciellt ungdomsarbetslösheten kommit i blickpunkten, och en rad åtgärder

har vidtagits som naturligtvis också kommer invandrarungdomen till del.

Jag vill peka på det jag tar upp i budgetpropositionen om den speciella projektverksamhet som innebär att man genom ett särskilt AMI-institut för invandrarfrågor utarbetar metoder för att lättare kunna nå invandrarungdomarna. Jag lyckades få pengar till detta förra året, och jag har lyckats att få medel också för nästa budgetår.

Vidare vill jag ta upp den fråga som bl. a. Lahja Exner berörde och som jag själv ofta har berört, nämligen tvåspråkig personal. Den frågan är intressant för invandrargrupperna själva, eftersom avsikten är att ge dem den service på deras eget språk som är angelägen för dem. Men det är också ett medel för att bredda invandrarungdomarnas arbetsmarknad. Jag ser båda dessa frågor som lika viktiga, och vi har ett arbete i gång. Invandrarverket har gjort en utredning i frågan, och vi har i departementet fullföljt denna genom att tillsätta en arbetsgrupp. Jag vet att den f. n. arbetar mycket intensivt, och jag hoppas att den snart kan komma fram till riktlinjer som går att använda i varje fall när det gäller tillsättning av statliga tjänster. Jag har redan haft överläggningar med Kommunförbundet i den frågan, och jag tror att det är möjligt att också bredda det som kommer fram av den statliga utredningen till att gälla andra offentliga institutioner, landsting och kommuner.

Alexander Chrisopoulos ställde en fråga om rättshjälpsförordningen och dröjsmålet i arbetsmarknadsdepartementet. Jag anser inte att jag just nu har anledning att svara på den frågan, eftersom departementets handläggning har blivit JK-anmäld. JK utreder detta f. n., och vi får se vad man kommer fram till.

Anf. 50 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk) replik:

Fru talman! Jag delar på intet sätt invandrarministerns förtjusning över den enighet som manifesterats i utskottet. Den enigheten innebär nämligen en rejäl minskning av invandrarorganisationernas resurser. Invandrarorganisationerna kompenseras inte ens för de kostnader de haft på grund av pris- och löneökningen.

När det gäller invandrarorganisationerna har invandrarverket en bestämd uppfattning – och jag tror att invandrarministern i likhet med vårt parti kan ställa sig bakom den bedömningen – nämligen att målen för invandrapolitiken inte kan förverkligas med mindre än att invandrarorganisationerna dels aktivt medverkar i arbetet för att uppnå dem, dels får större resurser för sin verksamhet. Invandrarorganisationerna har nu två år i rad fått en rejäl minskning av anslaget för sin verksamhet, samtidigt som denna verksamhet har blivit mer omfattande i och med de högre krav som det svenska etablissemanget ställer på dem, bl. a. när det gäller att fungera som remissinstanser för olika statliga organ. För dessa uppgifter har organisationerna inte några som helst kansliresurser eller annat sådant.

Från invandrarorganisationerna ställer man en fråga, som jag gärna vill att arbetsmarknadsministern svarar på: Om invandrarministern delar uppfattningen att de invandrapolitiska målen inte kan förverkligas med mindre än att invandrarorganisationerna får större resurser, betyder då regeringens

Anslag till invandring m. m.

invandrarpolitik såsom den praktiseras i dag, med minskade anslag till invandrarorganisationerna, att regeringen har satt de invandrarpolitiska målsättningarna åt sidan?

Anf. 51 STEN SVENSSON (m) replik:

Fru talman! Låt mig med anledning av vad statsrådet Andersson sade som kommentar till de tidigare inläggen i debatten ändå slå fast att vi gjorde vår bedömning i den moderata motionen redan vid den allmänna motionstiden, när vi hade tagit del av vad invandrarministern anförde i budgetpropositionen. Att regeringen sedan har ändrat sin bedömning sammanhänger till största delen med vad som hände i invandrarkommittén, där man avvisade förslaget om en besvärnämnd. Vi hade sannolikt gjort samma bedömning, oavsett regeringens åtgärd i utskottet med anledning av motionerna.

Statsrådet Andersson berörde också frågan om rättssäkerheten och sade att denna på allt sätt skall upprätthållas, och låt mig understryka den eniga uppslutningen kring dessa synpunkter. Men det händer saker och ting som sammanhänger med de långa handläggningstiderna, vilket också har påpekats i den allmänna debatten. Där har frågor ställts mot bakgrund av att beslut kan ändras – särskilt då enskilda fall uppmärksammas i massmedia, ändrar sig regeringen – och frågectecknen har blivit många. Men jag har inte märkt att statsrådet Andersson i debatten har givit några svar på den principiellt viktiga frågan vad det på sikt kan komma att innebära just för rättssäkerheten och för praxis på det här området, om det blir många ändringar av dessa beslut till följd av att frågorna har fått uppmärksamhet i massmedia, medan beslut som inte på samma sätt blivit uppmärksammade kanske inte har blivit ändrade på regeringsnivå.

Det skulle vara värdefullt, fru talman, om statsrådet Andersson mot bakgrund av de uttalanden hon nu har gjort kunde ge sin syn på denna problematik.

Anf. 52 OLLE GÖRANSSON (s) replik:

Fru talman! Jag tror att det är väldigt farligt att ha så stora förhoppningar som Karin Andersson har, när hon tror att trycket från invandrare och flyktingar kommer att lätta. Självfallet är det en förändring på gång från arbetskraftsinvandring. I stället ökar de svåra ärendena med flyktingar.

En annan sak är vilka konsekvenser för vår flyktingpolitik utvecklingen i de kommunistiska länderna får. Bara från Polen har det kommit mellan 100 000 och 150 000 människor, som kanske vill stanna utanför Polen, om det inte där blir en förändring när det gäller de mänskliga rättigheterna. Självfallet kan samma förändringar ske i andra kommunistiska länder, och det ställer krav på vår invandrarmyndighet att snabbt kunna avgöra om det är fråga om flyktingskap eller ej. Därför anser jag att det är alldeles för tidigt att börja tala om en minskning av antalet handläggare. Därtill lever vi i en alltför orolig värld.

Jag vill upprepa min fråga om invandrarministern anser att våra invandrarorganisationer kan drabbas om lönebidraget minskar och om i så

fall regeringen är villig att på något sätt kompensera invandrarorganisationerna för detta minskade stöd.

Nr 134

Torsdagen den
29 april 1982

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anslag till invandring m. m.

Anf. 53 Statsrådet KARIN ANDERSSON:

Herr talman! När det gäller invandrarorganisationerna är jag den första att understryka deras betydelse för invandrapolitikens fullföljande och för en bra utveckling mot ett mångkulturellt samhälle som vi är på väg till. Där har invandrarorganisationerna mycket stora uppgifter, och de har också fullgjort dem på ett alldeles utomordentligt sätt och gör det fortfarande.

Jag tror att det är bekant för alla i denna kammare att alla organisationer har fått vidkännas nedskärningar. Där har man inom regeringen kommit överens om att den uppräknings som gjorts och som i och för sig inte helt och hållet motsvarar inflationen är lika för alla organisationer. Denna uppräknings är inte till fyllest, men storleken av uppräknings har varit motiverad av de besparingar som vi tvingats att göra. Jag har dock ansett att invandrarorganisationernas verksamhet har varit så viktig att jag bedömt det som riktigt att skära ned något på det anslag som går till speciella projekt för att lägga dessa pengar direkt på verksamhetsbidraget till organisationerna. Så skedde med en summa av 220 000 kr., som gick direkt över till verksamhetsbidrag. Om de besparingar på projektbidragen som också kan gå till invandrarorganisationerna sades det klart att det skulle tas på de projektbidrag som annars skulle gå till kommuner. Jag anser att kommunerna kan klara sig bättre än organisationerna.

Jag kan i samma svar ta upp den fråga som Olle Göransson ställde och som jag inte hann besvara i mitt förra inlägg. Den frågan gällde lönebidragen. Dessa gäller för alla organisationer, och jag har faktiskt en aning svårt att särbehandla invandrarorganisationerna, även om jag är starkt medveten om deras mycket besvärliga situation. Men det finns också andra organisationer som har en besvärlig ekonomi och som med samma rätt skulle kunna kräva den uppräknings av lönebidragen till 100 % som Olle Göransson talade om. Något arbete på att särbehandla invandrarorganisationerna i detta avseende har faktiskt inte inletts, det vill jag gärna säga rakt ut.

Jag vill sedan ta upp en fråga som Sten Svensson berörde. Det är möjligt att Sten Svensson inte följer med i tidningarna när det gäller invandrarfrågorna och utlänningsärendena. I så fall skulle han knappast ha undgått att se de många svar som jag har gett på den fråga som jag alltid får: Är det massmedierna som gör att man ändrar sig?

Jag har oerhört många gånger fått ta emot kritik just därför att jag inte ändrar mig när massmedierna agerar. Jag värjer mig oerhört mot att ta hänsyn till massmediernas agerande, just därför att jag anser att det är orättvist mot dem som inte har en massmedieopinion bakom sig, men som kan ha lika starka skäl för att vilja stanna i Sverige.

Torsdagen den
29 april 1982

Anslag till invandring m. m.

Jag vill alltså bestämt avvisa de insinuationer som Sten Svensson gav uttryck för.

Däremot kan under den tid som förflyter fram till ett avgörande opinionen – kanske inte så mycket genom massmedierna utan när det gäller en bygd, en skola e. d. – bli så påfrestande för de personer som det gäller att de själva kan hamna i en situation som gör att deras läge har förändrats.

Själv faller jag alltså inte undan för massmediepåtryckningar, utan det är snarast de personer som det gäller som far illa av den opinion som kommer till uttryck runt omkring dem.

Anf. 54 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk) replik:

Herr talman! Jag är nöjd med att invandrarministern delar min uppfattning om invandrarorganisationernas betydelse när det gäller att förverkliga de invandrapolitiska målen. Men invandrarministern säger att vissa besparingar ändå måste ske för hela organisationslivet och även för invandrarorganisationerna. Det måste betyda att regeringens besparingsiver resulterar i att de invandrapolitiska målen blir åsidosatta. Någon annan tolkning kan jag inte göra av invandrarministerns svar.

Regeringen har gett invandrarverket i uppdrag att göra en undersökning om invandrarungdomarnas situation i Sverige, när det gäller deras sociala situation, arbetsmarknadssituation och utbildningssituation. Invandrarverket har också fullföljt sitt uppdrag och lagt fram en rapport.

Nu har vi från vårt partis sida motionerat tre år i rad och föreslagit konkreta åtgärder för invandrarungdomarna. Alla våra motioner har avslagits med motiveringen att regeringen överväger att vidta åtgärder som skall förbättra invandrarungdomarnas situation. Men hittills har inte några förslag till konkreta åtgärder framlagts från regeringens sida. Och våra motioner blev avslagna också i år.

Jag vill fråga invandrarministern: Vad är det för mening med att tillsätta en utredning om invandrarungdomarnas situation, att ge invandrarverket i uppdrag att komma fram med en omfattande och enligt min uppfattning mycket bra rapport om invandrarungdomarnas situation, när man sedan konsekvent vägrar att vidta några som helst åtgärder för att förbättra dessa ungdomars situation?

Det som invandrarministern pekar på som vidtagna åtgärder är generella åtgärder som berör alla ungdomar och ingenting som är speciellt för invandrarungdomarna.

Anf. 55 OLLE GÖRANSSON (s) replik:

Herr talman! Efter det svar som jag fick från invandrarministern måste jag konstatera att hon inte är beredd att följa det eniga utskottsbetänkande som förelåg, där det klart uttalades att de organisationer som får ökade ekonomiska problem genom att det 100-procentiga bidraget tas bort borde få ökat stöd från det allmänna genom den verksamhet som finns.

Det är inte obekant för invandrarministern att det är invandrarverket som har att försöka hitta normer och fördelningsprinciper för hur man skall kunna

stödja invandrarorganisationerna. Därför anser jag att det uttalande som arbetsmarknadsutskottet gjorde 1978/79 är förpliktigande, så till vida att verket bör få ökade anslag för att kunna fördela dessa till invandrarorganisationer. Man skall göra klart för sig att dessa organisationer inte har samma möjligheter som t. ex. ungdoms- eller idrottsorganisationer att vända sig till kommuner, landsting eller statliga institutioner, utan den enda vägen för dem till verksamhetsbidrag är via invandrarverket. Därför åvilar speciella förpliktelser verket och naturligtvis till syvende og sist även regeringen.

Jag får väl konstatera att regeringen tänker försätta invandrarorganisationerna i samma ekonomiska knipa som man har gjort, och som man gör, när det gäller studieförbunden, de fackliga organisationerna och många andra ideella organisationer, i allt sitt nit att spara pengar till statskassan.

Anf. 56 STEN SVENSSON (m) replik:

Herr talman! Jag förstår, av statsrådet Anderssons svar att döma, att hon inte rätt uppfattat min frågeställning. Jag har nämligen följt den här debatten. Jag har läst både frågorna och invandrarministerns svar.

Jag tycker mig sakna just den principiella synen på vad som på sikt kommer att hända på rättssäkerhetens område, mot bakgrund av vad statsrådet Andersson själv nyss sade i sitt första anförande här i kammaren. Vad händer med praxis i förlängningen, om det blir så många förändringar i besluten? Den frågan anser jag att statsrådet Andersson inte tillräckligt gått in på eller försökt att belysa på ett principiellt genomarbetat sätt i sina svar i den allmänna debatten.

Vad jag vill komma fram till är att vi här har ytterligare ett skäl för att driva på utvecklingen mot förkortade handläggningstider. Långa handläggningstider är ingen garanti för bra beslut. Snarare kan det i många fall bli fråga om motsatsen. Här har vi alltså ytterligare ett skäl, utöver de ekonomiska och humanitära skälen, att med all kraft driva på utvecklingen mot kortare handläggningstider i ärenden av detta slag.

Anf. 57 Statsrådet KARIN ANDERSSON:

Herr talman! Beträffande invandrarungdomarnas situation nämnde jag redan i mitt första inlägg de många olika åtgärder som vidtagits – både åtgärder när det gäller ungdomarna totalt, åtgärder som självfallet också kommer invandrarungdomarna till del, och säråtgärder när det gäller invandrarungdomarna mer exklusivt. Jag tänker inte upprepa vilka dessa åtgärder är. Därom kan man läsa i budgetpropositionen på s. 179–182.

Sedan till organisationerna. Det är ju just därför att man något mera skulle kunna kompensera invandrarorganisationerna än det hittills varit möjligt att göra när det gäller andra organisationer, Olle Göransson, som jag har föreslagit att en viss del av de pengar som annars skulle gå till projekt avsedda för svenska organisationer, svenska kommuner osv. skulle föras över direkt till invandrarorganisationerna. Det är i någon mån en kompensation och ett bevis på uppskattning av deras verksamhet.

Jag känner mycket väl till organisationernas oerhört svåra ekonomiska

Torsdagen den
29 april 1982

Anslag till invandring m. m.

situation. Jag talar ofta med företrädare för dessa organisationer och följer deras verksamhet. Men det är inte särskilt lätt att särbehandla en typ av organisationer, även om man själv bedömer dem som oerhört viktiga, när det finns andra organisationer som också har viktiga uppgifter och som bedöms som viktiga. Därför beslöt regeringen att det skulle vara samma påslag för alla organisationer. Men jag har alltså genom överföring av medel försökt att kompensera invandrarorganisationerna något därutöver.

Anf. 58 GÖREL BOHLIN (m):

Herr talman! Arbetsmarknadsutskottet har i sitt betänkande nr 1981/82:22 behandlat min motion nr 636. Utskottet har mycket välvilligt hänvisat den problemställning jag aktualiserat till invandrapolitiska kommittén. Man säger att kommittén kan förväntas belysa de uppmärksammade problemen och även föreslå lämpliga åtgärder.

Jag är naturligtvis nöjd och belåten med det uttalandet t. v. Jag vill dock i anslutning till ärendet påtala vad jag menar är felaktiga metoder för att informera de olika invandrargrupperna, ofta oavsett vad man informerar om.

Redan för fyra fem år sedan, då jag som representant för en invandrar-kommun deltog i en konferens anordnad av invandrarverket och socialstyrelsen påpekade flera av företrädarna för kommunerna att den typ av information och undervisning som meddelades via invandrarverket inte var effektiv. Dels hade man för mycket broschyrmaterial, och det lästes inte, dels gav man en alltför kompakt information och vid fel tid – för kort tid efter ankomsten till Sverige. Från kommunalt håll framfördes också önskemålet, att mer av ren undervisning och information skall ges i den kommun där invandraren bor och i samarbete med kommunen.

Det har blivit bättre. Men det är min övertygelse att ännu mer av informationsarbetet bör tas över av hemkommunen. Dels känner man i kommunen sina invandrare, i varje fall känner man till dem, dels har man där ofta invandrarens sociala kontaktnät, som kan och bör tillvaratas i utbildnings- och informationsarbetet. Det är också möjligt att i kommunen ha en utbildning som riktar sig till hela familjen samtidigt, och det tror jag är utomordentligt viktigt. Det är viktigt att familjeöverhuvudet i vittnes närvaro får höra vilka regler som gäller på svensk arbetsmarknad – alltså de frågor jag aktualiserat i min motion – och att hela familjen samtidigt får veta vilka nackdelar som är förenade med att inte följa svensk arbetsmarknadslagstiftning. Det är också viktigt att invandrarfamiljerna får veta t. ex. att vi inte accepterar arbete för minderåriga, allra minst nattarbete.

Arbetsmarknadslagstiftningen och reglerna på arbetsmarknaden är inte det enda område där informationen blir effektivare, om den sköts av kommunen och riktas mot hela familjen. Detsamma gäller familjelagstiftningen eller t. ex. de regler som gäller vid besök hos sjuk anhörig på sjukhus – bl. a. att vi inte tillåter att man är hos den anhörige annat än vissa tider och inom vissa utrymmen på sjukhuset. Kvinnans ställning och rättigheter i vårt

land är ett annat område där det är lämpligt med information till hela familjen.

För att förhindra att invandraren stöts bort av svenskar genom ett alltför "udda" beteende, att han blir olycklig och känner sig utfryst och oförstådd och inte minst för att han skall känna sig litet säkrare i kontakten med svenskar och svenska myndigheter, måste vi nå honom med vår information. För att sedan familjemedlemmarna skall förstå varandra och förstå den process som var och en oundvikligen måste genomgå i kontakten med det svenska samhället, måste vi nå alla familjemedlemmarna – helst samtidigt. Risken finns annars för missförstånd mellan familjemedlemmarna eller för att man helt enkelt inte tror på den uppgift som någon fått i enskildhet.

Herr talman! De problem jag pekat på i min motion är exempel på områden där hela familjen samtidigt bör informeras. Vi måste arbeta på att föräldrar skall få förståelse för de budskap som barnen nås av och som förändrar dem och på att barn skall få förståelse för föräldrarnas rädsla och svårigheter i ett nytt samhälle. Vi måste anstränga oss för att minimera motsättningar och problem mellan de olika generationerna av invandrare, motsättningar som annars kan leda till stora svårigheter för samhället totalt.

Herr talman! Jag ser med spänning och förväntan fram emot att så småningom få ta del av invandrarkommitténs synpunkter och förslag i det här hänseendet. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Anf. 59 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk) replik:

Herr talman! Jag har ingående läst Görel Bohlins motion, och jag anser det nödvändigt att något kommentera den. Görel Bohlin gör en hel del påståenden i motionen. Hon säger att det ofta händer att invandrare får uppdrag, t. ex. städarbete, och att det uppdraget kan ge en avsevärd löneinkomst. Man kan naturligtvis diskutera mer ingående om det verkligen är så.

Hon gör vidare konstaterandet att just de invandrare som får sådana här städarbeten utnyttjar dels kvinnor och äldre familjemedlemmar för att göra jobbet, dels sina minderåriga barn.

Det är beskyllningar som i och för sig är rätt grova och som handlar om lagöverträdelse i Sverige.

Dessutom påstår Görel Bohlin att det här förekommer i så stor omfattning att riksdagen bör uttala sig om det och försöka sätta stopp för verksamheten.

Jag vill säga till Görel Bohlin att hon bör komma med belägg för dessa påståenden. I annat fall finns det två alternativ att välja mellan för att karakterisera motionen. Antingen kan den karakteriseras som det som i allmänt vårdat språk kallas kvalificerat struntprat eller också som en fördomsfull uppfattning om invandrarna.

Nr 134

Torsdagen den
29 april 1982

Anslag till invandring m. m.

Torsdagen den
29 april 1982

*Anslag till invand-
ring m. m.*

Anf. 60 GÖREL BOHLIN (m) replik:

Herr talman! Till att börja med har jag inte påstått i min motion att den här typen av utnyttjande av familjen förekommer ofta. Jag har sagt att det förekommer. Jag kan påstå det dels därför att jag har sett det med egna ögon, dels därför att jag har fått de här uppgifterna bekräftade från t. ex. försäkringskassan.

Jag utgår från som helt givet att i de fall när detta förekommer är invandraren inte medveten om att det inte är förenligt med svensk lag. Min utgångspunkt i motionen är dessutom att detta utnyttjande av familjen är till nackdel för invandraren själv och att det därför är utomordentligt angeläget att invandraren nås av information om vilka nackdelar som uppstår, när man lägger upp arbetet på detta sätt.

Min avsikt med motionen är ju alltså att göra det bättre för invandrarna. Jag skulle vilja påstå att det är Alexander Chrisopoulos som är fördomsfull.

Anf. 61 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk) replik:

Herr talman! I motionen står att detta är tämligen vanligt förekommande. I vilket fall som helst anser Görel Bohlin att det här förhållandet är så pass vanligt bland invandrarna att riksdagen bör uttala sig för att stoppa det. Det kan vi i alla fall komma överens om.

Sedan vill jag säga, herr talman, att det inte framläggs några som helst belägg för Görel Bohlins påstående. Det finns ingenting som stärker hennes påstående, och så länge Görel Bohlin vägrar att lägga fram några siffror kan motionen inte betraktas som något annat än fördomsfullt struntprat.

Anf. 62 GÖREL BOHLIN (m) replik:

Herr talman! Jag utgår från att även Alexander Chrisopoulos vill motverka en sådan här företeelse, både för invandrarnas skull och för att förhindra det som man kan uppfatta som lagöverträdelse. Men det är inte det jag vänder mig mot utan det faktum att invandrarna i de fall detta förekommer inte får de sociala förmåner som de kan vara berättigade till.

Anf. 63 GUNNEL LILJEGREN (m):

Herr talman! Det är inte var dag man får ett motionsyrkande tillgodosett till 150 %. Vi har från moderat håll motionerat om två nya handläggartjänster vid invandrarverkets tillståndsbyrå. Utskottet har tillstyrkt tre, och regeringen har redan innevarande budgetår tillåtit en sådan förstärkning – med berömlig snabbhet så snart våra motioner blivit kända.

Verket skriver i anslagsframställningen: Minst tio tjänster, möjligen fler, skulle behövas för att hålla handläggningstiderna vid acceptabel nivå. Men man begär faktiskt, som statsrådet Andersson påpekade, ingen tjänst alls. Det är en blygsamhet som förvånar mig sedan jag nu under det senaste halvåret stiftat bekantskap med verksledning och styrelse. Men nu har man som sagt erhållit ytterligare tre handläggartjänster.

Det är ju inte så att handläggningstiden bara beror på invandrarverkets

personalresurser. Den beror också på andra faktorer: svårigheterna att på kort tid få fram underlag från andra utredande myndigheter, och inte minst svårigheterna att verkställa utvisningar.

Men situationen är inte så hopplös att det inte finns någon väg ut ur eländet. Redan när vi i januari väckte vår motion pekade vi på det rationaliseringsarbete som påbörjats och som under 1981 faktiskt minskat ärendebalansen med ett par tusen ärenden. Sedan dess har balansen gått ned med ytterligare något tusental ärenden.

Den verkliga proppen i ordets egentliga betydelse är regeringskansliet. I den nya utlänningslagen togs möjligheten till s. k. återbrytning av avlägsnandebesluten bort. Men i någon mån kan reglerna kringgås: Nya omständigheter åberopas när utvisningar skall verkställas och avgöranden skjuts upp.

Fem av sex av invandrarverkets avlägsnandebeslut överklagas enligt vad utskottet skriver till regeringen. Den invandrapolitiska kommittén har, som vi hört, enhälligt avstått från att utreda frågan om särskild besvärnämnd för att därmed lätta regeringens börda. Den rättssäkerhet som tillförsäkrats invandrare och flyktingar kräver enligt vårt förmenande besvärsmått till den högsta nivån. Jag har ingen annan mening än invandrapolitiska kommittén.

Det bekymrar mig dock att invandrarverkets bedömning och regeringens i så många fall är olika och att besluten i så ovanligt hög grad ändrats. Jag skall lämna frågan därhän i vilken mån massmedia här kan ha spelat in. Men jag kan inte tycka att Sten Svensson fick ett helt uttömmande svar av statsrådet.

Det är otvivelaktigt så att en förstärkning på invandrarverkets tillståndsbyrå kommer att innebära en mer effektiv förarbetning också av de ärenden som går till överklagande, och på så sätt kan regeringen hjälpas till snabbare beslut. En ny instans skulle, som vi har hört, kosta betydligt mer än den förstärkning av tillståndsbyrån som vi har begärt och som har beviljats. Långa handläggningstider innebär dessutom – detta har tidigare påpekats, och det behöver inte sägas än en gång – stora mänskliga tragedier.

År 1980 var den genomsnittliga handläggningstiden i asylärenden 13 månader: en månad hos polisen, fem hos invandrarverket och sju hos regeringen. I föreliggande betänkande redovisas något hyggligare siffror. Med detta må det vara hur som helst – i alla händelser är situationen helt otillfredsställande. Och det värsta är att ett stort antal ärenden – flera hundra – tagit mycket längre tid än genomsnittet. Det kan ta två till två och ett halvt år. Det är på dessa ärenden man nu måste koncentrera de förstärkta personalresurserna.

Att ligga med en stor ärendebalans skapar i sig ett stort merarbete, genom att handläggarna belastas med telefonförfrågningar, kompletterande material, osv.

Under 1981 – man har här tidigare nämnt 1980 – torde socialhjälpkostnader och de sjukvårdskostnader som blir följderna av psykiska påfrestningar under sysslolöshet och ovisshet ha uppgått till 75 milj. kr. för de asylsökande.

Också krasst ekonomiskt sett kommer de beviljade tjänsterna alltså att löna sig.

I föreliggande betänkande påpekas bl. a. att vi under 1981 har kunnat notera den lägsta totala invandringsöverskottet på sju år. Men för de myndigheter som hanterar tillståndsärendena innebär detta ingen lättnad, så länge bruttoinvandringen ligger på oförändrat hög nivå – uppåt 30 000 personer.

Det kommer, som statsrådet Andersson påpekade, flyktingar från nya länder, där det plötsligt händer något. Och det är näst intill omöjligt att göra säkra prognoser. De nu beviljade tjänsterna innebär därför också ett bidrag till höjd beredskap.

Vi motionärer är tacksamma för den förståelse som utskottet och, i god tid, regeringen har visat för våra önskemål, och de väntande asylsökande är det säkert också.

Samtidigt vill jag helt kort beröra frågan om en annan beräkning av underlaget för skatteutjämningen – utskottet tar också upp den frågan i sitt betänkande – som innebär att invandrare som vistas i en kommun och väntar på uppehålls- och arbetstillstånd skall få räknas in i befolkningsunderlaget. Detta har denna gång yrkats i en socialdemokratisk motion, tidigare har det yrkats av andra riksdagsledamöter, och frågan har behandlats i kammaren. Det är f. n. det enda vettiga sättet att hålla invandratäta kommuner skadeslösa, och invandrarverket har samma uppfattning. Jag hyser den förhoppningen att den framtida utredningen om skatteutjämningsystemet, som aviseras i betänkandet, beaktar dessa synpunkter, som är eller åtminstone borde vara helt okontroversiella.

Till sist vill jag något kommentera Olle Göransson's inlägg, i vilket han uttryckte farhågor för tillståndsbyråns vidare öden.

De beviljade tjänsterna innebär de facto att tillståndsbyrån vid invandrarverket hålls skadeslös och mer än så för den 2-procentiga nedskärningen. Den slipper alltså göra denna besparing. Men att övriga avdelningar på invandrarverket skall göra samma besparing och åläggas samma förpliktelser som andra verk och myndigheter anser jag helt självklart.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

Anf. 64 ELVER JONSSON (fp):

Herr talman! De många inläggen om invandrapolitiken, som det föreligger ett enhälligt betänkande om, tyder på ett par saker: dels att frågan är betydelsefullare än anslaget's storlek kan ge vid handen, dels att det engagemang som finns är starkt förankrat både i riksdag och regering. Flera talare har berört invandrarnas problem och särskilda svårigheter men också den positiva betydelse som de har haft för svenskt samhällsliv i stort. Och jag instämmer i vad som har sagts i det avseendet.

Det är också glädjande att konstatera att vi återigen i utskottet har uppnått enighet kring dessa frågor. Det finns en betydande vilja att se till sakfrågorna, vilket är till fromma för invandrapolitiken.

Flera talare har också tacksamt noterat antingen bifall till sina motioner eller välvillig behandling av dem. Sedan finns det naturligtvis också en och annan motionär som tycker att utskottet borde ha gått längre, men den problematiken kommer vi nog aldrig ifrån.

Bara en kort kommentar till vad Olle Göransson sade om konstruktionen av lönebidraget för de arbetshandikappade, som har förändrats från 100 % till 90 %. Det löper från den 1 juli 1980, och övergångstiden är tre år. Det innebär att förändringen införs successivt för de nya befattningshavare som kommer i tjänst under de nya villkoren.

Utskottet har flera gånger framfört uppfattningen att principen är helt riktig. Vi har också sagt att de ekonomiska konsekvenserna får provas i särskild ordning. Det gäller självfallet också invandrarorganisationerna i den mån ett annat system medför en förändring för dem.

Det uttalande som vi gjorde vid riksdagsbehandlingen 1979 gäller fortfarande. Övergångstiden på tre år löper ytterligare ett år, vilket innebär, som jag ser det, att en kommande budgetproposition får ge de besked som Olle Göransson efterlyser.

Eftersom detta är det näst sista ärendet som vi behandlar före förstamajfirandet, kunde Olle Göransson inte undanhålla kammaren en propagandistisk släng. Han antydde att det handlar om en allmän nedskärning av den typ vi håller på med i Sveriges riksdag. Då finns det anledning påminna om att det i de allra flesta fall är fråga om en minskad *ökningstakt* och inte, som man skulle kunna tro av Olle Göranssons inlägg, nedskärningar rakt över. Trots ekonomiska bekymmer har det skett betydande förstärkningar till fördel för en rad grupper, bl. a. invandrarna. Arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 22 är ett uttryck för detta.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 3 (socialt stödprojekt bland invandrarungdomar)

Utskottets hemställan bifölls med 276 röster mot 17 för motion 684 av Lars Werner m. fl.

Mom. 7 (åtgärder för invandrare)

Utskottets hemställan bifölls med 276 röster mot 17 för motion 650 av Lars Werner m. fl.

Mom. 12 (kostnadsräkningar i utlänningsärenden)

Utskottets hemställan bifölls med 276 röster mot 17 för motion 1070 av Alexander Chrisopoulos.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Anslag till invandring m. m.

Torsdagen den
29 april 1982

*Interamerikanska
utvecklings-
banken, m. m.*

12 § Föredrogs

Skatteutskottets betänkanden

1981/82:54 Ändring i stämpelskattelagen (prop. 1981/82:178)

1981/82:55 Inskränkt skattskyldighet för Stiftelsen Produktutvecklingscentrum i Östergötland m. fl. (prop. 1981/82:132)

Socialutskottets betänkande

1981/82:40 Ändrat huvudmannskap för akademiska sjukhuset i Uppsala. m. m. (prop. 1981/82:145 delvis)

Vad utskotten hemställt bifölls.

13 § Interamerikanska utvecklingsbanken, m. m.

Föredrogs näringsutskottets betänkande 1981/82:29 om vissa anslag inom handelsdepartementets område (prop. 1981/82:100).

Anf. 65 TREDJE VICE TALMANNEN:

I fråga om detta betänkande hålls gemensam överläggning för samtliga punkter. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga punkter i betänkandet.

Anf. 66 HUGO BENGTTSSON (s):

Herr talman! Till punkten 8 i detta näringsutskottets betänkande, som gäller anvisande av ett förslagsanslag till Interamerikanska utvecklingsbanken på 13 milj. kr., har vi från socialdemokratiskt håll fogat ett särskilt yttrande.

Vi har, som kammarens ledamöter väl erinrar sig, varit motståndare till en svensk anslutning redan när den borgerliga regeringen 1977 kom med förslaget om sådan. Den beslutades alltså mot vår vilja.

Nu har – såsom också redovisas i utskottsbetänkandet 1979 års IDB-kommitté, som haft till uppdrag att utvärdera IDB:s utlåningspolitik och att bedöma effekterna för svenskt vidkommande av medlemskapet i IDB och följderna av ett utträde, kommit med sitt betänkande.

Av detta framgår att vi sannolikt, även om vi beslutade om utträde, ändå enligt nu gällande betalningsplan fick inbetala kapital fram till i början av 1990-talet. Men då kunde vi trots detta inte delta i några som helst beslut. Det framgår vidare av utredningen att det inte brådskar med något nytt beslut, då vi sannolikt inte förrän 1983/84 behöver ta ställning till nya svenska kapitalinsatser i banken.

Vad vi från socialdemokratiskt håll vänder oss emot är att regeringen inte använt medlemskapet i IDB för att påverka bankens verksamhet. Vi ser med stor oro på de nuvarande USA-försöken att ytterligare styra in bankens långivning på stöd till repressiva militärdiktaturer. Det är enligt vår uppfattning angeläget att vår regering, när vi nu är bundna av medlemskapet,

aktivt och kritiskt granskar bankens låneinriktning och klart deklarerar vårt lands hållning i kontroversiella lånefrågor. Sverige bör enligt vår uppfattning i dessa sammanhang aktivt stödja de strävanden som syftar till nationellt oberoende, demokratisering och förbättrade levnadsvillkor för de fattiga folken i dessa områden av världen. Vi har också, vilket jag finner angeläget att framhålla, velat ge uttryck för att man inte genom nya beslut binder oss för framtida insatser i banken, utan ser till att skapa handlingsfrihet för oss, så att vi bevarar möjligheten till omprövning av medlemskapet i framtiden.

Herr talman! Jag har med dessa ord bara velat klargöra vår inställning till IDB, vilken också redovisats i det särskilda yttrandet.

Anf. 67 EVA HJELMSTRÖM (vpk):

Herr talman! Så sent som den 22 april hade handelsminister Björn Molin och jag ett långt utbyte om Interamerikanska utvecklingsbanken och dess aktiva stöd till de reaktionära krafterna, främst i El Salvador. Jag skall försöka att inte upprepa mig utan vill hänvisa till den debatten. Handelsministerns svar var nämligen entydigt: Affärer är *en* sak, moral en *annan*. Vänsterpartiet kommunisterna har konsekvent hävdats motsatsen. Vi lever nämligen i en värld där allt hänger samman, också handels- och utrikespolitik. Vi lever i en värld där man måste ta ställning och där IDB-frågan fortfarande representerar såväl en moralisk som en politisk skiljeväg.

Moderaternas krämarfilosofi har fått prägla regeringens ställningstagande: snöda vinstintressen får gå före ett avståndstagande till det blodbad som pågår i Latinamerika – inte bara i El Salvador, utan också i Uruguay, Chile och Guatemala, för att nu bara nämna några länder.

Men, herr talman, låt mig ge en liten historik av IDB-frågan. Låt mig i korthet erinra om, inte bara vad de borgerliga partierna sagt, utan också vad socialdemokraterna sagt. Jag tycker att deras ställningstagande i dag genom ett särskilt yttrande är svagt och rimmar illa med vad som tidigare yttrats. Jag gör detta också mot bakgrund av att aldrig förr har så många så systematiskt fördrivits, försvunnit, torterats eller mördats som i dag i Centralamerika. Och det är ingen slump.

Noam Chomsky skriver i sin utmärkta analys *De mänskliga rättigheternas politiska ekonomi* följande:

”USA-klienternas” – och därmed avser han då juntorna i Latinamerika – ”avskyvärda böjelser, inklusive den systematiska användningen av tortyr, hänger funktionellt samman med behoven hos USA:s (och andra) affärsintressen, och bidrar till att kväva fackföreningar och tygla reformistiska hot som skulle kunna störa affärslivets handlingsfrihet. Beviset är att USA:s bankmän och industriföretagare konsekvent har välkomnat ’stabiliteten’ i den nya klientfascistiska ordningen, vilkas regeringar visserligen är vildsinta i sin behandling av oliktänkande, präster, arbetarledare, bondeorganisatörer och andra som hotar ’ordningen’, och i bästa fall likgiltiga för folkflertalet, men som är högst förekommande mot stora utländska intressen. I en viktig bemärkelse är därför klientstaternas torterare funktionärer åt IBM och

Torsdagen den
29 april 1982

*Interamerikanska
utvecklings-
banken, m. m.*

Citibank, Allis Chalmers och USA:s regering, och spelar de roller som tilldelats dem i ett system som fungerar enligt vilja och plan.”

Chomsky kunde ha tillagt att dessa torterare också är funktionärer åt svenska affärsintressen och åt den svenska regeringen.

Herr talman! Så sent som 1976 förklarade centerns utrikesminister att medlemskap i IDB var otänkbart. Så sent som våren 1977 förklarade en ledande centerpartist här i kammaren följande:

”Debatten vi för här i dag visar tydligt vår dubbelmoral när det gäller förhållandet till våra medmänniskor i länder där många lever i fattigdom och förtryck. När vi tänker biståndspolitik å ena sidan är vi överens om att vårt agerande skall bidra till större rättvisa, mänskliga rättigheter åt alla och en ekonomisk utveckling som är socialt acceptabel. Men när det gäller handel å andra sidan tycks inte samma villkor gälla.”

Då motsatte sig socialdemokraterna medlemskap. Då var vi överens.

Också 1978, när ärendet ånyo var uppe i kammaren, var socialdemokraterna starkt kritiska och reserverade sig mot bidragen. Även inom centerpartiet fanns det fortfarande de som tvekade, och därför tillsattes den utredning, vars betänkande nu föreligger och som Hugo Bengtsson förklarar som entydigt. Allt det som vi genom vårt medlemskap påstod oss att medverka till – social och ekonomisk utveckling – har visat sig vara oriktigt.

Socialdemokraterna var tuffa i den utredningen. Det var också Mats Hellström, som står upptagen på talarlistan här i dag, i sin artikel i LO-tidningen. Men, herr talman, det föreligger en klar tyngdförskjutning. Nu kritiserar socialdemokraterna den borgerliga regeringen för att den inte använt medlemskapet i banken för att påverka utlåningen.

Då var man överens med oss om att det för det första var en moralisk fråga och för det andra att möjligheterna att påverka var mikroskopiska. Om man vidhåller sitt ställningstagande från åren 1977, 1978, 1979 och framöver, så borde man därför i dag stödja vår motion. Jag är emellertid litet orolig, och jag vill ställa den direkta frågan till socialdemokraterna: Om det blir regimskifte, kommer Sverige då att lämna IDB? Det går att svara kortfattat ja eller nej på den frågan.

Herr talman! Jag yrkar bifall till motion 1495.

Anf. 68 IVAR FRANZÉN (c):

Herr talman! Det kan vara på sin plats att först påminna om att medlemskapet i IDB tillkom av handelspolitiska skäl och att medlemskapet i första hand, men inte enbart, givetvis måste bedömas ur denna synvinkel. Vi kan också konstatera att IDB-utredningen är helt enig om att medlemskapet ur handelspolitisk synpunkt har givit ett positivt resultat.

De kontanta inbetalningarna t. o. m. juni 1981 är något mindre än 30 milj. kr. De direkta kostnader som Sverige har är räntekostnaderna för detta belopp, dessutom med avdrag för den avkastning som pengarna lämnat när de har fonderats, vilket, i stor utsträckning skett. Det rör sig alltså

kostnadsmässigt om några få miljoner som Sverige har satsat direkt på medlemskapet i IDB.

Den till IDB knutna exporten har under motsvarande period, fram till juni 1981, varit ca 400 milj. kr. Det är rätt viktigt att poängtera att betalningarna för denna export som regel sker kontant. Det tillkommer alltså inga extra kreditkostnader för företagen och ej heller för svenska staten. Sysselsättningseffekten, som den beräknas av exportrådet, uppgår under perioden till ca 2 500 årsarbeten.

Dessa kalla siffror ger trots allt en bild av att medlemskapet handelspolitiskt har varit motiverat. För de kommande åren finns det bara antaganden, för perioden 1982/83 om kanske en export på mellan en halv och en miljard.

Det är vidare helt riktigt att det finns anledning att kritiskt granska IDB:s utlåningspolitik. Vi kan dock också i samma andetag säga att det finns anledning att kritiskt granska de övriga utvecklingsbankerna. Det gäller Världsbanken, Afrikanska utvecklingsbanken och Asiatiska utvecklingsbanken. Det finns inte några riktigt markanta skillnader mellan dessa bankers utlåningspolitik. USA:s veto i Särskilda fonden är dock ett särdrag för IDB.

Hugo Bengtsson säger att regeringen inte har utnyttjat de möjligheter som finns att påverka bankens utlåningspolitik. Jag menar att Hugo Bengtsson nog har fel på den punkten. Påverkansmöjligheterna är givetvis begränsade, men vi vill hävda att de har utnyttjats.

Jag vill också peka på att det bland dem som vi träffade på den resa som vi gjorde i några av de latinamerikanska länderna var en nära nog helt samstämmig inställning att det är värdefullt att Sverige är med i IDB.

Man såg det som ett plus att vi fanns med och kunde påverka i positiv riktning.

När det gäller de pengar som vi slussar till IDB finns det faktiskt andra vägar än de direkta inbetalningarna. Jag skall kanske poängtera att den summa som jag tidigare nämnde avsåg de kontanta inbetalningarna. Självfallet har vi också låneförbindelser och skuldreverser, varför det sammanlagda beloppet blir högre.

Det svenska biståndsanslaget till Internationella fonden för jordbruksutveckling är ca 50 miljoner. En icke obetydlig del av detta anslag har faktiskt slussats ut via IDB. Sannolikt är det mer svenska skattepengar som den vägen går till IDB än i direkta kontanta inbetalningar som härrör från medlemskapet.

Även i de andra utvecklingsbankerna satsar vi betydligt större belopp biståndspengar. Jag vill att ni i detta sammanhang skall ha det klart för er att det inte finns någon väsentlig skillnad i bankernas utlåningspolitik. I IDA satsar vi ca 500 milj. kr. per år, i Afrikanska utvecklingsbanken ca 70 milj. kr. och i Asiatiska utvecklingsbanken 30-40 milj. kr.

Det är, precis som utredningen har sagt, ytterligt viktigt att vi noga följer bankens verksamhet, behåller vår handlingsfrihet och ständigt är beredda att

ompröva vårt beslut om medlemskap. Men i dag föreligger icke något sådant akut behov.

Jag vill sedan säga ett par ord om den reservation som moderaterna har fogat till betänkandet. Den gäller bidraget till vissa oljetransporter i glesbygd. Under ett budgetarbete, som är mycket omfattande, är det många bollar i luften. Det är kanske inte så underligt att en och annan boll inte blir alldeles perfekt spelad. Så är fallet när det gäller regeringens förslag att dra in bidraget till oljetransporter i glesbygd. Det är därför som vi i utskottet, frånsett moderaterna, står eniga bakom hemställan att denna indragning icke bör ske. Vi biträder den justering som utskottet här föreslår. Vi tycker att det är väl motiverat att 20 milj. kr. anvisas för bibehållandet av bidraget till oljetransporter i glesbygd.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Anf. 69 EVA HJELMSTRÖM (vpk) replik:

Herr talman! Det är ingen väsentlig skillnad mellan IDB och exempelvis Världsbanken, säger Ivar Franzén. Det är helt riktigt. I konsekvens med det har vi från vårt håll krävt att vi också skall lämna Världsbanksgruppen och en rad andra utvecklingsbanker, just därför att de är USA:s verktyg. De motverkar direkt en social och ekonomisk utveckling, dvs. det som vi inom utrikes- och biståndspolitikerna i övrigt påstår oss stödja.

Centerpartiet kryper bakom detta faktum att det inte är någon större skillnad mellan IDB och exempelvis Världsbanken för att vi skall glömma vad centerpartisterna sade när Sverige gick in i IDB. Då framhölls från centerpartihåll att man skulle göra en utvärdering och kritiskt granska denna. Om det visade sig att de farhågor som hade uttryckts från bl. a. vpk-håll var korrekta, skulle beslutet omprövas. Jag efterlyser i dag dessa centerpartister här i kammaren. Var är Birgitta Hambraeus och de övriga?

Kravet att beslutet skall omprövas avvisas i dag. Man säger att vi ändå är uppknutna till utbetalningarna, och man hänvisar till att vi skall kunna påverka. Det känns litet tjatigt att ånyo behöva påminna om det som alla har varit medvetna om från början, nämligen att Sverige har mycket små möjligheter att påverka bankens utlåningspolitik. Och det är inte enbart en handelspolitisk fråga – det är också en moralisk och en utrikes- och biståndsfråga.

Anf. 70 HUGO BENGTTSSON (s) replik:

Herr talman! Jag sade i mitt anförande att Sverige inte har utnyttjat sina möjligheter att påverka banken i dess handlande. Ivar Franzén menar att vi visst har gjort det och att vi har tagit till vara de möjligheter som har förelegat. Han menar då att våra möjligheter dess värre inte är alltför stora. Ivar Franzén kan ha rätt, om han syftar på våra röstmässiga möjligheter, som inte är så stora genom att våra ekonomiska insatser är relativt begränsade.

Men det är ingen som hindrar oss, vid alla tillfällen då lånens inriktning m. m. diskuteras, att ge uttryck för den uppfattning vi har i de olika frågorna.

Det är här jag menar att den svenska regeringen inte har tagit till vara de möjligheter som vi verkligen har.

Sverige är ett demokratiskt land, och vi önskar att demokratin skall vara rådande i så stor utsträckning som möjligt i alla de länder som banken vänder sig till och lämnar lån till. Vi skall inte försumma att ta till vara möjligheterna att tala om att det är angeläget att det nationella oberoendet får utvecklas i dessa länder, att demokratiseringen får utvecklas, att vi ytterst syftar till att förbättra levnadsvillkoren för de fattiga folken i dessa länder och att pengarna verkligen används på detta sätt. Det är de möjligheterna som jag menar att den svenska regeringen skall ta till vara och framhålla vid alla tillfällen.

Anf. 71 IVAR FRANZÉN (c) replik:

Herr talman! Först vill jag säga till Eva Hjelmström att såväl när det gäller utvecklingsbankernas verksamhet som när det gäller det svenska biståndet över huvud taget är det tyvärr inte särskilt svårt att leta rätt på svarta fläckar. Men det finns också ljuspunkter i praktiskt taget all denna verksamhet. I den mån vi får några garantier för att hjälpen verkligen når ut till dem som behöver den, finns det ljuspunkter både när det gäller utvecklingsbankernas utlåningsverksamhet och självfallet när det gäller vårt u-landsbistånd. Men vi måste vara medvetna om att pengar – det gäller både biståndet och låneverksamheten – ibland hamnar i länder med regimer som vi på intet sätt vill främja eller stödja. Men i den mån hjälpen når fram till dem som är hungriga och törstiga så behövs den, lika väl i ett land med en mindre bra regim som i ett land med en demokratisk regim. Frågeställningen är närmast om hjälpen når fram dit där den behövs. Vattenledningen i en diktatur är lika värdefull för den som är törstig som i ett annat land. De garantier som vi i första hand måste försöka skapa är att hjälpen når fram dit den skall. IDB har – om jag har förstått rätt – en relativt effektiv verksamhet på detta område.

Det blir kanske något av en akademisk debatt mellan Hugo Bengtsson och mig. Hugo Bengtsson hävdar att regeringen inte gör tillräckligt mycket. Han kan ha den uppfattningen, men jag menar att regeringen bevakar dessa frågor ganska väl, och jag förbehåller mig rätten att hävda den mening-
en.

Anf. 72 EVA HJELMSTRÖM (vpk) replik:

Herr talman! Ivar Franzén säger att det inte är svårt att hitta svarta fläckar. Nej, herr talman, läser man Sverige och IDB, betänkande av 1979 års IDB-kommitté, så finner man ju att hela utredningen innebär inte bara en svart fläck utan en skamfläck för Sveriges utrikespolitik, för vårt förtroende i dessa länder. Ivar Franzén återkommer ånyo till att också i militärstyrda reaktionära regimer skulle lånen kunna kanaliseras till dem som bäst behöver hjälp, men utredningen bekräftar att så icke blir fallet.

Jag vill återkomma till den fråga jag ställde till Björn Molin förra veckan: På vilket sätt bidrar de medel vi ger till IDB till en social och ekonomisk

Torsdagen den
29 april 1982

*Interamerikanska
utvecklings-
banken, m. m.*

utveckling i El Salvador? Det är ju tvärtom så att de direkt bidrar till det blodbad som där pågår – och som vi alltså finansierar via våra skattemedel.

De pengar som IDB har beviljat juntan skall gå till en motorväg genom de områden som nu är befriade av FDR och FMNL. I detta sammanhang kan det också förtjäna att nämnas att när det gäller de få regimer som är progressiva lägger USA in sitt veto. Så några små svarta prickar är det inte fråga om, utan det är alltså enligt vår mening en skamfläck för Sveriges trovärdighet.

Anf. 73 IVAR FRANZÉN (c) replik:

Herr talman! Det är självfallet väldigt svårt att dra de absoluta gränserna för vad som ger en social och positiv ekonomisk utveckling. Sammantaget är det nog ändå så – och det tror jag att vi har konstaterat med stor säkerhet i bl. a. IDB-utredningen – att det finns en mycket betydande positiv effekt av IDB:s utlåningsverksamhet. Att den sedan har sina svarta fläckar är jag den förste att erkänna. Men vi får vara medvetna om att det positiva överväger. Och vi måste fundera över vad vi kan göra i stället. Det finns andra kanaler också. Jag vill emellertid upprepa att när vi besökte några av dessa länder fick vi ett samfällt intryck av att de satte stort värde på att Sverige var medlem och att de ansåg att de hade en väsentlig nytta av IDB:s verksamhet. Detta är trots allt det dominerande intrycket.

Men jag vill också upprepa att det finns all anledning, bl. a. på grund av vad som nu händer i USA, att noga följa denna fråga och ständigt vara beredd att pröva den på nytt.

Tredje vice talmannen anmälde att Eva Hjelmström anhållit att till protokollet få antecknat att hon inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 74 MATS HELLSTRÖM (s):

Herr talman! IDB-utredningens material styrker på samtliga tre huvudpunkter, som har varit föremål för debatt i Sverige, den kritik mot bankens verksamhet som tidigare framförts från fackligt och politiskt håll. Det gäller för det första USA:s dominerande inflytande i banken, för det andra det faktum att långivningen mycket litet inriktats på social utveckling, och för det tredje att lånen främst har getts och ges till konservativa militärdiktaturer.

I det särskilda yttrande som socialdemokraterna och de fackliga representanterna i utredningen har lagt fram konstaterar vi också att det är en skillnad – och därvidlag är jag inte överens med Ivar Franzén – mellan IDB:s utlåningsprofil och t. ex. Världsbankens. Världsbanken har rört sig i rätt riktning – sett från vår utgångspunkt – under 1970-talet. IDB har i dessa avseenden rört sig i fel riktning.

Det är alldeles uppenbart att Reaganadministrationen använder sitt inflytande i IDB för att motarbeta regeringar och andra krafter som verkar för social utjämning. Man har klart uttalat att man vill använda banken för att

tillämpa de nya högerteorierna om en kapitalistisk utveckling på landsbygden. Man har lagt in veto mot ett jordbrukslån till Guyana. Man har nyligen i banken blockerat ett IDB-lån till Nicaragua, och man genomdriver tillsammans med andra länder kontroversiella lån till El Salvador. Det är viktigt att konstatera att hela IDB-utredningen varit enig i sin oro över den skärpta tonen i Reaganadministrationens uttalanden om Nicaragua och dess blockering av Nicaraguas lån i banken. Oron för Reaganadministrationens politik delar hela utredningen.

Ett av skälen för Sveriges inträde i IDB var ju enligt den dåvarande trepartiregeringen att bankens ledning hade sagt sig vilja öka andelen lån som gick till social utveckling. Det gjordes till ett huvudnummer här i riksdagen när vi debatterade detta 1977. Utredningsmaterialet visar att utlåningen för sådana ändamål i själva verket har minskat under 1970-talet för att nu ha stagnerat på en låg nivå. Utredningen visar att lånen främst har getts till konservativa militärdiktaturer. Särskilt Argentina, Uruguay och Chile har fått stora lån. El Salvador har fått lån som i olika former utgjort ett direkt stöd för militärjuntan. I det socialdemokratiska yttrandet till utredningen tar vi speciellt fram det färska IDB-programmet, där en motorväg nu dras in mot gerillans och befrielseörelsens fästen. Men också andra Salvadorlån har haft liknande innebörd, när man t. ex. med jordbruksprojekt har stött de halvmilitära grupper som stöder juntan i El Salvador, på samma sätt som IDB-lån tidigare stödde Somozas halvmilitära grupper för olika jordbruksprojekt.

Den borgerliga Latinamerikapolitiken har en grundläggande svaghet, som ju IDB-debatten visar. Man diskuterar där ett utträde ur IDB isolerat, som om IDB-medlemskapet på något sätt skulle representera ett avgörande inslag i Sveriges politik i förhållande till den latinamerikanska kontinenten. För borgerligheten blir IDB så att säga Latinamerika. Men debatten måste ju gälla vilken Latinamerikapolitik den svenska regeringen skall föra. IDB-medlemskapet kommer där under alla förhållanden att bli en mycket blygsam del av den politiken. Det bör sägas ifrån med tanke på den debatt som förts inte minst från industrihåll att IDB:s långivning endast är 1,3 % av de sammanlagda bruttoinvesteringarna i Latinamerika. Med ett generösare sätt att räkna, där man tar hänsyn till bieffekter, kan man kanske säga att 5 % av Latinamerikas bruttoinvesteringar har någonting med IDB att göra över huvud taget. 95 % har det inte.

Med ett ännu mer generöst sätt att räkna kan vi säga att mellan 5 och 10 % av den sammanlagda införseln av kapitalvaror till Latinamerika på något sätt hänger ihop med IDB. Men 90 % gör det inte.

Men de borgerliga regeringarna har låtit medlemskapet i IDB utgöra Sveriges viktigaste kontakt med Latinamerika. I övrigt har man förhållit sig passiv. Sveriges relationer med Latinamerika har därigenom blivit ofullständiga, begränsade och politiskt felaktiga.

I stället borde Sverige aktivt stödja strävanden till nationellt oberoende, demokratisering och förbättrade levnadsvillkor för de fattiga. Vi borde praktiskt stödja sådant latinamerikanskt ekonomiskt samarbete som befräm-

Torsdagen den
29 april 1982

*Interamerikanska
utvecklings-
banken, m. m.*

jar självständighet och oberoende. Exempel på sådana positiva projekt som vi tagit fram i utredningen är stöd till den nybildade latinamerikanska samarbetsorganisationen SELA, ett projekt i den s. k. Andinska pakten och ökat bilateralt bistånd inte minst till regeringar som själva arbetar för ekonomiskt självbestämmande och som stöder de sämre ställda folkgrupperna. Den diskussionen skall vi ha nästa vecka när vi får en biståndspolitisk debatt.

Med sådana initiativ kan en aktiv svensk Latinamerikapolitik utvecklas, och då kan också den svenska industrin spela en roll. Då kan vi stödja utvecklingsprocesser som på lång sikt är nödvändiga för att kontinenten skall bryta den omfattande fattigdomen och utvecklas i demokratiska former. Det viktiga är vilka utvecklingsprocesser vi kan stödja med vår Latinamerikapolitik.

När riksdagen 1980 röstade om den femte kapitalpåfyllnaden till banken motsatte vi oss detta. Vi sade klart ifrån att om man tog det steget fick man också stå för inbetalningarna, medan de borgerliga talarna sade att det var lätt att ta sig ur detta. Nu visar det sig klart av utredningen att det långsiktiga kapitaltillskottet till banken som den femte kapitalpåfyllnaden innebär gör att Sverige nu är bundet för ökade kapitalinsatser till IDB under en rad år framöver. När vi gått igenom denna fråga i utredningen har det visat sig att den svenska regeringen inte på något sätt egentligen försöker använda medlemskapet för att ge uttryck för den svenska uppfattningen. Man har från den svenska regeringens sida enligt sina egna deklARATIONER sagt att man under den tid Sverige var bundet skulle aktivt och kritiskt granska bankens låneinriktning och föra fram vår uppfattning i kontroversiella lånefrågor.

Men under IDB-utredningens arbete har det framstått klart för mig att den borgerliga regeringen har skött detta bedrövligt illa. Man har varit oinformerad om många av de kontroversiella projekten. Man har inte i alla fall röstat mot projekt som andra västeuropeiska länder har röstat mot. Man har helt enkelt varit passiv, skött IDB-frågan från sina egna utgångspunkter mycket illa.

Nu allra senast meddelade handelsministern i en tidningsintervju att han var obekant med frågan om IDB-utlåningen till El Salvador och konsekvenserna av den, trots att den varit föremål för debatt sedan ett år tillbaka, inte bara i utredningen, som lägger fram ett material om detta, utan också genom att Sverige för ett år sedan glömde bort att motsätta sig ett lån till El Salvador.

Detta är alltså mycket illa skött av den borgerliga regeringen, från dess egna utgångspunkter.

Eva Hjelmström läser väl ändå våra uttalanden på ett sätt som kanske inte skall citeras här i kammaren. Vi menar inte att vi kan påverka. I vårt uttalande kritiserar vi regeringens passivitet i fråga om att inte ge uttryck för den svenska politiska uppfattningen, och sedan säger vi i vårt uttalande i utredningen:

Det är oklart huruvida regeringens passivitet beror på en realistisk uppfattning om att Sverige har mycket små påverkansmöjligheter genom vår

blygsamma röstandel i banken och genom det starka USA-inflytandet. Det är emellertid självfallet angeläget att Sverige under den tid man är bunden av kapitalinsatser i banken måste klart deklarerat sin hållning i kontroversiella lånefrågor i banken.

Detta skall vi självfallet göra vare sig det innebär en påverkan eller inte.

Herr talman! Det som nu är viktigt är att man inte från svensk sida genom nya beslut binder sig för ytterligare framtida insatser i banken utan verklig skapar handlingsfrihet för regeringen att ompröva medlemskapet på nytt.

Vi vet samtidigt att det pågår fördiskussioner inom IDB om en sjätte kapitalpåfyllnad till banken, och den svenska regeringen har också deltagit genom representanter i olika förmöten kring den sjätte kapitalpåfyllnaden. Mot bakgrund av att utredningen så klart säger ifrån att vi skall skapa handlingsfrihet för regeringen att ompröva IDB-medlemskapet vill jag fråga Ivar Franzén, som utskottets borgerliga talesman: Hur långt har den svenska regeringens företrädare gått i de här förmötena om den sjätte kapitalpåfyllnaden? Har man börjat binda upp Sverige för ytterligare insatser i IDB på något sätt, eller har man ställt sig vid sidan av diskussionen om ytterligare svenska pengar till IDB, detta som vi nu kan påverka?

Ett svar på de frågorna bör ges inför kammaren här i dag.

Anf. 75 EVA HJELMSTRÖM (vpk) replik:

Herr talman! Mats Hellström upprepar den kritik som de socialdemokratiska ledamöterna i IDB-utredningen förde fram och som man också har fört fram i LO-tidningen. Det är en kritik mot IDB som vi i stort sett kan instämma i, vilket jag också har redogjort för inför kammaren vid två tillfällen under de senaste veckorna.

Men jag tyckte inte att jag fick något svar på den fråga som jag ställde. Det har nämligen också hos socialdemokraterna skett en glidning jämfört med den tidigare mycket konsekventa hållningen att motsätta sig medlemskap. Nu säger Mats Hellström, och nu säger man i det särskilda yttrandet, att man måste skapa handlingsfrihet för regeringen att ånyo ta ställning. Innebär detta att socialdemokraterna kommer att se till att vi lämnar IDB vid första möjliga tillfälle eller inte?

Dessutom: Är inte detta med medlemskapet i IDB också en moralisk fråga för Mats Hellström?

Anf. 76 IVAR FRANZÉN (c) replik:

Herr talman! Det är rätt, som Mats Hellström säger, att utvecklingen i IDB vad gäller den andel som gått till sociala ändamål inte har varit så positiv under de senaste åren som för Världsbanken. Man bör dock samtidigt, för att vara fullständig, tala om att IDB hade betydligt högre utgångsnivå än Världsbanken.

Målsättningen är klar: 50 % skall gå till social utveckling.

De små procenttal som Mats Hellström här redovisar, för att bevisa hur litet IDB-kapitalet betyder i Latinamerika, är också riktiga. Men samtidigt är

det lika riktigt att framhålla att det här för vissa av de fattigare länderna har betytt ett dominerande inslag i den externa finansieringen. Ta bara Nicaragua under sandinisternas första år. Vilken enorm betydelse hade inte då IDB-lånen!

De kapitalinsatser som Sverige gjort – det har tidigare framhållits – är små och i och för sig inte särskilt bindande. Tittar vi på utlåningen från den särskilda fonden, kan vi också konstatera att den helt dominerande delen går till de fattigaste länderna. Såvitt jag vet finns det i dag icke några som helst ytterligare bindningar från regeringens sida gentemot en sjuätte kapitalpåfyllnad.

Anf. 77 MATS HELLSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Först vill jag för Eva Hjelmström framhålla att vår uppfattning om IDB inte har förändrats på något sätt. Det som har förändrats är att den borgerliga riksdagsmajoriteten, trots vårt motstånd, här i riksdagen har röstat igenom en femte kapitalpåfyllnad, kapitalinsatser som innebär att vi under en lång rad år framöver under 1980-talet avtalsmässigt är bundna till banken.

Frågan till vpk blir då på vilken fot ni vill stå, om ni vill kritisera detta. Ni hävdar att ni har en demokratisk trovärdighet och att vi på allvar skall uppfatta vpk som ett parti med demokratisk samhällssyn. Innebär det i så fall också att ni menar att man skall stå för de avtal som träffas, att man inte kan bara så att säga springa ifrån i laga former träffade avtal? Eller menar ni att vi här i riksdagen kan bortse från fattade beslut, från träffade internationella överenskommelser som gäller långt in i 1980-talet? Om ni hävdar den linjen – det kan ni naturligtvis göra – kan ni inte samtidigt hävda att ni här i riksdagen uppträder som ett parti med anspråk på att ha demokratisk trovärdighet. Då har ni inte samma rättsuppfattning som den vårt samhällsskick baseras på. I det avseendet måste ni välja!

Ivar Franzén talar om målsättningen 50 % för social utveckling. I dag är den siffran 13, 14, 15 %. Mycket av det som kallas social utveckling kommer tyvärr inte heller de fattigaste till godo. Det visar en rad studier. Ivar Franzén sade tidigare att dricksvattnet, om detta når fram till de fattiga, är lika bra oavsett om det är en diktatur eller en demokrati. Tyvärr är det så i diktaturerna att dricksvattnet mera sällan når fram till de fattiga, därför att fördelningssystemen i diktaturerna är annorlunda. En understudie som gjorts för IDB-utredningen – det känner Ivar Franzén väl till – visar när det gäller kraftverksbyggen som kommit till stånd under IDB:s medverkan i Colombia t. ex. att elektriciteten inte kommer bönderna till del. De kringboende bönderna upplever bara de negativa effekterna av IDB-projektet. Elektriciteten hamnar någon annanstans, hos de bättre ställda människorna i de stora städerna.

Anf. 78 EVA HJELMSTRÖM (vpk) replik:

Herr talman! Mats Hellström tog upp det här med demokratisk trovärdighet. Med detta begrepp menar jag helt enkelt, och menade jag när

jag ställde min fråga till socialdemokraterna, att en av folket i Sverige vald riksdagsmajoritet rimligen borde kunna ändra på det som en borgerlig regering under de år som gått fattat beslut om. Det är vad vi avser med begreppet demokrati, och det var vad jag avsåg när jag frågade socialdemokraterna om de, ifall det skulle bli regimskifte efter höstens val, skulle förespråka att vi lämnade IDB. På den frågan har jag tyvärr ännu icke fått något svar.

Vad sedan gäller internationella avtal är också vi medvetna om att det kan finnas överenskommelser enligt vilka man under en period tvingas – exempelvis som i det här fallet – betala ut pengar. Det beklagar vi. Men det hindrar inte att vi icke skall medverka till exempelvis blodbadet i El Salvador genom direkt medverkan i banken.

Anf. 79 IVAR FRANZÉN (c) replik:

Herr talman! Mycket kort till Mats Hellström. Jag har tidigare här ett par gånger sagt att visst finns det mindre lyckade saker och t. o. m. dåliga saker i IDB:s verksamhet. Men samtidigt tror jag att Mats Hellström håller med mig om att det helhetsintryck som vi fick vid de kontakter som vi hade under vår resa var att IDB hade en mycket hög ambition när det gällde att följa upp de här projekten och verkligen se till att pengarna användes till de ändamål som de var avsedda för. Man var t. o. m. aktiv när det gällde taxesättningar o. d. för att försöka få hjälpen att komma ut till dem som hade det sämst.

Jag tror inte att vi kan förhäva oss och påstå att vi i alla lägen lyckas bättre i vårt u-landsbistånd. Tyvärr finns även där misslyckanden. Om man skulle ta avstånd från en verksamhet bara för att man kan påvisa misslyckanden, då skulle det inte bli mycket gjort här i världen.

Anf. 80 MATS HELLSTRÖM (s) replik:

Herr talman! Jag har svarat Eva Hjelmström tidigare att vår uppfattning om IDB icke har förändrats. Den har tvärtom bekräftats av utredningen. Däremot har riksdagens borgerliga majoritet mot våra och även andras röster fattat ett beslut, som binder Sverige med kapital i banken ett antal år framåt. Det är den verklighet vi med vår rättsuppfattning har att utgå från. Jag kan inte förstå annat än att Eva Hjelmström, om hon motsätter sig detta, har en annan rättsuppfattning. Det viktiga är vad vi nu kan påverka i riksdagen, och vi kan påverka att det inte avsätts nya pengar till IDB. Om nya pengar skulle komma till, skulle det göra vår handlingsfrihet alldeles illusorisk. Ivar Franzén sade ju att det, såvitt han kände till, inte fanns några sådana förberedelser. Jag hoppas att han har rätt. Den svenska regeringen har uppenbarligen deltagit i förmöten kring den sjätte kapitalpåfyllningen. Men jag hoppas som sagt att Ivar Franzén har rätt i att den svenska regeringen i det avseendet enbart intagit en passiv hållning och icke gått in i någon aktiv diskussion.

Slutligen vill jag till Ivar Franzén säga att vi vet väldigt litet om uppföljningen av IDB:s projekt. Det har också utredningen och de samtal som fördes där visat. En del av IDB:s utvärdering av projekten är faktiskt

Torsdagen den
29 april 1982

*Interamerikanska
utvecklings-
banken, m. m.*

hemlig även för exekutivdirektörerna. Det var t. ex. inte möjligt för mig eller någon annan i utredningen att ta del av IDB:s egen utvärdering. Den är nämligen hemlig också för den exekutivdirektör som representerar Sverige. Vad många hävdar är att IDB är tämligen slarvig i sin utvärdering och uppföljning. Det har för mig varit ett betående intryck när det gällt IDB:s projekt i Latinamerika.

Tredje vice talmannen anmälde att Ivar Franzén anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 81 SVEN HENRICSSON (vpk):

Herr talman! I anslutning till p. 13 i betänkandet 1981/82:29 från näringsutskottet behandlas vpk-motionen 1981/82:617 om bidrag till vissa oljetransporter i glesbygd. Yrkande 2 i motionen gäller i sak avslag på regeringens förslag om slopande av bidraget till oljetransporter i glesbygden. Utskottet föreslår nu mot regeringens intentioner att riksdagen skall besluta behålla ifrågakarande bidrag till oljetransporter. Som bekant har regeringens förslag väckt kraftig norrländsk kritik. Inför risken av en ny Sölvsbackasituation har de borgerliga slagit till reträtt. Det lönar sig tydligen att protestera. Då det gäller yrkande 2 i vår motion anser vi att det blivit tillgodosett genom utskottets förslag, till vilket jag därför yrkar bifall vad avser denna del.

Problemet kvarstår i vad gäller orättvisa prisskillnader på oljeprodukter i landet. I de delar av landet som har det kallaste klimatet och de längsta res- och transportvägarna får man betala mer för olja och bensin än i andra ur denna synpunkt mer välbelägna områden, som dessutom har mildare klimat.

Låt mig nämna ett exempel från Vilhelmina kommun i Västerbottens inland. I Vilhelmina åtgår för uppvärmning av en normalvilla 4–4,5 m³ olja per år. Motsvarande siffra för Malmös del är 2,5 m³ per år. Per uppvärmningsenhet förbrukar t. ex. Malmö bara 54 % av vad Vilhelmina årligen förbrukar för uppvärmning med olja. Motsvarande procenttal för Stockholm är 64 %. Även vid en total utjämning av oljepriserna i landet skulle det fortfarande vara nästan dubbelt så dyrt att klara uppvärmningen av normalvillan i Vilhelmina i jämförelse med Malmö. Varje prisskillnad till Vilhelminas nackdel ökar kostnadsskillnaden och varje minskning av prisskillnaden har en viss utjämnande effekt. I princip gäller samma sak för resor och transport av varor i områden med lång väg till service och arbetsplatser.

Denna problematik har sedan decennier tillbaka varit uppe till diskussion här i riksdagen, och utredningar har företagits, men något riktig lösning har inte åstadkommit. Tanken på det önskvärda med en utjämning synes vara väl förankrad. Många länsstyrelser och andra tunga remissinstanser i samhället har förordat en total utjämning av oljepriset som mål.

I motion 1981/82:617 uttalar vi i texten att "en total utjämning borde genomföras genom fastställande av högstpris utan samtidigt medgivande av zon- eller ortstillägg på grundpriset".

Herr talman! Vi föreslår att bl. a. detta skall av riksdagen ges regeringen till känna.

Med det anförda yrkar jag bifall till motion 1981/82:617, yrkande 2.

Anf. 82 MARGARETHA AF UGGLAS (m):

Herr talman! Jag vill börja med några ord om IDB. Det var intressant att lyssna till Mats Hellströms anförande här i dag. Mats Hellström brukar i andra sammanhang intressera sig för näringspolitik. När det gäller IDB har han tydligen helt glömt bort de handelspolitiska skälen till vårt medlemskap. Jag tycker att det är ganska anmärkningsvärt. Det bör påpekas att det var framför allt handelspolitiska skäl som gjorde att vi gick med. Jag tycker att det är viktigt för kammarens ledamöter att komma ihåg att verksamheten i Latinamerika är mycket viktig för sysselsättningen i en lång rad av våra svenska verkstadsindustrier, mycket viktig för jobben här hemma.

Vad gäller då utrikespolitiken och biståndspolitiken? IDB-debatten här i dag har nästan blivit något av en biståndspolitisk debatt, och jag tycker att den debatten har haltat. Regionala utvecklingsbanker är bara en del i en mångfasseterad biståndspolitisk bild, och det är också så att vi såväl via det bredare samarbetet som via SIDA-verksamhet har en annorlunda biståndsverksamhet gentemot Latinamerika, och det är Mats Hellström mycket väl medveten om.

Som jag har förstått saken bekräftade utredningens resa i Latinamerika sommaren 1980 att det svenska medlemskapet i IDB är mycket uppskattat i Latinamerika – och detta gäller olika regimer och olika meningssinriktningar. Jag har också förstått det så att latinamerikanerna själva uppfattar IDB som "vår" bank och att de ser det ökade västeuropeiska engagemanget i IDB som ett direkt stöd för sina möjligheter att i än högre grad göra sina intressen gällande inom banken.

Den naturliga misstron mot den stora grannen i norr motsvaras av en lika ivrig önskan att se nationer av Sveriges typ spela en mer aktiv roll i banken i framtiden.

Jag hade tillfälle att vara med SIDA i Nicaragua för ett par veckor sedan, och det var alldeles uppenbart att IDB har betytt mycket för det nya självständiga Nicaragua och att man i Nicaragua önskar ett fortsatt samarbete med IDB.

Jag tycker att det skulle vara mycket intressant om Mats Hellström hade tillfälle att fråga den oss gästande nicaraguanska delegationen, som ju har besökt riksdagen i dag, om det är IDB som sådant man är emot eller om man möjligen är emot det faktum att amerikanerna försöker blockera IDB:s möjligheter att arbeta i Nicaragua. Jag tror snarare att de skulle önska svenskt stöd när det gäller att se till att IDB fortsätter långivningen till Nicaragua än att de skulle vilja att Sverige skall lämna IDB. Jag skulle tro att det är ett sådant besked Mats Hellström skulle kunna få.

Sedan, herr talman, vill jag till slut yrka bifall till den moderata reservationen vid näringsutskottets betänkande nr 29. Vi följer ju där upp

Nr 134

Torsdagen den
29 april 1982

*Interamerikanska
utvecklings-
banken, m. m.*

mittenregeringens besparingsförslag i vad gäller bidrag till vissa oljetransporter i glesbygd.

Jag ber alltså att få yrka bifall till den reservationen.

Anf. 83 MATS HELLSTRÖM (s):

Herr talman! Av tidsskäl, och enbart av det skälet – jag vet att många av kammarens ledamöter planerar att mycket snart försöka komma härifrån inför sista april och första maj – vill jag icke ta upp en helt ny IDB-debatt när vi nu har fört den debatten under en timme. Jag vill till Margaretha af Ugglas bara säga: Läs vårt särskilda yttrande i utredningen! Av det framgår helt klart hur man kan föra en näringspolitik som är gynnsam för en social utveckling i Latinamerika. Men en sådan näringspolitik har inte med IDB att göra.

Överläggningen var härmed avslutad.

Punkt 8

Mom. 2 (utträde ur IDB)

Utskottets hemställan bifölls med 278 röster mot 16 för motion 1495 av Lars Werner m. fl.

Punkt 13

Mom. 1 (bidrag till vissa oljetransporter i glesbygd)

Utskottets hemställan bifölls med 227 röster mot 67 för reservationen av Erik Hovhammar m. fl.

Mom. 2 (avskaffande av ortstilläggen på oljeprodukter)

Utskottets hemställan bifölls med 277 röster mot 16 för motion 617 av Sven Henricsson m. fl. i motsvarande del.

Övriga punkter och moment

Utskottets hemställan bifölls.

14 § Föredrogs

Civilutskottets betänkande

1981/82:28 Ledningsrättslagen

Utskottets hemställan bifölls.

15 § Anmälades och bordlades

Propositionerna

1981/82:209 Reglering av priserna på jordbruksprodukter, m. m.

1981/82:214 Rätten till avdrag för mervärdeskatt i vissa fall, m. m.

1981/82:217 Vissa sjöfartsfrågor

16 § Anmälades och bordlades

Motion

1981/82:2525 av *Stig Josefson m. fl.*

Ett reformerat kyrkomöte m. m. (prop. 1981/82:192)

17 § Meddelande om interpellationer

Meddelades att följande interpellationer framstälts

den 29 april

1981/82:181 av *Georg Andersson* (s) till utbildningsministern om Skånska Teaterns fortsatta verksamhet, m. m.:

Skånska Teatern har meddelat att den av ekonomiska skäl tvingas lägga ned sin verksamhet den 3 maj 1982. Detta är ur kulturpolitisk synpunkt djupt tragiskt.

Skånska Teatern har svarat för en ytterst värdefull förnyelse och utveckling av svensk teater. Den har etablerat en bred kontakt med sin publik och framgångsrikt arbetat med att nå nya grupper.

När Skånska Teatern nu lägger ned sin verksamhet sker detta mitt i en period av sjudande aktivitet – med utsålda föreställningar av den uppmärksammande Värnlundtrilogin, som är ett exempel på teaterns förmåga till nyskapande. Nedläggningen sker mitt i repetitionsarbetet av "Mor Kurage och hennes barn". Teatern står, med andra ord, mitt uppe i en spännande, kreativ och uppskattad verksamhet. Det är pengar – inte idéer och skaparkraft – som saknas. Ändå har teatern arbetat under extremt låga omkostnader i form av bl. a. löneanspråk.

Om Skånska Teatern inte kan räddas kastas ett 40-tal högt kvalificerade teaterarbetare ut i arbetslöshet. Ett nyskapande upphör. En viktig publikkontakt avbryts.

I sin ansökan till statens kulturråd om extra statligt stöd för fortsatt existens utvecklar Skånska Teatern sin målsättning att förverkliga drömmen om en konstnärlig teater. Den plan som då presenteras kan inte förverkligas inom ramen för nuvarande system för statligt stöd till teaterverksamhet.

Den ekonomiska ramen för bidrag till fria grupper är för snäv. Det statliga bidraget till regionala ensembler passar inte bl. a. därför att Skånska Teatern inte vill bli en vanlig institutionsteater.

En temporär lösning kunde troligen skapas om regeringen står fast vid sina egna förslag i proposition 1981/82:128 angående vissa förstärkta insatser på bl. a. teaterområdet. För dagen synes tyvärr regeringspartierna av prestigeskäl vara beredda att svika dessa utfästelser om inte en skatt på tomkassetter kan införas redan den 1 juli i år. Jag finner detta ytterst beklagligt.

På längre sikt synes det nödvändigt att åstadkomma förändringar i det statliga bidragssystemet som gör det möjligt att inom svenskt teaterliv ta till vara sådant utvecklingsarbete som Skånska Teatern visat prov på.

Torsdagen den
29 april 1982

*Meddelande om
interpellationer*

Med hänvisning till det anförda vill jag till utbildningsminister Jan-Erik Wikström ställa följande frågor:

a) Avser utbildningsministern att vidta några åtgärder för att ge Skånska Teatern möjligheter att fortsätta sitt arbete?

b) Är utbildningsministern beredd att pröva nya former för stöd i syfte att bättre än hittills kunna stimulera nyskapande verksamhet inom teatern?

1981/82:182 av *Nils Berndtson* (vpk) till kommunministern om den framtida kommunala servicen:

Genom en rad statliga åtgärder har kommuner och landsting fått försämrade möjligheter att fullgöra sina uppgifter. Minskade statsbidrag, ändrade skatteregler etc. har påverkat den kommunala ekonomin. Den senaste åtgärden, att från den kommunala sektorn ta ca 3,5 miljarder kronor, har allvarligt försämrat kommunernas möjligheter. Det angivna motivet för denna åtgärd, ett beräknat överskott 1983 inom den kommunala sektorn, är inte övertygande. Dessa resurser skulle behövas för att klara olika verksamheter och att motverka arbetslösheten. Det finns därtill tecken på att åtgärden inte, som först angavs, var tillfällig, utan kan befaras vara inledning till fortsatta attacker mot den kommunala sektorn.

Det bör observeras att åtstramningarna mot kommunerna sker samtidigt som efterfrågetrycket på kommunal service ökar genom regeringspolitikens verkningar på andra områden. Det är exempelvis ingen tillfällighet att socialhjälpkostnaderna ökar kraftigt i kommunerna. Planerade försämringar på olika områden, t. ex. sjukersättningen, kan antas öka behovet av socialhjälp.

Kommuner och landsting svarar för en mycket stor del av samhällsservicen, och det är oundvikligt att åtstramningarna mot denna sektor leder till försämrad service. Detta drabbar främst de människor som har största behovet av kommunal service, de ekonomiskt svagaste grupperna i samhället.

Regeringens olika åtgärder riktade mot kommuner och landsting har motiverats med att den kommunala expansionen måste bromsas. Denna tes måste ifrågasättas ur samhällsekonomisk synpunkt, bl. a. på grund av att arbetslösheten därigenom förvärras. Det är också mycket anmärkningsvärt att det inte skett någon redovisning av hur olika statliga beslut inverkat på samhällsservicen och vilka följderna blivit för de enskilda människorna. Om det kan fresta ekonomi- och budgetministern att söka fylla tomrum i statskassan på kommunernas bekostnad, så borde det vara kommunministerns uppgift att slå vakt om den kommunala verksamheten.

Det är ingen överdrift att påstå att inte något område av den kommunala verksamheten längre går fritt från prutningar eller i vissa fall t. o. m. nedskärningar, men regeringen har blundat för följderna. Det är angeläget att åtstramningspolitikens effekter på sysselsättningen, sjuk- och hälsovården, barnomsorgen, sociala verksamheten, skolan, bostadspolitiken, kollektivtrafiken, ungdoms- och fritidsverksamheten, äldreomsorgen, pensionär-

rernas och de handikappades villkor etc. belyses. En sådan granskning torde visa att det inte är överskott utan bristande resurser som kännetecknar situationen för kommuner och landsting.

Med hänvisning till det anförda vill jag fråga kommunministern:

Är regeringen beredd att tillföra den kommunala sektorn ökade resurser för att motverka en allvarlig nedrustning av den kommunala servicen på viktiga områden?

1981/82:183 av *Karin Nordlander* (vpk) till industriministern om driften vid L M Ericssons dotterföretag i Oskarshamn:

Redan tidigare har Kalmar län en arbetslöshet som ligger över genomsnittet för landet i övrigt. Arbetskraften minskas, varsel och nedläggningar av företag fortsätter att dugga tätt.

Det som nu är aktuellt för nedläggning är L M Ericssons dotterföretag i Oskarshamn. L M:s är ett tillverkningsföretag som bl. a. specialiserat sig på snabbtelefoner och snabbalarm etc. – anläggningar för exempelvis sjukhus- och kontorslokaler, med försäljning också på den privata hemmamarknaden. Det är ett hittills lönsamt och effektivt företag, med hållbara leveranstider och låg produktionskostnad.

Under hela hösten 1981 förhandlades om en neddragning av antalet anställda, då enligt företagsledningen företaget var för stort. Under förutsättning att en neddragning på personalsidan av 125 personer skedde, gavs löftet om fortsatt drift av företaget. Vid julen 1981 var förhandlingarna klara om vilka anställda som skulle få gå.

Redan den 5 mars i år, efter bara drygt två månader, var L M beredda att bryta det givna löftet om fortsatt drift. Då kom första signalen om nedläggning, nu med motiveringen att företaget var för litet. Alltså helt motsatt argument mot vad som användes före årsskiftet då personalstyrkan drogs ner.

Nu håller moderbolaget L M Ericsson tydligen på med en sanering genom nedläggning av företag över hela landet. Då är givna löften om fortsatt drift inget värda och de anställda har ingenting att sätta emot.

Med hänvisning till det anförda vill jag till industriministern ställa följande fråga:

Vad tänker industriministern göra för att löftet om fortsatt drift vid L M:s i Oskarshamn skall hållas?

1981/82:184 av *Lars-Ove Hagberg* (vpk) till arbetsmarknadsministern om planerad omorganisation av AMS:

AMS omorganisation och inrättandet av AMI innebär att de samlade insatserna för habilitering och rehabilitering av de grupper handikappade som sorterar under AMI-S kraftigt försämras.

Den tidigare sammanhållna verksamheten Omställnings- och träningskurser (OT) skall slås sönder. En klar gränsdragning skall ske mellan medicinsk/social habilitering och yrkeshabilitering. Inom AMI-S skall endast

Torsdagen den
29 april 1982

*Meddelande om
interpellationer*

den senare verksamheten bestå. Den sociala habiliteringen och rehabiliteringen skall flyttas över till kommun och landsting.

Men denna utveckling med olika huvudmän för olika delar av rehabilitering och habilitering innebär att de samlade resurser som finns inom OT-verksamheten slås sönder. Den innebär också att det värde som ligger i en sammanhållen och parallell personlig, social och yrkesmässig habilitering går förlorad.

Med hänsyn till kommunernas hårda ekonomiska belastning är risken stor att den del av habilitering/rehabilitering som faller under deras huvudmannaskap aldrig kommer att förverkligas.

Uppsplittringen på olika huvudmän innebär en uppenbar risk för klara försämringar för de arbetshandikappade. En sådan utveckling måste stoppas.

Med anledning av det anförda vill jag fråga arbetsmarknadsministern:

1. Är regeringen beredd att ingripa för att förhindra en uppsplittring av resurserna för rehabilitering och habilitering vid AMI-S?
2. Är regeringen beredd att ta initiativ för att stödja de arbetshandikappade genom att utveckla den sammanhållna habilitering och rehabilitering som finns i omställnings- och träningskurserna?

1981/82:185 av *Lars-Ove Hagberg* (vpk) till industriministern om nya svenska råjärnsprocesser:

Sverige har tillhört världens ledande ståltillverkare. Emellertid försumrades forskning och utveckling under 1950- och 1960-talet. Stålföretagen satsade sina resurser på kortsiktiga vinster i efterkrigstidens högkonjunktur. Även staten har sitt ansvar för denna tid genom en total passivitet. Stålkrisen i Sverige i början på 1970-talet var såväl ekonomisk som teknisk.

Utvecklingen mot storskalighet drev fram en utveckling som den svenska stålindustrin inte kunde stå emot. Planeringen för att anpassa den malmbaserade basnäringen till svenska förhållanden försumrades grovt. Ett glädjande undantag under senare år är Sven Ekentorps arbete med projektet Framtida järnverk. Även utvecklingen av nya råjärnsprocesser är ett mycket viktigt bidrag.

De tre råjärnsprocesser som står i centrum för intresset är elredprocessen som utarbetas av Stora Kopparberg och ASEA, Boliden AB:s inredprocess och SKF Steels process plasmasmelt, processer som skulle kunna göra svensk stålindustri slagkraftig i en ny utveckling. Tyvärr ser det ut som om dessa processer går Sverige ur händerna. Inredprocessen är på väg till Canada, och troligen är elredprocessen också på väg att säljas utomlands.

Statsmakterna har i alltför liten grad engagerat sig i utvecklingen av dessa processer. Det gäller för statsmakterna att på allvar engagera sig för att dessa processer utnyttjas i svensk stålindustri och utvecklas inom landet. En utförsäljning skulle vara en av de största industripolitiska skandalerna på senare tid.

Med anledning av det anförda vill jag fråga industriministern:

1. Är regeringen beredd att ingripa för att förhindra utförsäljning av de nya råjärnsprocesserna?
2. Är regeringen beredd att ta initiativ för att råjärnsprocesserna uppförs i fullskala i Sverige och snarast kommer i kommersiellt bruk?

18 § Meddelande om fråga

Meddelades att följande fråga framställdes

den 29 april

1981/82:365 av *Ingegärd Oskarsson* (c) till kommunministern om hemkonsulenternas framtida verksamhet:

Konsumentpolitiken är av stor betydelse, inte minst i tider då den privata konsumtionens resurser begränsas. Det är då särskilt angeläget att konsumentvägledning och uppsökande verksamhet på det lokala planet fungerar tillfredsställande. Därför är det oroande att flera länsstyrelser enligt uppgift i sin ekonomiska planering anger hemkonsulenterna och deras verksamhet som ett område där neddragningar av besparingskäl är möjliga. Som framhålles i budgetpropositionen utgör hemkonsulenternas arbete ett betydelsefullt komplement till kommunala konsumentverksamheten, särskilt i län där den lokala konsumentverksamheten ännu är bristfälligt utbyggd. Också utifrån den planerade omorganisationen vid konsumentverket är det olyckligt om en väl fungerande konsumentpolitisk verksamhet som den hemkonsulenterna bedriver skulle bantas.

Mot bakgrund av det här anförda vill jag fråga kommunministern:

Är kommunministern beredd att medverka till att hemkonsulenternas rådgivningsverksamhet och uppsökande verksamhet kan fullföljas i minst samma omfattning som hittills?

19 § Kammaren åtskildes kl. 16.34.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert